

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Оцінка конкурентоспроможності як основного чинника забезпечення
економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»

Виконав: студент 2 курсу
групи 8.0732-уфеб-дн
спеціальності 073 Менеджмент, освітня програма
Управління фінансово-економічною безпекою

Е.О. Рєзанов

Керівник д.е.н., професор Крилов Д.В.

Рецензент д.е.н., професор Огренич Ю.О.

Запоріжжя – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

«_____» _____ 2023 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Резанову Едуарду Олександровичу

1. Тема роботи: «Оцінка конкурентоспроможності як основного чинника забезпечення економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»
керівник роботи: Крилов Д.В. д.е.н., професор

затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 650-с, №1446-с від 18.09.2023 р.

2. Строк подання студентом роботи: 12 лютого 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ПрАТ «Запоріжжкокс», а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність поняття конкурентоспроможності; виявити основні фактори впливу на рівень конкурентоспроможності; дослідити принципи конкурентоспроможності; навести стратегію фінансового забезпечення конкурентоспроможності та основні методи оцінки її рівня; надати організаційну характеристику та провести аналіз фінансових показників діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс»; визначити рівень конкурентоспроможності; удосконалити методику оцінки рівня конкурентоспроможності; вдосконалити систему управління конкурентоспроможністю підприємства; сформулювати механізм забезпечення конкурентоспроможності; дослідити напрямки підвищення конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
магістерська робота містить 16 рис., 53 табл., 16 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Крилов Д.В., професор	8.08.2023 р.	8.08.2023 р.
2	Крилов Д.В., професор	11.09.2023 р.	11.09.2023 р.
3	Крилов Д.В., професор	02.10.2023 р.	02.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання: 20 червня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 13.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	14.08.2023 р. – 17.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	18.09.2023 р. – 29.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	30.10.2023 р. – 26.11.2023 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	27.11.2023 р. – 26.12.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	27.12.2023 р. – 11.02.2024 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	12.02.2024 р.	виконано

Студент _____ Е.О.Рєзанов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Д.В. Крилов
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В.Лепьохін
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 117 с., 16 рис., 53 табл., 105 джерел, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних аспектів конкурентоспроможності підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення та ін.

Одержані результати: удосконалено методику оцінки конкурентоспроможності підприємства; сформовано механізм забезпечення конкурентоспроможності; визначено напрямки підвищення рівня конкурентоспроможності.

Результати досліджень спрямовані на удосконалення конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» і можуть бути реалізовані на практиці промислових підприємств. Застосування запропонованих рекомендацій на практиці забезпечить формування та ефективне функціонування конкурентоспроможних підприємств.

КОНКУРЕНЦІЯ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, МЕТОД ОЦІНКИ,
УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ, ФІНАНСОВИЙ СТАН,
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

SUMMARY

Qualifying work: 117 pp., 16 fig., 53 tab., 3 annex, 105 references.

The object of the research is the process of ensuring the competitiveness of the enterprise PJSC «Zaporizhkoks».

The subject of research is a set of theoretical, methodological aspects of enterprise competitiveness estimation.

The purpose of the qualification work is the development of theoretical and methodological and organizational provisions and the development of practical recommendations for estimation the level of competitiveness of the enterprise.

Competitiveness is an important category of modern economics, which affects the success of the enterprise, as well as the efficiency and stability of its development.

An effective tool to increase the competitiveness of enterprises and increase competitive advantages is to develop a strategy of financial security aimed at financial stability, preservation and growth of capital, income, as well as saving all kinds of costs. A well-founded strategy of financial support of the company's competitiveness outlines the most effective way, the most productive ways to achieve goals, provides the company with a choice of promising and profitable activities, high demand for its products, a favorable competitive position.

The process of enterprise competitiveness management includes monitoring of the competitive environment and assessment of the competitive situation in the industry and the market; diagnosing the competitiveness of the enterprise and its main rivals; competitive positioning of the enterprise; development of the concept and measures to increase the competitiveness of the enterprise.

Methods of research: logical generalization, deductive, financial-economic and statistical analysis, comparison, summary, etc.

The obtained results: improved methods of assessing the competitiveness of the enterprise; the mechanism of ensuring competitiveness is formed; запропоновано застосування проектного підходу до забезпечення і моніторингу конкурентоспроможності підприємства; identified areas for increasing the level of

competitiveness.

The research results are aimed at improving the competitiveness of the enterprise PJSC "Zaporizhkoks" and can be implemented in the practice of industrial enterprises. The application of the proposed recommendations in practice will ensure the formation and effective functioning of competitive enterprises.

COMPETITIVENESS, COMPETITIVENESS, EVALUATION METHOD,
COMPETITIVENESS MANAGEMENT, FINANCIAL CONDITION, SUPPORT OF
DEVELOPMENT DEVELOPMENT

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	12
1.1. Сутність та зміст поняття конкурентоспроможності.....	12
1.2 Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства....	19
1.3 Конкурентоспроможність як складова забезпечення економічної безпеки підприємства	27
2 ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПрАТ «ЗАПОРІЖКОКС».....	36
2.1 Економіко-організаційна характеристика «ПрАТ Запоріжжкокс»	36
2.2 Оцінка конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс»	53
2.3 Аналіз економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс».....	61
3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЗАПОРІЖКОКС».....	76
3.1 Удосконалення методики оцінки конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс»	76
3.2 Застосування проектного підходу до управління конкурентоспроможністю ПрАТ «Запоріжжкокс».....	94
ВИСНОВКИ	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	107
ДОДАТКИ.....	118

ВСТУП

Конкурентоспроможність підприємства виступає важливою характеристикою в ринкових умовах господарювання, адже суб'єкти господарювання повинні самостійно запроваджувати довгострокові стратегічні рішення, направлені на забезпечення стійкого стану підприємства на ринку. У зв'язку з цим, одним з основних завдань, що потребує теоретичного визначення і практичної реалізації, є забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в сучасних умовах.

Конкурентоспроможність є важливою рушійною силою розвитку економічної системи.

Відомі на сьогодні традиційні методи оцінки конкурентоспроможності та заходи її підвищення потребують удосконалення та поглибленого дослідження теоретико-методичних основ організації діяльності, а також свідчить про актуальність досліджуваної у магістерській роботі проблематики.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

- розглянуто сутність конкурентоспроможності підприємства;
- систематизовано основні принципи, властивості та етапи конкурентоспроможності підприємства;
- досліджено основні фактори впливу на рівень конкурентоспроможності;
- розглянуто стратегію фінансового забезпечення конкурентоспроможності та систематизовано основні методи її оцінки;
- проведено комплексне оцінювання показників фінансового стану підприємства;
- проведено оцінку конкурентоспроможності підприємства;
- удосконалено методику оцінки конкурентоспроможності підприємства;

- сформовано механізм забезпечення конкурентоспроможності;
- запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства з метою зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Об'єктом дослідження є оцінка конкурентоспроможності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів забезпечення оцінювання конкурентоспроможності на підприємстві.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії конкурентоспроможності. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень магістерської роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів антикризового управління; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; ситуаційного аналізу – при розробці рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, статистичні дані ПрАТ «Запоріжжкокс», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

- методичне оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства, в основі якого передбачається визначення привабливості та конкурентоспроможності підприємства шляхом побудови матриці на основі експертного оцінювання, що дозволило визначити проблемні аспекти в діяльності підприємства;

- сформовано механізм забезпечення конкурентоспроможності

підприємства, що враховує всі найважливіші аспекти забезпечення, використання фінансових інструментів, виключаючи аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, діагностику поточного стану;

– удосконалена методика оцінки конкурентоспроможності підприємства, яка реалізована шляхом експертного опитування, що дозволило оцінити головні елементи конкурентоздатності підприємства в рамках кожного бізнес-напрямку за визначеною шкалою та сформулювати рекомендації до її підвищення;

– запропоновано напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Практичне значення результатів кваліфікаційної роботи полягає у тому, що розроблені рекомендації дозволяють отримати достовірну якісну інформацію про стратегію забезпечення конкурентоспроможності та заходи її підвищення.

Практичне значення мають такі розробки як: методика оцінки конкурентоспроможності підприємства; алгоритм реалізації системи управління конкурентоспроможністю; механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичній конференції:

Резанов Е.О. Визначення та фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства. Матеріали 5-ї Міжнародної науково-практичної Інтернет конференції "Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Summer Debates", 3-4 серпня, 2023, м. Дніпро, Україна. С 421-423.

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано статтю в колективній монографії: Андрюкайтене Р.М., Зарешнюк Н.О., Резанов Е. О. Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства. Інтеграція освіти, науки і бізнесу : монографія. Том 12 / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. С.142-148.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та зміст поняття конкурентоспроможності

Конкуренція є основним економічним механізмом ринкової економіки. З точки зору економіки конкуренція направлена на максимізацію доходу від реалізації суб'єктами господарювання, що означає, що конкуренцію можна вважати рушійною силою розвитку засобів виробництва та робочого капіталу. Тому діяльність підприємства спрямоване на завоювання ринку та, звісно, збільшення його частки [1,2]. Конкурентоспроможність підприємства є наслідком конкуренції і є її невід'ємним елементом.

А. О. Кукіна [3] визначає конкурентоспроможність як здатність суб'єкта конкурувати. Слід зазначити, що конкурентоспроможність як теоретичну категорію досить складно застосовувати при вивченні реальних економічних процесів, оскільки вона вимагає обов'язкового порівняння з зовнішнім середовищем, тобто з об'єктом конкуренції.

Як зазначає Л.М.Яремченко [4], конкурентоспроможність будь-якого суб'єкта господарювання є однією з найвагоміших складових ринкової економіки. Вона визначає можливість підприємства адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, нового законодавства, змін податкової системи, прогнозувати цінову політику, займатись пошуком нових джерел фінансування, оптимізувати ефективність використання сировинних ресурсів, забезпечувати наявність висококваліфікованого персоналу та інші аспекти, що забезпечують необхідні умови для успіху компанії.

Переважає більшість авторів, які досліджують проблему конкурентоспроможності підприємства, виділяють наукові підходи до

визначення поняття конкурентоспроможності підприємства, кожний з яких характеризується відповідними напрямками (табл 1.1) [2]:

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття конкурентоспроможності

Назва підходу	Сутність
Компаративний	Акцентує увагу на відносності конкурентоспроможності підприємства та формулює його зміст у процесі встановлення порівняльних характеристик підприємств-конкурентів.
Ресурсний	Полягає у формуванні уявлення про його сутність з позиції потенційних можливостей підприємства в умовах конкурентного ринку.
Поєднання компаративного та ресурсного підходів	Сформовано складні поняття, які відображають головні стратегічні цілі підприємства та передбачають поєднання порівняння конкурентоспроможних переваг суб'єктів господарювання, ефективної діяльності підприємств-конкурентів та конкурентоспроможності їх продукції.
Системний	Ґрунтується на всебічному вивченні процесів, які відбуваються у внутрішньому середовищі підприємства, що відображає його взаємовідносини із зовнішнім середовищем

В рамках кожного підходу вітчизняними та зарубіжними вченими сформульовано трактування поняття конкурентоспроможності підприємства (табл. 1.2):

Таблиця 1.2 – Трактування вченими поняття «конкурентоспроможність підприємства»

Автор	Визначення /джерело
1	2
Компаративний підхід	
І.І. Білецька [5]	Конкурентоспроможність підприємства – часовий стан об'єкта, забезпечуваний здатністю до кращого використання ключових компетенцій у порівнянні з конкурентами й умінням підтримувати цей стан якийсь час
І.І. Вініченко [6]	Конкурентоспроможність підприємства – можливість його ефективної господарської діяльності й її практичної реалізації в умовах конкурентного ринку
Ж. В. Крючкова [7]	Конкурентоспроможність підприємства – це рівень компетентності підприємства у певній галузі, порівняльна перевага підприємства стосовно інших конкурентів, які діють у регіоні, країні та за її межами
Ю. Леонт'єва, К. А. Рудакова [8]	Конкурентоспроможність підприємства – це здатність досягати конкурентних переваг над іншими підприємствами на конкретному ринку
В.М. Осипов [9]	Конкурентоспроможність підприємства – це властивість об'єкта, що

	характеризується можливістю реального або потенційного задоволення ним конкретної потреби певного ринку
--	---

Продовження таблиці 1.2

1	2
Ресурсний підхід	
І.О.Геращенко, О.О. Шмадченко [10]	Конкурентоспроможність підприємства – комплекс споживчих властивостей продукції, що визначає його відмінність від інших аналогічних товарів за ступенем і рівнем задоволення потреб покупців, і витратами на його купівлю й експлуатацію
А. О. Левицька [11]	Конкурентоспроможність підприємства – відносна характеристика, яка відображає відмінності в процесі розвитку певного виробника від виробника конкурента як за ступенем задоволення власними товарами, так і за ефективністю виробничої діяльності
І.М. Злидень [12].	Конкурентоспроможність підприємства – це спроможність підприємства до отримання синергічного ефекту від раціонального використання конкурентних переваг
С.М. Клименко, О.С. Дуброва [13]	Конкурентоспроможним, зазвичай, є те підприємство, яке тривалий час може залишатися прибутковим в умовах ринкової економіки
І. О. Журба, Ю. М. Коляденко [14]	Конкурентоспроможність підприємства - здатність продукції зайняти та вдержати позицію на конкурентному ринку в певний період за конкуренції з іншими аналогічними товарами
Поєднання компаративного з ресурсним підходом	
М.П. Денисенко, А.П. Гречан, К.О. Шилова[15]	Конкурентоспроможність підприємства – це комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відображає ступінь переваги сукупності оцінюваних показників діяльності, що визначають успіх підприємства на певному ринку за певний проміжок часу, по відношенню до сукупності показників конкурентів
П.А.Фісуненко [16]	Конкурентоспроможність підприємства – синтетична категорія, що характеризує здатність підприємства функціонувати та розвиватись відповідно до намічених стратегічних цілей, конкуруючи своїми товарами з іншими учасниками відповідного ринку обігу подібних за основним призначенням товарів у певному інтервалі часу, за існуючого рівня та характеру впливу факторів зовнішнього середовища, задовольняючи запити конкретної групи споживачів
Системний підхід	
Ю.Б. Іванов [17]	Система, що складається з безперервно взаємодіючих факторів і характеризує ступінь реалізації потенційних можливостей по надбанню та утриманню впродовж тривалого періоду часу конкурентної переваги

Класифікацію видів конкурентоспроможності залежно від визначених ознак наведено на рис. 1.1.

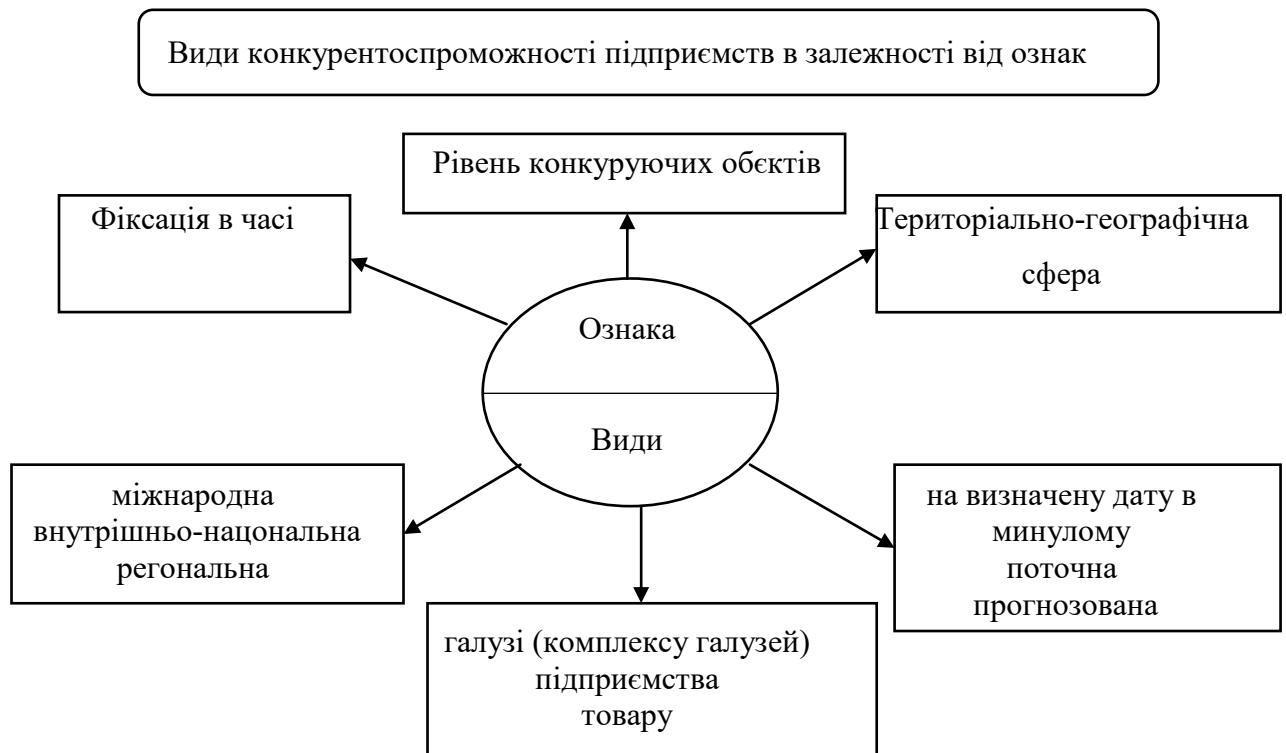

Рисунок 1.1 – Класифікація видів конкурентоспроможності залежно від визначених ознак

Л.М.Яремченко [17], узагальнюючи роботи дослідників, наводить класифікацію джерел конкурентоспроможності (рис.1.2):

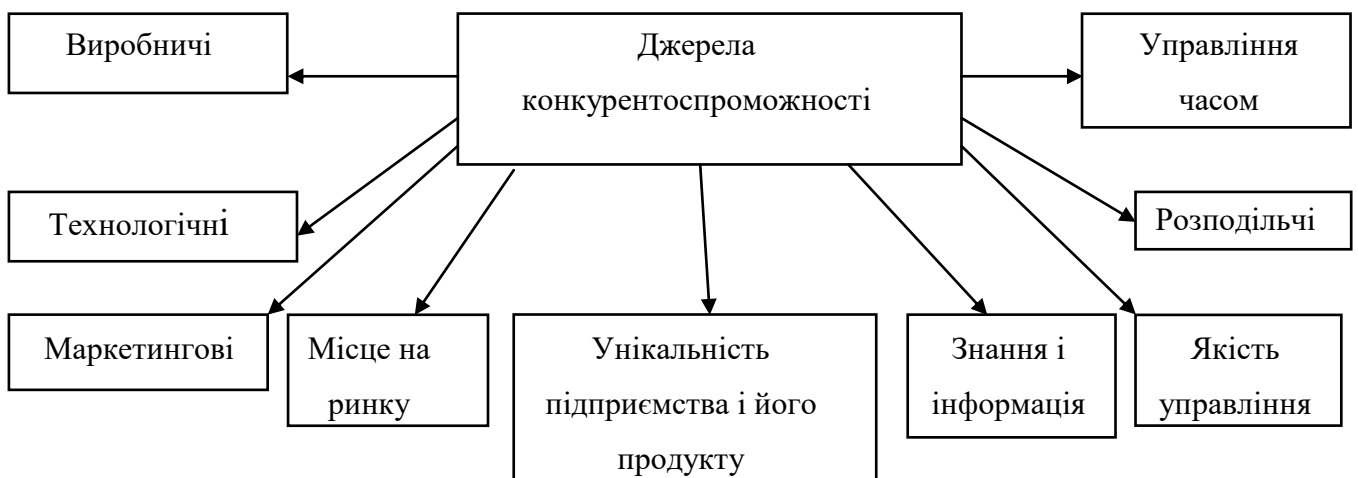

Рисунок 1.2 – Джерела конкурентоспроможності підприємств

Для здійснення успішної діяльності на ринку підприємству недостатньо володіти матеріально-фінансовими ресурсами; особливої важливості набувають внутрішні можливості суб'єкта організації. Підприємства, насамперед, звертають увагу на свої внутрішні унікальні можливості, а вже потім досліджують конкурентів, клієнтів, посередників, постачальників або оточуюче середовище. Як зазначають Т. В. Романчик, Є. В. Павленко [19], В.П. Варга [20], це й визначає наявність потенціалу підприємства.

М.М.Кривоберець [24] визначає потенціал конкурентоспроможності як сукупність наявних можливостей підприємства, які залежать від наявного рівня людського, фінансового та організаційного потенціалу, ефективність управління якими впливає на забезпечення певної ринкової частки підприємства.

Розглянемо трактування поняття «конкурентний потенціал підприємства» науковцями (табл.1.2):

Таблиця 1.2 – Визначення терміну «конкурентний потенціал»

Автор	Визначення
Н. Беляєва [25]	систематизований комплекс взаємоузгоджених можливостей і ресурсів внутрішнього середовища, який забезпечує отримання переваг в умовах мінливого зовнішнього середовища і обмежених ресурсів, сприяє досягненню поставлених цілей і при раціональному використанні забезпечує високий статус.
Ю. Лаврова [26]	система взаємодії ресурсів, можливостей та здатностей господарської структури, використання якої створює конкурентні переваги і забезпечує стійку конкурентну позицію на ринку
Т. Харчук [27]	системна сукупність економічних ресурсів, компетенцій та можливостей, які вже використовуються або можуть використовуватися як в поточній економічній діяльності, так і в довгостроковій перспективі для забезпечення життєздатності та підвищення цінності підприємства згідно зі встановленими цілями та умовами конкурентного середовища.
І. Бабій [28]	система можливостей, компетенцій і ресурсів під впливом яких в динаміці формується сукупність внутрішніх конкурентних переваг, які включають дві складові: адаптивність та інноваційність, і які постійно перебувають під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів та формують рівень конкурентоспроможності організації.
Н. Якименко-Терещенко [29]	здатність підприємства та його системи менеджменту своєчасно та повно формувати збалансований комплекс конкурентних переваг по забезпеченню сталого стратегічного розвитку підприємства, його конкурентоспроможності та здатності адаптації до швидкозмінних умов

Отже, можна зробити висновок про відсутність єдиного розуміння поняття потенціалу конкурентоспроможності.

Як зазначають Н.Карачина, Л.Перцата [27], Я.Лісун, А. Рудий [28], К.Кузнєцова [29], потенціал конкурентоспроможності підприємств включає в себе наступні структурні елементи:

- людський капітал (якість маркетингових кадрів, якість технічних і фінансових кадрів, кваліфіковані менеджери (схильність до ризику, підприємливість та потужний інтерес в питаннях якості), працівники (кваліфікація, креативність, ефективність роботи);
- фізичні ресурси (якість, взаємозамінність, взаємодоповнюваність, структура: машини, пристрої, транспортні засоби та ІТ-інфраструктура).
- фінансові ресурси (розмір ризику, вартість активів нетто, фінансова ліквідність, рентабельність власного капіталу, грошові кошти та дебіторська заборгованість);
- невидимі ресурси (інформація, технології, інновації, рентабельність фірми, унікальні вміння, неформальні зв'язки з центрами прийняття рішень, апарати, ліцензії, робоча атмосфера, організаційна акультурація, досвід, контакти);
- організаційні ресурси (системи прийняття рішень, організація мережі дистрибуції і логістики, величина підприємства, організаційна структура, управління якістю, визначення способу зв'язку з організацією доставки і клієнтами, системи моніторингу).

Н.І.Демчук [30] виділяє чотири основні рівні конкурентоспроможності підприємства:

- рівень 1: зусилля спрямовані лише на випуск продукції, потреби споживача не враховуються;
- рівень 2: прагнення до відповідності продукції підприємства стандартам, які були встановлені конкурентами;

– рівень 3: ігнорування стандартів конкурентів та поступове отримання переваг у галузі;

– рівень 4: успіх у конкурентній боротьбі забезпечує не виробництво, а управління, при цьому підприємство повністю стає «законодавцем моди» на даному ринку.

Слід зазначити, що основними шляхами підвищення конкурентоспроможності підприємства є насамперед підвищення якості управління; вдосконалення зв'язків із зовнішнім середовищем; упровадження (проведення) стратегічного маркетингу «виходу» і «входу» організації; вдосконалення організації інноваційної діяльності; впровадження нових інформаційних технологій; упровадження нових фінансових і облікових технологій; аналіз ресурсомісткості кожного продукції за стадіями його життєвого циклу й упровадження ресурсозберігаючих технологій;

О.І.Мельник [31], узагальнюючи існуючі тлумачення поняття «конкурентоспроможність підприємства» визначає принципові суттєві характеристики даної категорії:

- динамічний показник стану та розвитку підприємства;
- складна система, що складається з безперервно взаємодіючих факторів;
- ступінь реалізації потенціальних можливостей;
- залежність від конкретних можливостей та конкурентоспроможності товарів чи послуг: підприємство, що тривалий час не пропонує на ринку конкурентоспроможний товар, не зможе постійно підтримувати своє існування;
- основним показником конкурентоспроможності підприємства є інтегральний показник конкурентоспроможності продукції;
- проявляється на конкретному ринку та у певний відрізок часу;
- є критерієм виходу підприємства на національний і світові ринки;
- фактор, який впливає на конкурентоспроможність галузі, регіону та ін.;
- відображає здатність менеджменту до реалізації поставленої мети;
- проявляється тільки за умов порівняння даного об'єкта із конкурентами;

– визначається різними показниками в оперативному, тактичному та стратегічному періодах.

При цьому, на нашу думку, особливої уваги заслуговують елементи, на підставі яких підприємства можуть бути більш конкурентними в порівнянні з великими конкурентами, а саме ресурси підприємств: конкурентний потенціал підприємства, що визначається технологіями, управлінням, інноваційністю, кваліфікацією, а також знаннями управлінців і працівників.

1.2 Фактори, які впливають на конкурентоспроможність підприємства

Важливим питанням для підприємств в сучасних умовах господарювання є питання оцінки конкурентоспроможності та визначення факторів впливу. При оцінці конкурентоспроможності підприємств слід розглядати показники макроекономічної ефективності, тобто економічно-фінансові результати і джерела побудови конкурентного потенціалу, а також способи формування мікрооточення, які описують позиції підприємства на ринку.

На конкурентоспроможність підприємства впливає досить велика кількість чинників. Вітчизняні дослідники Ю.М.Мануйлович [32], І.Г. Кадирус [33], Л.Ф. Чумак [34], Н. І. Сарай [35], О.В.Заремба [36] та зарубіжні вчені E.Fuor [37], Ch. Xie [38], E. E. Jantoń-Drozowska [39], Le Chi Cong, Dao Anh Thu [40] та M. Casson [41] наводять аналіз підходів до визначення чинників, що створюють стимулюючий або стримуючий вплив на конкурентоспроможність підприємств.

Вітчизняні дослідники, зокрема Т. І. Гончарук [42], Н. В.Касьянова [43], О.П.Литвинюк [44], П.А.Гончарук [45], та інші поділяють чинники конкурентоспроможності на зовнішні й внутрішні (рис. 1.3). Під зовнішніми факторами розуміють сукупність суб'єктів господарювання, економічних, суспільних і природних умов, національних і міждержавних інституціональних структур та інших зовнішніх умов і чинників, що діють у глобальному оточенні та здійснюють вплив або можуть вплинути на функціонування підприємства

[41]. Але слід зазначити, що вказані чинники зовнішнього середовища є вкрай неоднорідними за джерелами свого походження і можуть класифікуватися таким чином (табл. 1.4):

Рисунок 1.3 – Чинники конкурентоспроможності

Таблиця 1.4 – Характеристика зовнішніх факторів конкурентоспроможності

Група чинників	Характеристика
Науково-технічні чинники	Характеризують стан та динаміку науково-технічного прогресу, рівень техніки та технології, продуктивність та надійність устаткування, гнучкість виробничих процесів тощо
Організаційно-економічні чинники	Відображають загальногосподарську та галузеву кон'юнктуру, методи та механізми регулювання господарської діяльності на рівні держави, регіонів та галузей;
Соціальні чинники	Віддзеркалюють стан та динаміку соціальних процесів, що відбуваються на макро- та мікрорівнях;
Екологічні чинники	Характеризують взаємозв'язок виробничо-економічної діяльності підприємства зі станом навколишнього середовища;
Політичні	Здійснюють суттєвий вплив на рівень конкурентоспроможності

чинники	підприємства, що найяскравіше виявляється при реалізації продукції підприємства на зовнішніх ринках, або при придбанні імпортованих ресурсів.
---------	---

Слід відзначити, що наведені групи чинників (окрім політичних, які мають однозначно зовнішній характер), включають у себе як ендегенні, так і екзогенні чинники.

Як зазначає Л.Ф. Чумак [34], аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на конкурентоспроможність підприємства дає час для прогнозування можливостей, розробки плану дій на випадок непередбачених обставин, розробки заходів, які дозволять перетворити загрози на будь-які вигідні можливості.

Серед методів оцінки конкурентоспроможності для аналізу факторів макросередовища частіше використовують PEST-аналіз (політичні, економічні, соціальні, технологічні фактори), та SWOT-аналіз [42].

К.О.Кузнєцова [29] пропонує розвинену систему класифікації внутрішніх чинників впливу на конкурентоспроможність підприємства (табл 1.5):

Таблиця 1.5 – Основні елементи внутрішнього середовища підприємства, які впливають на його конкурентоспроможність

Складові	Їх характеристика
1. Ресурсний потенціал	Основні фонди, сировинні ресурси, технології виробництва, людський капітал. Притаманна можливість до швидких змін при ефективному управлінні
2. Система обліку	Облік запасів, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, незавершеного виробництва, готової продукції тощо.
3. Фінансові можливості	Наявність нерозподіленого прибутку; співвідношення між власними та запозиченими коштами; доступ до фінансових ресурсів
4. Маркетингові дослідження	Дослідження потреб та можливостей споживачів, ступінь задоволення їх потреб; ємність ринку
5. Система постачання	Надійність поставок; дотримання строків; можливість швидкої адаптації та переорієнтації на інші види сировини
6. Логістика та збутова діяльність	Налагоджені канали розподілу; наявність мережі фірмових магазинів; рівень витрат на збут
7. Інформаційні	Бази даних та їх постійне оновлення

ресурси	
8. Місцезнаходження підприємства	Розвинута інфраструктура; доступ до сировинних ресурсів; наближеність до постачальників
9. Організаційна структура	Ефективність управління; відповідність організаційної структури задачам діяльності підприємства; оперативність передачі управлінського рішення до виконавців; ефективний контроль за виконанням

Науковці зазначають, що аналіз внутрішніх факторів впливу тісно пов'язаний з аналізом господарської діяльності підприємства, тому в процесі оцінювання, прогнозування та управління конкурентоспроможністю необхідно враховувати усю сукупність внутрішніх та зовнішніх чинників, що вплинули чи можуть вплинути на її формування.

На думку Р.А.Довбуш [48], В.І.Савчук [49], конкурентоспроможність підприємства виражається через багаторівневу ієрархію факторів, де верхній рівень – частка ринку – безпосередньо залежить від досягнутої конкурентоспроможності продукції, другий рівень визначає її потенційну конкурентоспроможність, третій і четвертий – якість управління, останній, п'ятий рівень, – характеризує досягнуті економічні результати.

Чинники конкурентоспроможності для окремого підприємства, з одного боку, можна поділяти на економічні (фінансові, маркетингові тощо), управлінські, технологічні. За сферами управління, на нашу думку, можна виділити виробничі, маркетингові (збутові; чинники, сформовані маркетинговими комунікаціями, цінові, асортименті), кадрові, фінансові, у сфері постачання тощо.

І.М.Дашко [50] визначає складові зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, які впливають на його конкурентоспроможність, а також фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства за класифікаційними ознаками.

В роботах О.О.Шапурової [51], С.М.Бондаренко [52] при розробці методики оцінки конкурентоспроможності використовувався кількісний метод. В роботі Шапурової О.О. рівень конкурентоспроможності у короткостроковому

періоді визначається прибутком та рентабельністю, у довгостроковому – чистою поточною вартістю та індексом доходності. Т.Марчук [53] для оцінки конкурентоспроможності також використовує кількісний метод, зокрема коефіцієнт, побудований з урахуванням вагомості 20 факторів.

Поєднання кількісних статистичних та експертних методів для оцінки конкурентоспроможності розглянуто та обґрунтовано О. Шкуратовим [54].

Як зазначають М.О.Кириченко, А. В.Мігдальський [55], А.О. Левицька [56] О.Є. Кузьмін [57], Н.М.Богацька, С.Г. Христич [58] на практиці застосовують різні методи аналізу конкурентних переваг, які, в свою чергу, поділяються на формальні та матричні моделі дослідження окремого виду діяльності (бізнесу) підприємства.

Узагальнений перелік основних методів оцінки конкурентоспроможності, які застосовуються в практиці оцінювання діяльності підприємств наведено в табл. 1.6:

Таблица 1.6 – Методи оцінки конкурентоспроможності

Формальні методи	- модель М. Портера;
	- модель продукт-ринок (І.Ансоффа);
	- модель накопиченого досвіду;
	- модель ЖЦП (життєвого циклу продукту);
	- модель ЖЦТ (життєвого циклу технологій).
Матричні методи	- модель БКГ;
	- метод «Мак-Кінзі»;
	- модель Shell/DPM;
	- модель Хофера/Шенделя;
	- метод ADL;
	- метод PIMS.
І. Методи, які характеризують рівень менеджменту підприємства	- метод комплексного стратегічного аналізу SWOT;
	- метод комплексного стратегічного аналізу SPACE;
	- метод LOTS;
	- метод експертного оцінювання;
	- метод картування стратегічних груп.
ІІ. Методи, які характеризують рівень фінансово-економічної діяльності підприємства	- Методи фінансово-економічного аналізу;
	- Методи прогнозування фінансово стану підприємства.

Формальні моделі прийнято розглядати як відображення економічних процесів і явищ. В табл. А.1 (ДОДАТОК А) представлено перелік формальних моделей дослідження окремого виду діяльності (бізнесу) підприємства, їх переваги та недоліки, а також доцільність застосування. Переваги і недоліки, а також доцільність застосування матричних методів представлено в табл. А.2 (ДОДАТОК А).

Метод SWOT-аналізу в основі, якого лежить матриця, яка описує зв'язки між слабкими і сильними сторонами підприємства та загрозами і можливостями у зовнішньому оточенні, а також встановлює їх парні комбінації. Метод дозволяє ідентифікувати і оцінити міру впливу, а також визначити силу взаємодії різноманітних факторів зовнішнього оточення і внутрішнього середовища підприємства з метою встановлення його стратегічної позиції. Аналіз матриці SWOT дозволяє сформулювати чотири загальні стратегії поведінки, а саме: стратегію, спрямовану на зміцнення своєї позиції на ринку; стратегію, спрямовану на вибіркове покращення своєї конкурентної позиції; стратегію, спрямовану на вибіркове завоювання більшої частки ринку і пошуку нових сприятливих секторів ринку; стратегію поступового зменшення активності і планового виходу із даної сфери діяльності, або стратегію виживання.

Метод SPACE-аналізу дозволяє здійснити оцінку стратегічного положення підприємства і визначитись щодо подальших дій його розвитку на основі двох груп факторів: внутрішнього стану підприємства та його зовнішнього положення.

Методи отримання експертної інформації використовують для отримання експертних оцінок, є наступні: ранжування, парне порівняння (аналіз пар), безпосереднє оцінювання, послідовне порівняння. Вибір того чи іншого методу залежить від мети експертного оцінювання, кількості характеристик (вимог), які оцінюються, та часових і економічних обмежень тощо [5].

Метод картування стратегічних груп є способом графічного відображення конкуренції на галузевому ринку, що дозволяє прослідкувати зміни, які відбуваються в галузі. Складання карти стратегічних груп конкурентів дозволяє

визначити бар'єри мобільності, виявити маргінальні групи, визначити напрям стратегічних змін, проводити аналіз тенденцій і прогнозувати реакцію гравців.

Метод фінансово-економічного аналізу (табл. А.3 (ДОДАТОК А) являє собою систему теоретико-пізнавальних категорій, наукового інструментарію і регулятивних принципів дослідження фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання. У ході аналізу застосовуються формалізовані, неформалізовані та економіко-математичні методи; дескриптивні, предикативні та нормативні моделі; вертикальний, горизонтальний, порівняльний, коефіцієнтний, факторний, трендовий прийоми.

Метод прогнозування фінансового стану підприємства використовує прогноз обсягу продажів і необхідного обсягу ресурсів. Необхідність розробки прогнозних моделей фінансового стану підприємства обумовлена їх використанням для вироблення генеральної фінансової стратегії підприємства, що направлена на забезпечення його фінансовими ресурсами та оцінювання його можливостей у перспективі. Зазвичай застосовують такі методи прогнозування фінансового стану підприємства: екстраполяція; метод термінів оборотності; метод бюджетування; метод попередніх(прогнозних) балансів.

В ринкових умовах становлення і розвитку економічних відносин, перед кожним підприємством постає проблема оцінки своєї конкурентоспроможності. Для посилення конкурентної позиції кожне підприємство прагне використати найбільш ефективний метод оцінювання та запропонувати ефективні напрями її підвищення. Сьогодні для успішного функціонування промислового підприємства на ринку оцінка його конкурентоспроможності є об'єктивною необхідністю. Як процес виявлення сильних і слабких місць підприємства вона дає можливість максимального удосконалення його діяльності та виявлення його прихованих потенційних можливостей.

Таким чином, систематизувавши розглянуті методи можна дійти наступних висновків:

1. Доцільним є розмежування сфер використання різних методів.

2. Методи, які характеризують рівень менеджменту підприємства, дозволяють оцінити (встановити) конкурентну перевагу підприємства через ефективність менеджменту підприємства.

3. Для визначення стратегічного стану підприємства, при формулюванні і для оцінки альтернативних варіантів його стратегії не завжди достатньо застосувати лише матричний аналіз. Іноді виникає необхідність проведення стратегічного аналізу на основі застосування методів, які характеризують рівень фінансово-економічної діяльності підприємства.

4. Усім методам властиві окремі недоліки та переваги, які визначають можливість їх застосування у практиці вітчизняних підприємств.

5. Позитивного ефекту від застосування того чи іншого методу можна досягти в результаті досить напруженої та творчої роботи команди висококваліфікованих професіоналів.

1.3 Конкурентоспроможність як складова забезпечення економічної безпеки підприємства

Економічна безпека є однією із найважливіших характеристик фінансово-економічної діяльності підприємств. Підприємство, яке забезпечило високий рівень економічної безпеки, має перевагу перед іншими підприємствами аналогічного профілю при залученні інвестицій, отримання кредитів, вибору постачальників і підбору кваліфікованих кадрів. Таке підприємство не вступає в конфлікт з державою та суспільством, оскільки своєчасно сплачує податки до бюджету, здійснює виплату заробітну плату працівникам, дивіденди - акціонерам, а банкам гарантує повернення кредитів і сплату відсотків по ним. Чим вища безпека підприємства, тим воно є більш захищеним від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризикує опинитися на межі банкрутства.

Як зазначає Васильців Т. Г. [59], економічна безпека підприємства залежить від інтегральних економічних категорій: конкурентоспроможність, потенціал, життєздатність, фінансова та ризикостійкість підприємства.

Проведений аналіз наукової літератури дозволяє виділити три підходи до визначення взаємовідносин між конкурентоспроможністю та економічною безпекою підприємства:

Підхід 1. Головна роль у парі понять «економічна безпека – конкурентоспроможність» відведена економічній безпеці. У межах зазначеного підходу конкурентоспроможність визначається як підпорядковане поняття по відношенню до економічної безпеки, тобто: конкурентоспроможність є наслідком економічної безпеки. (О. М. Кузьменко [60]); основою та запорукою економічної безпеки (К. А. Свекла та І. О. Кузнецова [61]), чинником економічної безпеки. (Н. М. Пилипенко [62]), складовою економічної безпеки (О. О. Фальченко та Н. Б. Токарь [63]).

С. Б. Довбня та Н. Ю. Гічова [64] роблять висновок, що стратегічна економічна безпека визначає здатність підприємства до подальшого успішного розвитку, характеризує його конкурентоспроможність та економічний потенціал, тобто наявність ринкових можливостей та ресурсів в розпорядженні підприємства.

Підхід 2. Приоритет в парі понять «економічна безпека – конкурентоспроможність» має конкурентоспроможність. Так, на думку Л. М. Христенко, А. І. Михайліченко домінуюче значення конкурентоспроможності є незаперечним, а економічна безпека є її передумовою [65]. І. Г. Рзаєв розглядає конкурентоспроможність підприємства в контексті його економічної безпеки. За його думкою, безпека є характеристикою рівня конкурентоспроможності підприємства, яка гарантує відповідну результативність функціонування суб'єкта господарювання [66].

Підхід 3. Зв'язок між поняттями «економічна безпека – конкурентоспроможність» взаємообумовлений, жодне з понять не виділяється як провідне або другорядне.

Як відмічає О. М. Ткаченко [67], для забезпечення економічної безпеки доцільно вирішити проблему конкурентоспроможності, і навпаки, для високої конкурентоспроможності підприємства необхідно забезпечити його економічну безпеку.

Поняття економічної безпеки підприємства, пов'язані з поняттям «конкурентоспроможність» використовується у різних підходах до тлумачення сутності економічної безпеки (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Поняття економічної безпеки підприємства, пов'язані з поняттям «конкурентоспроможність»

Автор, джерело	Визначення економічної безпеки
Захисний підхід	
В. Г. Андрійчук [68]	Стан суб'єкта господарювання, за якого він спроможний захищати себе від внутрішніх і зовнішніх загроз і досягати поставлених цілей бізнесу в конкурентному середовищі.
Ю. Я. Білоус [69]	Стан, при якому забезпечується попередження, виявлення та ефективна нейтралізація непередбачуваних загроз, що впливають на всі сфери діяльності підприємства.
Ресурсний підхід	
Т.Г. Васильців [69]	Стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується: найбільш ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку; можливість протидіяти негативним впливам зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування.
І.І. Рекун [70]	Стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується найбільш ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу.
О. Ф. Яременко [71]	Стан максимально ефективного використання ресурсів, за якого вдається уникнути, ослабити або локалізувати небезпеки і, таким чином, реалізувати мету діяльності в умовах конкурентного середовища за допомогою методів сучасного менеджменту.
Комплексний підхід	
Л. О. Корчевська [72]	Сукупність змінних параметрів самостійно господарюючого суб'єкту, на які безперервно впливають зовнішні та внутрішні умови, явища, процеси, з якими необхідно взаємодіяти заради досягнення цілей: забезпечення виживання або пристосування до змінних умов; стабільного функціонування та самозбереження; розвитку або формування конкурентних переваг.
А. В. Череп [73]	Механізм впливу, захищеності і контролю за процесом розвитку та

	захисту всіх сфер діяльності, інтересів підприємств від негативної дії факторів ринкового середовища з метою забезпечення стабільності функціонування та процвітання підприємств машинобудування, фінансового та соціального розвитку не лише підприємства, але й регіону, конкурентної боротьби, досягнення основної мети за допомогою регулювання з боку керівництва та шляхом запобігання, уникнення або пристосування до сучасних умов розвитку.
Конкурентний підхід	
Т.Б.Ігнашкіна, А. Л. Шатохін [74]	Стан самого підприємства, який характеризується наявністю конкурентних переваг, що досягаються ефективним використанням існуючих власних та залучених некорпоративних ресурсів, своєчасним впровадженням комплексу заходів з метою захисту своєї господарської діяльності для максимального досягнення поставлених цілей у короткостроковому та довгостроковому періоді в умовах постійної зміни навколишнього середовища.

Отже, в науковій літературі економічну безпеку підприємства розглядають з різних точок зору. Однак не тільки конкурентний підхід (провідною ідеєю якого є наявність конкурентних переваг) акцентує увагу на зв'язку з конкурентоспроможності підприємства, але й інші підходи, в яких вказується на те, що середовище, в якому функціонує підприємство є конкурентним.

І.П.Мойсеєнко, О.М.Марченко [75], Ю.Б. Іванов [31], І.А.Белоусова [76], В.М. Геєць та ін. [77] трактують зв'язок конкурентоспроможності підприємства та його економічної безпеки з позиції розвитку підприємства. Основна відмінність між визначеннями конкурентоспроможності підприємства та визначеннями економічної безпеки полягає в тому, що перші більшою мірою зосереджені на порівнянні розвитку базового підприємства з конкурентом, тоді як у визначеннях економічної безпеки розвиток підприємства розглядається відокремлено від інших суб'єктів господарювання. І.В. Тюха [78] пропонує визначати конкурентоспроможність як узагальнюючий показник розвитку порівняльних переваг підприємства відносно інших конкурентів, що характеризує його діяльність, ураховуючи фактори зовнішнього і внутрішнього середовища та конкурентної стратегії. У визначенні С.А. Черкасової та С.В. Філіппової економічна безпека підприємства характеризується як здатність відновлюватись та постійно розвиватись в умовах високо динамічних змін ринкового середовища, а також як система забезпечення та захисту економічних інтересів та потенціалу розвитку від впливу зовнішніх та внутрішніх загроз [79].

Таким чином, економічну безпеку підприємства дослідники характеризують не тільки як розвиток підприємства, але і як здатність до розвитку, а також стан розвитку.

У визначеннях М.І. Камлика [80] зроблено важливе, на наш погляд, доповнення у визначенні економічної безпеки як «протидія» та «здатність протистояння», що використовується при визначенні конкурентоспроможності підприємства та його економічної безпеки, яким є «протистояння», що означає «здатність чинити опір».

Категорія «протистояння» у визначенні конкурентоспроможності підприємства характеризує її як здатність вести успішну конкурентну боротьбу, протистояти їй, доповнюючи при цьому, що конкурентоспроможність визначають порівняльні конкурентні переваги підприємства відносно підприємстваналогів, які діють на даному ринку. економічну безпеку як здатність протистояти (небезпеці, загрозам тощо) розглядають О. М. Бондаренко [81], В. О. Лукін [82].

І.А.Косата [83] зазначає, що в більшості випадків визначення як конкурентоспроможності, так і економічної безпеки підприємства базуються на ресурсному підході. Наведені більшістю науковців визначення конкурентоспроможності підприємства на основі ресурсного підходу є вужчими, ніж протиставлені їм визначення економічної безпеки, оскільки у визначеннях економічної безпеки по-перше, акцентується увага на протистоянні загрозам як макросередовища, так і мікросередовища. З іншого боку поняття економічної безпеки підприємства ширше визначає ціль (досягнення стратегічної мети, а не тільки рівня задоволення споживачів та ефективності виробничогосподарської діяльності), і також об'єктом виступають всі види діяльності підприємства.

Основна ідея прихильників даного підходу полягає у визначенні понять конкурентоспроможності та економічної безпеки з точки зору найбільш ефективного використання ресурсів підприємства. Подібну точку зору підтримують О. П.Красняк, В. О.Мицик [84]; Р. Л. Лупак [85] та інші.

При визначенні економічної безпеки підприємства за ресурсним підходом, використовуються поняття «стан використання ресурсів» та «стан ресурсів».

Доцільно звернути увагу на визначення конкурентоспроможності підприємства, надану А.О.Касич, М.В.Черняховська [86], які акцентують увагу, що її прояв відбувається в умовах конкуренції і характеризується здібністю задіяти необхідні ресурси і зробити з них конкурентоспроможний товар, також визначається продуктивністю використання виробничих ресурсів, обумовлює його положення на ринку і залежить від аналогічної властивості його галузі та країни». З іншого боку, конкурентоспроможність підприємства можна вважати ефективним використанням власних і залучених коштів з метою збільшення прибутковості та зміцнення ринкових позицій підприємства.

Поняття «використання ресурсів» застосовується також при визначенні конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства, які трактують їх з позиції його здатності до ведення ефективної господарської діяльності.

Спільним при визначенні сутності конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства є те, що обидва поняття розглядають з позиції адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища, на чому наголошують Подібний підхід В.В. Джеджула [87], П.Бечко, Я. Голобородько [88] І.С. Ладунка [89].

Отже, аналізуючи роботи М.М. Радєва [90], Б. С Дуб. [91] та інших науковців можна побачити визначення конкурентоспроможності підприємства з позиції акумулювання конкурентних переваг.

Таким чином, слід зауважити, що відповідно до нього науковці вбачають конкурентні переваги запорукою економічної безпеки. Н. О. Лоханова [92] та інші представники підходу вважають, що наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням забезпечать йому певний рівень економічної безпеки. До недоліків цього підходу у науковій літературі відносять те, що

наявність конкурентних переваг без їх використання і реалізації не гарантує підприємству економічної безпеки.

Як зазначають Л.М. Христенко, А.І. Михайліченко [93], конкуренція, як один із постійно діючих чинників ринкової економіки вимагає від підприємств ретельно слідкувати за рівнем їхньої конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність є можливості зберігати і поліпшувати позиції в ринковому середовищі за рахунок накопичення та ефективного використання потенціалу конкурентоспроможності, оскільки конкурентоспроможність виявляється порівнянням конкурентних переваг підприємства і іншими підприємствами на ринку. Так, наприклад, можна порівняти технології, потенційні можливості устаткування, рівень професіоналізму персоналу, систему управління підприємством, стан комунікацій, рівень маркетингової політики тощо. В сучасних умовах господарювання для підприємства конкурентна боротьба на ринках держави та світу є важливою; кожне підприємство намагається спрямувати зусилля на пошук більшої кількості потенційних можливостей та переваг, завоювати максимально більшу частку ринку та привернути більшу кількість потенційних споживачів.

Зазначимо, що у сучасній конкурентній боротьбі перемагає підприємство, яке не тільки аналізує та змагається за свої конкурентні позиції, але і забезпечує достатній рівень економічної безпеки. Кожне підприємство повинне досягти не лише підвищення рівня конкурентоспроможності, але й підтримання і підвищення економічної безпеки підприємства в цілому.

Отже, конкурентоспроможність і економічна безпека є органічно пов'язаними категоріями, тому що підприємство, яке не забезпечило достатній рівень економічної безпеки, не зможе утримати і посилити конкурентні переваги, і неминуче втратить конкурентоспроможність.

Економічна безпека є важливою складовою діяльності підприємства, яка дозволяє через протидію об'єктивним та суб'єктивним загрозам досягти стабільності функціонування та фінансової рівноваги. По-перше, економічна безпека є станом захищеності підприємства від дії існуючих та потенційних

загроз за рахунок розробки та застосування відповідних заходів; по-друге, передумовою досягнення достатнього рівня економічної безпеки є ефективне використання ресурсів підприємства (матеріальних та ресурсних, капіталу, персоналу, інформації та технології, техніки та обладнання, прав) та ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім та зовнішнім загрозам та забезпечує тривале виживання і сталий розвиток підприємства на ринку; по-третє, економічна безпека підприємства передбачає існування конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів та організаційної структури підприємства його стратегічним цілям та завданням; по-четверте, ресурсно-функціональний підхід передбачає наявність певних функціональних складових, які відповідають структурі механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

Таким чином, існує тісний зв'язок між поняттями «конкурентоспроможність підприємства» та «економічна безпека підприємства», зокрема з точки зору потенціалу та можливостей підприємства, а також конкурентних переваг.

При цьому Проте конкурентоспроможність є одним з основних чинників забезпечення економічної безпеки підприємства.

Логічний зв'язок між конкурентоспроможністю та економічною безпекою підприємства подано на рис. 1.5.

Рисунок 1.5 – Логічний зв'язок між конкурентоспроможністю та економічною безпекою

Таким чином, конкурентоспроможність будь-якого підприємства є необхідною передумовою економічної безпеки. Слід зазначити, що конкурентоспроможність та економічна безпека є нероздільними, і разом є гарантією ефективної діяльності підприємства. Тому для ведення конкурентної боротьби кожне підприємство має здійснювати постійний моніторинг за рівнем економічної безпеки та рівнем конкурентоспроможності в цілому.

Висновки до розділу 1

Конкурентоспроможність є здатністю господарюючого суб'єкта конкурувати. Потенціал конкурентоспроможності визначається як сукупність наявних можливостей підприємства, які залежать від наявного рівня людського, фінансового та організаційного потенціалу, ефективність управління якими впливає на забезпечення певної ринкової частки підприємства.

Важливим питанням для підприємств в сучасних умовах господарювання є питання оцінки конкурентоспроможності та визначення факторів впливу. При оцінці конкурентоспроможності підприємств застосовуються різні підходи, які враховують показники ефективності діяльності підприємства, економічно-фінансові результати і джерела побудови конкурентного потенціалу, а також способи формування мікрооточення, які описують позиції підприємства на ринку.

Конкурентоспроможність будь-якого підприємства є необхідною передумовою економічної безпеки; конкурентоспроможність та економічна

безпека є нероздільними, і разом є гарантією ефективної діяльності підприємства.

2 ОЦІНКА РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЗАПОРІЖКОКС»

2.1 Економіко-організаційна характеристика «ПрАТ Запоріжкокс»

Запорізький коксохімічний завод був введений в експлуатацію в 1934 р. Будівництво підприємства було пов'язано зі спорудженням енергетичної бази півдня України – Дніпропетровської гідроелектростанції і металургійного комплексу в м. Запоріжжі [94].

Сьогодні ПрАТ «Запоріжкокс» є одним із найбільших виробників коксу для металургії та один з найбільших експортерів хімічної продукції в Україні. Підприємство має повний технологічний цикл переробки коксохімічних продуктів та виробляє близько 10% всього виробленого в Україні коксу. Підприємство експортує свою продукцію в більш ніж 20 країн світу. До складу ПрАТ «Запоріжкокс» входять п'ять основних виробничих підрозділів: вуглепідготовчий цех, коксовий цех, цех уловлювання, цех сіркоочищення, смолоперегонний цех. Потреби виробництва забезпечують допоміжні ремонтні, транспортні підрозділи і заводська лабораторія, які за рівнем технічного оснащення сьогодні входять в число найкращих в Європі.

Основна продукція ПрАТ «Запоріжкокс»: доменний кокс, кокс горішок, коксовий дріб'язок, сульфат амонію, бензол, пеки електродні, сировина суміш для виробництва техвуглецю, нафталінова фракція, паливо котельне, сірка газова, пластифікатори бетону.

Приватне акціонерне підприємство «Запоріжкокс» – одне з найбільших коксохімічних підприємств України яке виробляє близько 10% всього виробленого в Україні коксу.

Підприємство входить до групи «Метінвест Холдинг». Головний покупець продукції підприємства – металургійний комбінат «Запоріжсталь». Вугільну

сировину підприємство отримує від постачальників з України, США, Канади. Продукцію експортує до Туреччини, Єгипту, Чехії та країн Балтії.

Запорізький коксохімічний завод був побудований у 1934 році з метою забезпечення потреб у коксі «Запоріжсталі». У 1980-х роках була проведена реконструкція та модернізація виробництва.

Влітку 2012 р., з дозволу Антимонопольного комітету України, контрольний пакет акцій «Запоріжжкокс» перейшов у власність голландської «Private Limited Liability Company Metinvest BV» (дочірньої компанії транснаціональної гірничо-металургійної групи «Метінвест»).

У 2016 р. загальними зборами акціонерів було прийнято рішення про перетворення форми власності з «Публічного акціонерного товариства» у «Приватне акціонерне товариство». Зараз 52,4 % акцій ПрАТ «Запоріжжкокс» належить групі «Метінвест» і 42,7 % «Запоріжсталь».

Організаційна структура ПрАТ «Запоріжжкокс» є лінійно-функціональною. Головним органом є збори акціонерів, якому безпосередньо підпорядковується голова правління. Голові правління підпорядкований директор з виробництва у веденні якого знаходяться 5 основних цехів: вуглепідготовчий, коксовий цех, цех уловлювання хімічних продуктів коксування, цех очищення коксового газу від сірководню, цех смолопереробки кам'яновугільної смоли.

Крім того, у складі заводу, існує 6 допоміжних цехів по обслуговуванню основного виробництва, а саме: ремонтний цех, енергетичний цех, залізничний цех, цех безрейкового транспорту, котлотурбінний цех, центральна заводська лабораторія.

Всі цехи об'єднані в єдиний технологічний потік, внаслідок чого на підприємстві існує жорстка централізація в управлінні виробничими процесами.

Основною діяльністю ПрАТ «Запоріжжкокс» є забезпечення підприємств України та іноземних підприємств коксом та коксовою продукцією.

Метою діяльності підприємства є одержання прибутку від виробничої, торгової, комерційної, фінансової та іншої діяльності, дозволеної законодавчими

актами України, з метою задоволення соціальних і економічних інтересів акціонерів та трудового колективу.

Кокс – це горючий твердий залишок, що утворюється при термічному безкисневому нагріванні деяких органічних речовин, в числі яких вугілля (буре або кам'яне), нафта, а також торф.

Для підтримки горіння доменних печей потрібна велика кількість кам'яновугільного коксу. Даний продукт являє собою пористу, але в той же час тверду спечену масу. Вона виходить в результаті видалення летких речовин з кам'яного вугілля. Виробництво коксу пов'язано з нагріванням вихідного продукту без найменшого доступу повітря.

У зв'язку зі своїми масштабами виробництво коксу вимагає великої кількості сировини, яку доставляють до виробничих цехів в насипних вагонах.

Організаційна структура підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» складається з 10 дирекцій чисельністю 1614 штатних одиниць, які підпорядковуються генеральному директору. В організаційній структурі є: дирекція по виробництву; управління по технології якості; дирекція з інжинірінгу; дирекція фінансова; дирекція з персоналу та соціальних питань; дирекція з охорони праці, промислової безпеки та екології; дирекція комерційна; дирекція з аналізу та управління ризиками безпеки; юридичний відділ; відділ безперервного вдосконалення [94].

Як повідомляє підприємство, у зв'язку із загостренням військових дій у Запорізькому регіоні з початку березня 2022 р. Група Метінвест перевела частину обладнання ПрАТ «Запоріжжкокс» у режим гарячої консервації, але вже через місяць після вимушеної зупинки завод вивів з консервації обладнання і частково відновив виробництво.

У 2022 р. ПрАТ «Запоріжжкокс» знизив виробництво майже на 12% у порівнянні з 2021 р. до 737,4 тис. тон., що пов'язано з дефіцитом сировини через військові дії. Однак, ПрАТ «Запоріжжкокс» виробляє близько 10% від загального обсягу коксу з повним циклом технологічної переробки.

В табл. 2.1 наведена детальна характеристика основної продукції ПрАТ «Запоріжжкокс» [94].

Таблиця 2.1 – Основна продукція ПрАТ «Запоріжжкокс»

Продукція	Сфера застосування
Доменний кокс	Використовується в доменному виробництві в якості відновника залізної руди.
Кокс горішок	Застосовується в якості палива і є відновником.
Коксовий дріб'язок	Використовується для агломерації руд або в якості твердого палива і є відновником.
Сульфат аммонію	Призначений для використання в якості азотного добрива і в різних галузях промисловості.
Бензол	Використовується в якості сировини для виробництва синтетичних волокон, пластмас, каучуку, фенолу та інших цілей.
Пеки електродні	Використовується для виробництва анодної маси, вугільної і графітованої продукції, конструкційних вуглеграфітових матеріалів, електровугільних виробів та інших цілей.
Сировина коксохімічна	Сировина коксохімічна для виробництва високоструктурного технічного вуглецю.
Нафталінова фракція	Використовується для виділення з неї нафталіну і фенолів, а також для приготування технічних масел.
Сірка газова	Використовується у виробництві гумотехнічних виробів, в целюлозно-паперовій, текстильній та ін. галузях промисловості, а також у сільському господарстві.
Паливо котельне	Застосовується для спалювання в топках технологічного та енергетичного обладнання.

Примітка: узагальнено автором на основі [38]

Збільшення рівня виробництва ПрАТ «Запоріжжкокс» у квітні 2023 р. порівняно з аналогічним періодом минулого року пов'язане з виведенням виробничих потужностей із вимушеної гарячої консервації, спричиненої повномасштабними військовими діями на території України (табл 2.2) [95].

Таблиця 2.2 – Обсяги виробництва продукції ПрАТ «Запоріжжкокс»

Найменування показника	Квітень 2022р	Квітень 2023р.	Квітень 2023р. до квітня 2022р., тис. тонн	Квітень 2023р. до квітня 2022р., %
Обсяг виробництва доменного коксу тис. тонн	52,7	71,3	18,6	135,4

Отже, з січня по квітень 2023 р. ПрАТ «Запоріжжкокс» вироблено 282,6 тис. тонн доменного коксу (табл 2.3):

Таблиця 2.3 – Обсяги виробництва продукції ПрАТ «Запоріжжкокс»

Найменування показника	Січень-квітень 2022р.	Січень-квітень 2023р.	Січень-квітень 2023р. до січня-квітня 2022р., %	Січень-квітень 2023р. до січня-квітня 2022р., %
Обсяг виробництва доменного коксу тис. тонн	190,0	282,6	92,6	148,7

ПрАТ «Запоріжжкокс» за підсумками січня-червня 2023 р. збільшив виробництво доменного коксу на 30,8% у порівнянні з аналогічним періодом 2022-го – до 426,8 тис. т.

У червні 2023 р. коксохіміки ПрАТ «Запоріжжкокс» виробили 71,1 тис. т доменного коксу. Це на 4% більше у порівнянні з червнем 2022 р. При цьому, порівняно з травнем показник скоротився на 2,7% [96].

У червні 2022 р. ПрАТ «Запоріжжкокс» у рамках реалізації програми оновлення виробничих потужностей завершив черговий етап капітального ремонту коксової батареї №2 загальною вартістю 120 млн грн.

Роботи виконувалися з грудня 2021 р.

Розглянемо основні фінансові результати діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2018-2020 рр. (за пізній період підприємство не оприлюднило звітність). Показники розраховано за даними звітності (ДОДАТКИ Б-Д) [94].

Впродовж 2019-2020 рр. слід відзначити стабільний рівень валового прибутку підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Також можна зробити висновок, що в основному на підприємстві прибутковою є операційна діяльність, а фінансова діяльність майже не провадилась.

За даними табл. 2.4 можна побачити, що величина чистого прибутку у 2020 р. порівняно з 2019 р. збільшилася на 69767 тис. грн, що можна пояснити зниженням величини інших операційних витрат (на 437564 тис. грн), а також зменшенням витрат на збут (на 68257 тис. грн).

Таблиця 2.4 – Фінансові результати ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2018-2020 рр.,
тис. грн.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. до	
				2018 р.	2019 р.
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	9208474	12365901	6191403	-3017071	-6174498
2. Собівартість реалізованої продукції	7755143	12003258	5811125	-1944018	-6192133
3. Валовий прибуток (збиток)	1653331	362643	380278	-1273053	17635
4. Інші операційні доходи	2330788	460272	20204	-2310584	-78656
5. Адміністративні витрати	89669	98860	91349	1680	-7511
6. Витрати на збут	33986	86527	18270	-15716	-68257
7. Інші операційні витрати	2266056	489558	51994	-2214062	-437564
8. Прибуток від операційної діяльності	1594408	147970	238869	-1355539	90899
9. Прибуток від участі в капіталі	-	-	-	-	-
10. Інші фінансові доходи	383	2425	251	-132	-2174
11. Інші доходи	8007	8501	1181	-6826	-7320
12. Фінансові витрати	27707	32567	37322	9615	4755
13. Інші витрати	13158	8712	-	-13158	-8712
14. Фінансовий результат до оподаткування	1361933	116716	202979	-1158954	86263
15. Податок на прибуток	243648	20948	36543	-207105	15595
16. Чистий прибуток	1118275	96669	166436	-951839	69767

Примітка: складено автором на основі [94]

Загальна оцінка економічного стану ПрАТ «Запоріжжкокс» представлена в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показники	2018	2019	2020	2020/2018 р.		2020/2019 р.	
	р.	р.	р.	+, -	%	+, -	%
Показники, які характеризують трудові ресурси							
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Середньоспискова чисельність працівників, чол.	746	729	721	-25	96,6	-8	98,9
2. Фонд оплати праці, тис. грн	273573	197665	196121	-77452	71,8	-1544	99,2

3. Середньомісячна заробітня плата одного працівника, грн	30560	22595	22668	-7892	74,2	73	100,3
---	-------	-------	-------	-------	------	----	-------

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
4. Середньорічний обсяг продукції в розрахунку на 1 працівника, тис. грн	12344	16963	8587	-3757	69,6	-8376	50,6
Економічні показники							
1. Власний оборотний капітал, тис. грн	2154728	1906286	2156381	1653	100,1	250095	113,1
2. Робочий капітал, тис. грн	2395559	1870748	2652576	257017	110,7	781828	141,8
3. Частка робочого капіталу в оборотних активах, тис. грн	34,7	50,4	69,6	34,9	х	19,2	х
4. Виручка від реалізації продукції	9208474	12365901	6191403	-3017071	67,2	-6174498	50,1
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	7755143	12003258	5811125	-1944018	74,9	-6192133	48,4
6. Рівень витрат операційної діяльності до виручки від реалізації, %	84,2	97,1	93,9	9,7	х	-3,2	х
7. Валовий прибуток	1453331	362643	380278	-1073053	26,2	17635	105,0
8. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн	1361933	117617	202979	-1158954	14,8	85362	172,0
9. Чистий прибуток, тис. грн	1118275	96669	166436	-951839	14,8	69767	171,1
Фінансові показники							
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,843	0,782	0,794	-1,049	х	0,12	х
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,519	0,683	0,717	-0,802	х	0,34	х
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	0,005	0,006	-0,01	х	0,01	х
4. Коефіцієнт фінансової автономії	0,44	0,72	0,74	0,30	х	0,02	х
5. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,56	0,28	0,26	-0,30	х	-0,02	х
6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,57	0,40	0,45	-0,12	х	0,05	х

Примітка: складено автором на основі [94]

Отже, можна прийти до висновку, що за період з 2018-2020 рр. відбулося зниження рівня ділової активності підприємства, про що свідчить зменшення величини активів підприємства на 24,2%, скорочення обсягу оборотних активів (на 44,9%) та поточних зобов'язань (на 74,4%). За цей період середньоспискова чисельність працівників скоротилася на 25 осіб (3,4%), а фонд оплати праці –

на 77,5 млн грн або на 28,2%. Внаслідок зниження активності підприємства виручка від реалізації продукції у 2020 р. зменшилася в порівнянні з 2018 р. на третину, а валовий прибуток майже в 4 рази. Чистий прибуток за цей період зменшився у 6 разів. При цьому погіршилися значення майже усіх фінансових коефіцієнтів ліквідності та фінансової стійкості.

Динаміка активів ПрАТ «Запоріжжкокс» і джерел їх формування за 2018 – 2020 рр. представлена в табл 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка статей активу балансу

Статті балансу	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 рік до	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2018 р.	2019 р.
Активи - разом	8503198	100,0	6543824	100,0	6444171	100,0	-2059027	-99653
Необоротні активи	1593541	18,7	2833797	43,2	2636239	40,9	1042698	-197558
у т.ч. нематеріальні активи	5212	0,1	3754	0,1	2127	0,1	-3085	-1627
основні засоби	873568	10,3	2407564	36,7	2189639	34,0	1316071	-217925
незавершене будівництво	687855	8,0	422479	6,4	444483	6,8	-243372	22004
інші необоротні активи	26906	0,3	-	-	-	-	-26906	-
Оборотні активи	6909657	81,3	3710027	56,8	3807922	59,1	-3101735	97895
у т.ч. запаси	1191222	14,0	392663	6,0	330808	5,1	-860414	-61855
дебіторська заборгованість	5664779	66,6	3214456	49,1	3405066	52,8	-2259713	190610
гроші та їх еквіваленти	27866	0,4	23321	0,4	30425	0,4	2559	7104
витрати майбутніх періодів	25790	0,3	38792	0,6	41623	0,8	15833	2831
інші оборотні активи	-	-	40795	0,7	-	-	-	-40795

Примітка: складено автором на основі [94]

Бачимо, що величина необоротних активів підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» у 2018-2022 рр. зросла на 1042,7 млн.грн і на 01.01.2021 р. складала 2636,2 млн. грн. Можна стверджувати, що головним чином це відбулось за рахунок збільшення вартості основних засобів. Але слід зауважити на зменшення вартості незавершеного будівництва з 687,9 млн. грн до 444,5

млн. грн за цей же період. Також зауважимо, що величина оборотних активів ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 рр. зменшилися на 3101, млн.грн, і за станом на 01.01.2021 р. склала 3807,9 млн. грн. В той же час значно збільшилася питома вага необоротних активів (з 18,7% до 40,9%), а питома вага оборотних активів зменшилась з 81,3% до 59,1%.

Показники, які характеризують стан майна підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» наведені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Характеристика майнового стану ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 рік до			
				2018 р.		2019 р.	
				+, -	%	+, -	%
Сума господарських коштів, які є у розпорядженні підприємства	8503198	6543824	6444171	- 2059027	-24,2	-99653	-1,6
Питома вага активної частини основних засобів	0,74	0,72	0,65	-0,09	х	-0,07	х
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,04	0,14	0,18	0,14	х	0,04	х
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,19	0,23	0,05	-0,14	х	0,18	х
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,01	0,001	0,001	-0,009	х	-0,009	х

Примітка: складено автором на основі [94]

В цілому, можна відзначити погіршення майнового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 рр., про що свідчить зменшення суми господарських коштів, які є в розпорядженні підприємства з 8503,2 млрд.грн у 2018 р. до 6444,2 млрд. грн у 2020 р. (на 24,2%) та зменшення питокої ваги активної частини основних засобів на 0,09 п.в. Також негативним явищем є зростання коефіцієнту зносу основних засобів у 2020 р. в порівнянні з 2018 р. на 0,14 п.в. та зменшення коефіцієнту оновлення основних засобів за той самий час на 0,14 п.в. Таким чином, можна зробити висновок, що стан майна підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» погіршився, що негативно вплинуло на ефективність його використання (табл. 2.8):

Таблиця 2.8 – Динаміка показників ефективності використання майна ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2018-2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. до			
				2018 р.		2019 р.	
				+, -	%	+, -	%
Ресурсовіддача, грн	1,08	1,89	0,96	-0,12	х	-0,93	х
Матеріаловіддача, грн	1,19	1,03	1,07	-0,12	х	0,04	х
Коефіцієнт завантаження	0,75	0,30	0,61	-0,14	х	0,31	х
Рентабельність активів	13,1	1,5	2,6	-10,5	х	1,1	х
Рентабельність поточних активів	16,2	2,5	4,4	-11,8	х	2,9	х
Рентабельність власного капіталу	29,8	2,0	3,4	-16,4	х	1,4	х

Примітка: складено автором на основі [94]

Можна побачити впродовж 2018-2020рр. зменшення ресурсовіддачі та матеріаловіддачі на 0,12 грн. Значення коефіцієнту завантаження погіршилося на 0,14 п.в. а значення показників рентабельності активів, рентабельності поточних активів та рентабельності власного капіталу погіршилися відповідно на 10,5, 11,8 та 16,4 п.в.

Показники обіговості активів та термінів тривалості обігу активів характеризують ділову активність підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 рр. (табл.2.9).

Таблиця 2.9 – Аналіз обіговості активів ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. до	
				2018 р.	2019 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	9208474	12365901	6191403	-3017071	-6174498
Середня сума активів за період	8350496	7523511	6493998	-1856498	-1029513
Середня сума оборотних активів за період	6932786	5309842	3758975	-3173811	-1550867
Коефіцієнт обіговості активів	1,10	1,64	0,95	-0,15	-0,69
Тривалість обігу активів	327	220	379	52	159
Коефіцієнт обіговості оборотних активів	1,33	2,33	1,65	0,32	-0,68
Тривалість обігу оборотних активів	271	155	218	-53	63

Примітка: складено автором на основі [94]

Можна побачити, що пік ділової активності впродовж досліджуваного періоду прийшовся на 2019 р. коли підприємство ПрАТ «Запоріжжюкс» досягло найвищих значень коефіцієнту обіговості активів та коефіцієнту обіговості оборотних активів –1,64 та 2,33 відповідно. А тривалість обігу активів та тривалість обігу оборотних активів у 2019 р була найнижчою –220 та 155 днів відповідно.

Але у 2020р спостерігаємо спад ділової активності, що може вказувати на заморожування засобів в активах підприємства і недостатньо мобільне використання активів.

Слід зазначити, що збільшення періоду оборотності вплинуло також на результати фінансової діяльності.

Аналіз ліквідності та платоспроможності дозволяє визначити можливості підприємства вчасно розраховуватись за прийнятими фінансовими зобов'язаннями в залежності від стану ліквідності активів.

Для визначення ступеня ліквідності підприємства необхідно порівняти статі активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розміщені в порядку спадання ліквідності, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою термінів погашення і розміщені в порядку збільшення строковості зобов'язань, для чого потрібно побудувати розрахунковий агрегатний баланс підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Агрегатний баланс ПрАТ «Запоріжжюкс» за 2018-2020 рр.

Активи, млн.грн				Пасиви, млн.грн			
Показник	роки			Показник	роки		
	2018	2019	2020		2018	2019	2020
Високоліквідні активи (A1)	27,9	23,3	30,4	Термінові зобов'язання (П1)	4019,9	1160,4	1010,2
Активи, що швидко реалізуються (A2)	5664,8	3214,4	3405,2	Коротко-строкові зобов'язання (П2)	494,2	138,8	145,2
Активи, що повільно реалізуються (A3)	1217,0	472,3	372,4	Довгостро-кові зобов'язання (П3)	240,8	504,5	496,2
Активи, що важко реалізуються (A4)	1593,5	2833,8	2636,2	Постійні зобов'язання (П4)	3748,3	4740,1	4792,6
Баланс	8503,2	6543,8	6444,2	Баланс	8503,2	6543,8	6444,2

Примітка: складено автором на основі [94]

Баланс підприємства вважають абсолютно ліквідним, якщо виконуються наступні співвідношення:

$$A1 \geq П1; \quad A2 \geq П2; \quad A3 \geq П3; \quad A4 \leq П4.$$

Аналіз табл. 2.10 свідчить, що підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 рр не мало абсолютно ліквідного балансу, оскільки характерним є перевищення термінових зобов'язань (П1) над високоліквідними активами (А2). До того ж впродовж 2019-2020 рр довгострокові зобов'язання (П3) перевищували активи, що повільно реалізуються (А3).

Аналіз ліквідності підприємства слід доповнити розрахунком фінансових коефіцієнтів ліквідності. Найбільш часто використовуються коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності.

Результати аналізу, наведені в табл. 2.11 демонструють зниження показників ліквідності впродовж 2018-2020рр, до того ж слід зазначити, що фактичні значення показників абсолютної та поточної ліквідності є значно меншими за їх рекомендовані значення, що в свою чергу призвело до зниження показників плато- та кредитоспроможності.

Таблиця 2.11 – Оцінка ліквідності, платоспроможності та кредитоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. до	
				2018 р.	2019 р.
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	1,843	0,782	0,794	-1,049	0,12
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,519	0,683	0,717	-0,802	0,34
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	0,005	0,006	-0,01	0,01
4. Частка оборотних активів в загальній сумі активів	0,813	0,568	0,599	-0,214	0,031
5. Частка виробничих запасів в оборотних активах	0,172	0,106	0,087	-0,085	-0,019
6. Норма прибутку на вкладені кошти	0,131	0,015	0,026	-0,105	0,011
7. Загальний показник ліквідності	2,03	2,88	9,08	7,05	6,20

Примітка: складено автором на основі [94]

Отже, можна констатувати значне зниження платоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», тобто його здатності погашати зобов'язання впродовж 2018-2020рр.

Важливою характеристикою фінансового стану підприємства є фінансова стійкість, яка характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями:

- рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування;
- платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами);
- часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування.

Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупитися за рахунок грошових надходжень, а отриманий прибуток має забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел формування активів.

З іншого боку, фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, та оцінюється на підставі співвідношення власного і залученого капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів внаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами.

Оцінка рівня фінансової стійкості дозволяє визначити рівень ризику підприємства, пов'язаного з формуванням джерел капіталу, і відповідно ступінь стабільності фінансового забезпечення розвитку підприємства в майбутньому періоді.

Оцінка рівня фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс» наведена в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показник	Норматив	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. до	
					2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт автономії	0,5	0,44	0,72	0,74	0,30	0,02
Коефіцієнт стійкості фінансування	$\geq 0,75$	0,47	0,80	0,82	0,35	0,02
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$> 0,1$	0,31	0,36	0,57	0,26	0,21
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$< 0,5$	0,56	0,28	0,26	-0,30	-0,02
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$= 0,5$	0,57	0,40	0,45	-0,12	0,05
Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1	0,79	2,62	2,90	2,11	0,28

Примітка: складено автором на основі [94]

Аналізуючи дані наведеної табл. 2.12, можна зробити висновок про достатній рівень фінансової стійкості підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс». Слід відзначити позитивну динаміку зміни коефіцієнтів автономії, маневреності власного капіталу та фінансової стабільності вказують на позитивну динаміку, і, крім того, значення практично всіх показників є вищими за нормативні значення або є близькими до них.

Узагальнюючим показником фінансової стійкості є надлишок або нестача джерел формування запасів, що визначається як різниця між величиною джерел формування та вартістю запасів, причому враховується забезпеченість запасів власними оборотними засобами тощо. Забезпеченість запасів джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансовий стан за ступенем його стійкості, якої виділяють чотири типи (табл. 2.13):

Таблиця 2.13 – Типи фінансової стійкості підприємства

Тип стійкості	Характеристика
1	2
Абсолютна	сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів господарюючого суб'єкта. При цьому спостерігається надлишок власних оборотних засобів або рівність суми власних оборотних засобів та запасів та високий рівень доходності та відсутність порушень платіжної дисципліни
Нормальна	Гарантується платоспроможність господарюючого суб'єкта, при цьому вартість запасів господарюючого суб'єкта менша або дорівнює сумі довгострокових джерел формування та власних оборотних засобів.

	Забезпечено високий рівень доходності та відсутність порушень платіжної дисципліни
--	--

Продовження таблиці 2.13

1	2
Нестійкий (передкризовий)	Зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів. Характеризується нестачею власних оборотних засобів, довгострокових джерел формування, надлишком або рівністю загальної величини основних джерел формування запасів та вартістю запасів; порушеннями фінансової дисципліни, зниженням прибутковості діяльності.
Кризовий фінансовий стан	Грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити кредиторської заборгованості та прострочених позик. Рівновага платіжного балансу забезпечується за рахунок прострочених платежів по оплаті праці, кредитам банку, бюджету тощо.

Зазначимо, що фінансова стійкість вважається допустимою, якщо виконуються наступні умови: вартість виробничих запасів разом із вартістю готової продукції дорівнюють або перевищують суму короткострокових кредитів та залучених засобів, що беруть участь у формуванні запасів; вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнюють або менше суми позикових і довгострокових джерел формування запасів. Застосуємо агрегований баланс ПрАТ «Запоріжжкокс» (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Агрегований баланс ПрАТ «Запоріжжкокс»

Актив	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Пасив	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Необоротні активи (НА)	1593541	2833797	2636239	Власний капітал (ВК)	374826 9	474008 3	479262 0
Запаси (З)	1191222	392663	330808	Довгострокові зобов'язання (ДЗ)	240830	504462	496205
Кошти, розрахунки та інші активи (К)	5718435	3317364	3477124	Короткострокові зобов'язання (КЗ)	451409 8	129927 9	115534 6
Баланс	8503198	6543824	6444171	Баланс	8503198	6543824	6444171

Примітка: складено автором на основі [94]

На підставі даних агрегованого балансу ПрАТ «Запоріжжкокс» оцінимо тип фінансової стійкості підприємства (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Визначення типу фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Власний капітал	3748269	4740083	4792620
Необоротні активи	1593541	2833797	2636239
Власні обігові кошти (р.1-р.2)	2154728	1906286	2156381
Довгострокові зобов'язання	240830	504462	496205
Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів (р.3+р.4)	2395558	2410748	2652586
Короткострокові кредити та позики	4514098	1299279	1155346
Загальний розмір основних джерел покриття запасів (р.5+р.6)	6909656	3710027	3807932
Запаси	1191222	392663	330808
Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів (р.3-р.8)	963506	1513623	1825573
Надлишок (+) або нестача (-) власних коштів і довгострокових кредитів і позик (р.5-р.8)	1204336	2018085	2321778
Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття запасів (р.7-р.8)	5718434	3317364	3477124
Тип фінансової стійкості	абсолютно стійкий	абсолютно стійкий	абсолютно стійкий

Примітка: складено автором на основі [94]

Отже, впродовж 2018-2020 рр. наявна забезпеченість запасами ПрАТ «Запоріжжкокс» повністю досягається за рахунок власних коштів, що свідчить про досягнення абсолютно стійкого типу фінансової стійкості.

Слід зазначити, що результати діяльності підприємства характеризуються віддачею від використання ресурсів і вкладеного капіталу, співвідношенням отриманого ефекту з понесеними витратами (використаними ресурсами). Рівень рентабельності дозволяє оцінити здатність підприємства генерувати необхідний прибуток у процесі господарської діяльності й визначити загальну ефективність використання активів і вкладеного капіталу. Проаналізуємо показники рентабельності ПрАТ «Запоріжжкокс» (табл. 2.16). Отже, можна визначити, що впродовж 2018-2020 рр. показники рентабельності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» суттєво погіршилися. Можна спостерігати зменшення більшості коефіцієнтів рентабельності в декілька разів, зокрема зменшилися значення коефіцієнтів покриття і навпаки, збільшилися значення

коефіцієнтів окупності. Однак слід зазначити певне покращення показників рентабельності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» порівняно з 2019 р.

Таблиця 2.16 – Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2018-2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 рік до	
				2018 р.	2019 р.
Витратні показники рентабельності					
1. Рентабельність продукції	18,7	3,0	6,5	-12,2	3,5
2. Рентабельність операційної діяльності	13,7	1,2	4,0	-9,7	2,8
3. Рентабельність звичайної діяльності	13,5	1,1	3,8	-9,7	2,7
4. Коефіцієнт покриття виробничих витрат	1,19	1,13	1,07	-0,12	-0,06
5. Коефіцієнт окупності виробничих витрат	0,84	0,88	0,93	0,09	0,05
Ресурсні показники рентабельності					
6. Рентабельність активів	26,2	4,8	5,9	-20,3	1,1
7. Рентабельність власного капіталу	29,8	2,0	3,4	-16,4	1,4
8. Рентабельність залученого капіталу	28,6	6,5	12,2	-16,2	5,7
9. Рентабельність необоротних активів	84,5	4,1	7,7	-76,8	3,6
10. Коефіцієнт покриття активів	188,9	94,6	108,3	-80,6	13,7
11. Коефіцієнт окупності активів	0,005	0,011	0,009	0,004	-0,002
Доходні показники рентабельності					
12. Валова рентабельність продажу продукції	15,8	2,9	6,1	-9,7	3,2
13. Чиста рентабельність продажу продукції	12,1	0,8	2,6	-9,5	1,8
14. Рентабельність доходу від операційної діяльності	12,0	1,1	3,8	-8,2	2,7

Примітка: складено автором на основі [94]

Отже, впродовж 2018-2020рр. на підприємстві ПрАТ «Запоріжжкокс» спостерігається зниження рівня ділової активності, ліквідності та платоспроможності. Про це свідчать розраховані коефіцієнти обіговості активів та оборотних активів, показники які характеризують стан дебіторської та кредиторської заборгованості, коефіцієнти ліквідності та платоспроможності.

В той самий час фінансова стійкість підприємства є достатньо високою. ПрАТ «Запоріжжкокс» має абсолютно стійкий тип фінансової стійкості. Більшість показників фінансової стійкості мають значення кращі за нормативні.

Фінансові результати підприємства вказують на достатню ефективність його роботи. У 2020 р. валовий прибуток підприємства склав 380278 тис. грн, а чистий прибуток – 166436 тис. грн. Рівень рентабельності реалізації продукції у 2020 р. склав 6,5%, а рівень рентабельності виробництва – 5,9%.

Однак, слід зауважити, що фінансові результати у 2020 р. є набагато нижчими ніж у 2018 р., що негативно впливає на конкурентоспроможність підприємства та погіршує рівень економічної безпеки. Саме тому необхідним є пошук шляхів для покращення фінансово-економічної діяльності підприємства.

2.2 Оцінка конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс»

Сучасні умови функціонування промислових підприємств перетворюють процес оцінки конкурентоспроможності підприємства на самостійну ділянку аналітичної роботи, результати якої є інформаційною базою при ухваленні управлінських рішень із стратегічних питань, при плануванні інноваційної, технічної і продуктової політики а також при формуванні механізму управління конкурентоспроможністю. Отже для успішного функціонування підприємства оцінка його конкурентоспроможності є об'єктивною необхідністю, оскільки надає можливість максимального удосконалення його діяльності та виявлення його прихованих потенційних можливостей, незважаючи на те, що на сьогодні не розроблено уніфікованої методики оцінки конкурентоспроможності промислового підприємства. Метою оцінки конкурентоспроможності підприємства є виявлення та оцінка факторів, що впливають на ставлення споживачів до підприємства та його продукції і які дають можливість конкурувати та перемагати в конкуренції.

Конкурентний аналіз спрямований на визначення можливостей, загроз і відшукування стратегічних невизначеностей, які можуть створювати конкуренти на ринку.

Одним із найпоширеніших методів оцінки конкурентоспроможності підприємств є метод, заснований на теорії ефективної конкуренції. Для проведення оцінки показники поділяють на чотири групи (табл. 2.17):

Таблиця 2.17 – Групи показників для оцінки конкурентоспроможності

Критерії та показники	Характеристика показника в оцінці
Критерії фінансового стану підприємства (ФС)	
Коефіцієнт автономії ($K_{авт.}$)	Характеризує незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{аб.л.}$)	Показує якісний склад засобів, які є джерелами покриття поточних зобов'язань
Коефіцієнт обертання оборотних коштів ($K_{оберт.}$)	Аналізує ефективність використання обігових засобів. Дорівнює часу, протягом якого обігові засоби проходять всі стадії виробництва та обігу
Коефіцієнт покриття ($K_{покр.}$)	Характеризує достатність оборотних коштів підприємства для погашення боргів протягом періоду
Критерії ефективності господарської діяльності підприємства (ЕД)	
Рівень витрат (РВ)	Відображає ефективність витрат при виробництві продукції
Фондовіддача (Φ_v)	Характеризує ефективність використання основних виробничих фондів
Рентабельність продукції (Рпр.)	Характеризує ступінь прибутковості продукції
Продуктивність праці (ПП)	Відображає ступінь організації виробництва та використання робочої сили
Критерії ефективності збуту товарів (ЕЗ)	
Рентабельність продажів продукції (Рп.)	Характеризує прибутковість підприємства на ринку, правильність встановлення ціни
Коефіцієнт затовареністю готовою продукцією ($K_{зат.}$)	Відображає ступінь затовареності готовою продукцією. Зростання показника свідчить про падіння попиту
Коефіцієнт завантаженості виробничих потужностей (K_v)	Показує ділову активність підприємства, ефективність роботи служби збуту
Коефіцієнт ефективності реклами ($K_{е.р.}$)	Визначає економічну ефективність усіх застосованих засобів стимулювання збуту
Критерій конкурентоспроможності продукції (КТ)	
Якість продукції	
Ціна продукції	

У зв'язку з тим, що кожний з цих показників має різний ступінь важливості для розрахунку коефіцієнта конкурентоспроможності підприємства (ККП), експертним шляхом були розроблені коефіцієнти вагомості критеріїв. У загальному вигляді алгоритм розрахунку коефіцієнта конкурентоспроможності промислового підприємства передбачає три послідовні етапи:

1. Розрахунок одиничних показників конкурентоспроможності підприємства і переведення показників у відносні величини (бали).

Для переведення показників у відносні величини використовується 15-ти бальна шкала. При цьому у 5 балів оцінюється показник із нижчим, ніж базовий, значенням; у 10 балів – на рівні базового; у 15 – вище, ніж базовий.

2. Розрахунок критеріїв конкурентоспроможності підприємства.

Розрахунок критеріїв і коефіцієнта конкурентоспроможності підприємства проводиться за формулою середньозваженої арифметичної:

– коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства (ккп) розраховується за формулою:

$$ККП = 0,15ЕВ + 0,29ФП + 0,23ЕЗ + 0,33КТ, \quad (2.1)$$

де ЕВ – значення критерію ефективності виробничої діяльності підприємства; ФП – значення критерію фінансового стану підприємства; ЕЗ – значення критерію ефективності організації збуту і просування продукції на ринку; КТ– значення критерію конкурентоспроможності продукції; 0,15; 0,29; 0,23; 0,33 – коефіцієнти вагомості критеріїв.

– критерій ефективності виробничої діяльності (ЕД) розраховується за формулою:

$$ЕД = 0,31В + 0,19Ф + 0,40РП + 0,10П, \quad (2.2)$$

де В – відносний показник витрат виробництва на одиницю продукції; Ф – відносний показник фондівддачі; РП – відносний показник рентабельності

продукції; П – відносний показник продуктивності праці; 0,31; 0,19; 0,40; 0,10 — коефіцієнти вагомості показників.

– Критерій фінансового стану діяльності підприємства (Ф) розраховується за формулою:

$$\Phi\P = 0,29KA + 0,20 \times KP + 0,36KL + 0,15KOБ, \quad (2.3)$$

де K – відносний показник автономії підприємства; K – відносний показник платоспроможності підприємства; K – відносний показник ліквідності підприємства; K – відносний показник оборотності оборотних коштів; 0,29; 0,20; 0,36; 0,15 – коефіцієнти вагомості показників.

– ЕЗ — критерій ефективності організації збуту і просування продукції:

$$EZ = 0,37PP + 0,29KЗАТ + 0,21KЗВП + 0,14KP, \quad (2.4)$$

де РП — відносний показник рентабельності продажів; $K_{ЗАТ}$ — відносний показник затовареності готовою продукцією; $K_{ЗВП}$ — відносний показник завантаження виробничих потужностей; КР — відносний показник ефективності реклами і засобів стимулювання збуту; 0,37; 0,29; 0,21; 0,14 — коефіцієнти вагомості показників.

– Критерій конкурентоспроможності продукції (КТ) розраховується як співвідношення якості продукції до його ціни споживання.

3. Розрахунок коефіцієнта конкурентоспроможності підприємства.

У табл. 2.16 розглянемо узагальнюючу таблицю критеріїв конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжюкс».

На основі розрахованих даних визначимо значення узагальненого коефіцієнта конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2017-2020рр. (табл 2.17).

Таблиця 2.16 – Критерії та показники конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2017–2020 рр.

Показники конкурентоспроможності	Значення розрахованих показників				Значення у балах		
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018/2017	2019/2018	2020/2019
Критерії ефективності господарської діяльності підприємства (ЕД)							
Рівень витрат	0,83	0,84	0,97	0,94	9	11	11
Фондовіддача	9,45	11,01	7,54	7,25	11	7	7
Рентабельність продукції	14,82	14,42	0,81	0,65	10	5	
Продуктивність праці	5553,30	9582,18	15228,94	12378,9	15	15	
Критерії фінансового стану підприємства (ФС)							
Коефіцієнт автономії	0,326	0,441	0,724	0,74	13	15	15
Коефіцієнт покриття	1,314	1,531	2,855	1,07	11	15	15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,006	0,018	0,006	15	15	15
Коефіцієнт оборотності ооротних коштів	1,224	1,316	3,333	2,967	10	15	15
Критерії ефективності збуту товарів (ЕЗ)							
Рентабельність продажів продукції	12,332	12,144	0,782	1,236	10	5	7
Коефіцієнт затовареності готовою продукцією	0,107	0,037	0,004	0,004	5	5	5
Коефіцієнт завантаженості виробничих потужностей	0,01	0,01	0,02	0,02	10	15	15
Коефіцієнт ефективності реклами	0,017	0,024	0,585	0,600	14	15	15
Критерій конкурентоспроможності продукції (КТ)							
Якість продукції	-	-	-		10	10	10
Ціна продукції	-	-	-		10	10	10

Примітка: складено автором на основі [94]

Таблиця 2.17 Узагальнений коефіцієнт конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс», 2017-2020 рр.

Критерії оцінки конкурентоспроможності	2018/2017	2019/2018	2020/2019
Критерії ефективності господарської діяльності підприємства (ЕД)	13,79	8,24	6,34

Критерії фінансового стану підприємства (ФП)	11,97	15	15
Критерії ефективності збуту товарів (ЕЗ)	9,21	8,55	9,29
Критерій конкурентоспроможності продукції (КТ)	10	10	10
Узагальнений коефіцієнт конкурентоспроможності підприємства (ККП)	10,76	10,85	10,73

Аналізуючи вищенаведені показники можемо стверджувати, що підприємство ПрАТ «Запоріжжюкс» є конкурентоспроможним. Наведена оцінка конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжюкс» охоплює найбільш важливі оцінки господарської діяльності промислового підприємства, виключає дублювання окремих показників, дає змогу швидко й об'єктивно отримати картину щодо місця підприємства на галузевому ринку.

Для дослідження конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжюкс» використаємо метод PEST-аналізу, що дозволить виявити фактори впливу, тенденції та події, що впливають із зовнішнього середовища на конкурентоздатність підприємства в цілому (табл. 2.18, табл. 2.19).

Таблиця 2.18 – PEST-аналіз факторів впливу для ПрАТ «Запоріжжюкс»

Політика (P)	Економіка (E)
- Державні обмеження на експорт; - військові дії на території України; - зовнішньоекономічна діяльність країни; - державний вплив в галузі; - зміна законів України; - корупція і бюрократія в країні.	- курс валют; - безробіття; - економічна ситуація в країні; - інфляція; - пільгове кредитування вітчизняних підприємств; - цінова політика на ресурси; - податкове регулювання держави.
Соціум (S)	Технологія (T)
- рівень життя населення; - зміна структури доходів та витрат населення; - зміна вподобань споживачів; - міграція населення за кордон;	- державна промислова політика; - нові технології та устаткування; - нові патенти.

Примітка: складено автором на основі [94]

Аналіз впливу політичних факторів надає інформацію про існуючі обмеження в системі функціонування підприємства в конкурентних умовах. Також оцінюються стійкість політичної влади та уряду, бюрократизація і рівень корупції, податкова політика, можливість розвитку військових дій у країні.

Слід зазначити, що суттєвий вплив має економічний фактор, оскільки характеризує характер формування та розподілу ресурсів державою, що визначає ділову активність підприємства. Серед економічних факторів визначають динаміку ВВП, інфляцію, динаміку курсу національної валюти тощо. Дослідження соціального аспекту (наприклад динаміки зайнятості) дає уявлення про соціальну спрямованість споживачів та рівень попиту на ринку.

Аналіз технологічного компонента дозволяє оцінити можливості, пов'язані з розвитком науки й техніки, вчасно переорієнтовуватися на виробництво й реалізацію технологічно перспективного продукту та застосовувати ефективні технології.

Наступним кроком є SPACE-аналіз ПрАТ «Запоріжжкокс». Матриця SPACE відображає рівень конкурентоспроможності підприємства на ринку, базуючись на показниках, що характеризують його діяльність [11, с. 6].

Метод полягає в тому, що для підприємства оцінюються чотири групи чинників: фактори стабільності середовища; привабливість галузі; конкурентні переваги; фінансовий потенціал. Кожен показник оцінювався за 6-бальною шкалою.

Для проведення цього аналізу проаналізуємо 4 групи факторів (табл. 2.20):

Таблиця 2.20 – Зведення результатів зваженої оцінки критеріїв за методом SPACE-аналізу для ПрАТ «Запоріжжкокс»

№ з/п	Група показників	Зважена оцінка, бали
1	Фінансовий потенціал	2,0
2	Конкурентні переваги	4,2
3	Привабливість галузі	2,63
4	Стабільність середовища	2,67

Після отримання загальних оцінок ключових критеріїв будуюмо вектор рекомендованої стратегії розвитку підприємства в системі координат SPACE. Початок вектора знаходиться в точці початку координат, кінець — в точці з координатами: $X = 2,63 - 4,2 = -1,57$; $Y = 2 - 2,67 = -0,67$.

Отже, вектор рекомендованої стратегії (рис. 2.3) побудовано за двома точками: $O(0;0)$ та $P(-1,57; -0,67)$.

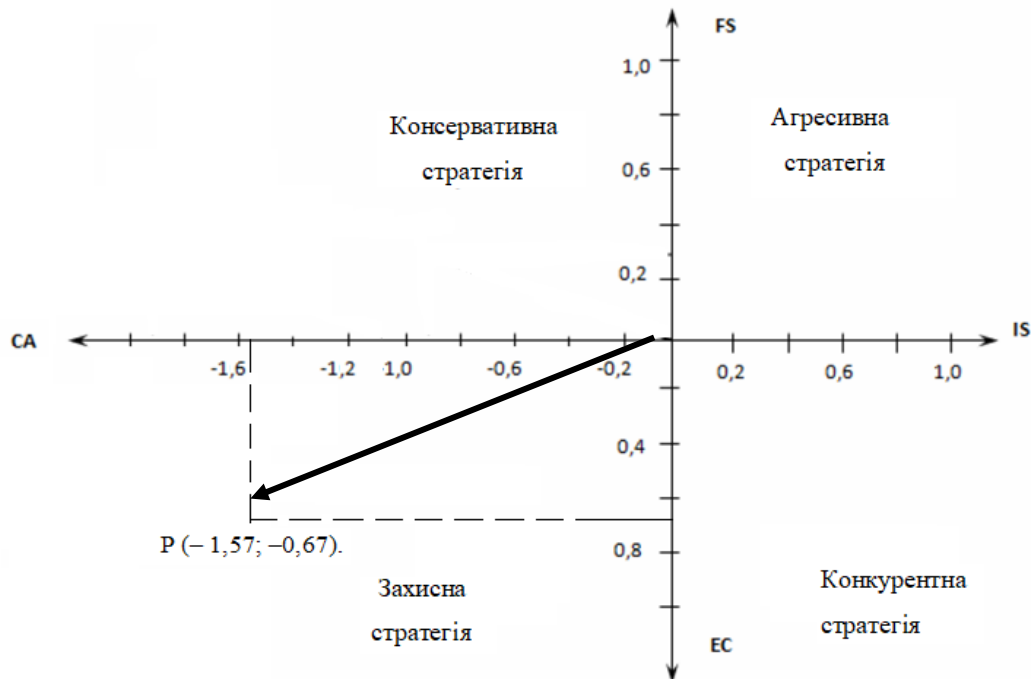

Рисунок 2.3 – SPACE-матриця для ПрАТ «Запоріжжкокс»

Результат аналізу SPACE-матриці для підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» показав необхідність впровадження захисної стратегії, тобто комплексу заходів, що дають змогу протидіяти конкурентам.

Захисна стратегія підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» потребує значних зусиль у науково-дослідницькій сферії, крім того, підприємству слід приділяти значну увагу навчанню персоналу, рекламі і активному просуванню продукції шляхом розгалуженого сервісу.

2.3 Аналіз економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»

Аналіз економічної безпеки підприємства передбачає вивчення оціночних ознак, вибір методів їх виміру та оцінку відхилень від стандартних, загальноприйнятих значень. аналіз та діагностика фінансової діяльності – незамінний інструмент при оцінці стану економічної безпеки підприємства. На основі аналізу економічної безпеки підприємства встановлюється реальний стан підприємства, обґрунтовуються оптимальні параметри функціонування

підприємства, вибудовується система управління, здійснюються заходи із вдосконалення організації праці тощо.

Проблема визначення рівня економічної безпеки підприємства є слабоструктурованою проблемою, яка має яскраво виражену ієрархічну, багаторівневу структуру. Складові економічної безпеки мають, як правило, якісні характеристики, що ускладнює використання формалізованих методів для їх оцінки.

Внутрішня складова економічної безпеки металургійної галузі включає фактори внутрішнього середовища: використання сучасних технологій, ресурсна забезпеченість, високий рівень продуктивності праці, висока якість продукції, оптимальний рівень собівартості продукції і т. ін.

Зовнішня складова економічної безпеки металургійної галузі – це відповідні фактори зовнішнього середовища: кон'юнктура ринку, взаємовідносини з партнерами і конкурентами, кризові явища світового масштабу. Зовнішня складова є особливо важливою для вітчизняної металургії виходячи з її орієнтації на експорт.

Потреба в постановці проблеми економічної безпеки металургійної галузі України визначається наявністю зовнішніх (екзогенних) і внутрішніх (ендогенних) загроз (деструктивних факторів) провідній галузі національної економіки.

До зовнішніх деструктивних факторів можна віднести такі:

- економічну і політичну нестабільність, недосконалість законодавства,
- несприятливу ситуацію на сировинних та енергетичних ринках;

Внутрішніми загрозами можна вважати: обмежені можливості страхування ризиків, відсутність чітких технологій взаємодії професійних учасників ринку, інституціональну незавершеність ринкової моделі економіки України, складну систему взаємозв'язків у реальному і фінансовому секторах економіки.

Ризики є джерелом загроз економічній безпеці. Тому однією з компонент дослідження економічної безпеки є аналіз ризику та невизначеності. Концепція

ризик у в стратегії економічної безпеки містить у собі два важливих елементи: оцінку ризику і, по можливості, управління ним.

Концепція забезпечення економічної безпеки повинна включати модель захисту від ризику, яка має носити факторно-цільовий характер. Тоді схема моделі буде наступна: виявлення суттєвих факторів, подальше виокремлення головного і визначення у головному основного. І саме на головне повинні направлятися управлінські дії організаційного і фінансово-економічного характеру.

Узагальнимо літературні джерела та визначимо критичні ризики, які виникають в роботі ПрАТ «Запоріжжкокс» та впливають на економічну безпеку підприємства:

- військові дії на території України;
- значна залежність від кон'юнктури на зовнішніх ринках;
- зміни тарифів на вантажні залізничні перевезення з боку «Укрзалізниці»;
- значна залежність від світових цін на енергоресурси внаслідок високої витрати енергоресурсів;
- антидемпінгові та протекційні санкції з боку інших держав;
- нерозвиненість внутрішнього ринку;
- значна зношеність основних засобів;
- залежність від постачання сировини та цін на неї;
- проблеми з компенсацією ПДВ.

Однією з ключових загроз в діяльності та зниженні рівня економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс» є значна залежність від кон'юнктури на зовнішніх ринках. Тобто в разі несприятливих змін ціни на світових ринках підприємства металургійної галузі України автоматично зазнають значних втрат. Для зниження впливу цього ризику рекомендується використання елементів хеджування. Ще одним варіантом часткового вирішення даної проблеми є гнучка цінова політика.

Важливою проблемою також є значна залежність підприємства від енергоресурсів і відповідно інвестиційна привабливість буде залежати від світових цін на енергоресурси в даному випадку як короткострокові заходи можна використовувати такі фінансові методи як хеджування ризиків зміни світових цін на енергоресурси та ціноутворення. Втім у середньо- і довгострокових перспективах необхідно впровадження енергозберігаючих технологій, що вимагає інвестицій. Інвестиції можна здійснювати за рахунок прибутку або кредитів.

Зношеність основних засобів з плином часу перетворюється у загрозу, що може негативно вплинути на економічну безпеку вже у найближчому часі. Тому необхідне оновлення основних засобів. Основним фінансовим методом в даному випадку також є інвестування. Важелі теж аналогічні попередньому пункту – прибуток і кредити.

Також в своїй діяльності ПрАТ «Запоріжжкокс» має обов'язково враховувати ймовірність вжиття різних протекційних заходів з боку інших держав, а також проведення різного роду антидемпінгових розслідувань, що може означати для підприємства втрату ринків збуту, падіння валових доходів і як наслідок – втрату економічної безпеки. В даному випадку держава має допомагати власним суб'єктам підприємництва шляхом проведення захисної зовнішньо-економічної політики, використання механізмів державного замовлення та пільгового оподаткування. Частковим варіантом вирішення даної проблеми є розвиток власного внутрішнього ринку, для чого необхідне використання державою грантового фінансування, пільгового оподаткування, державних інвестицій та державного замовлення.

Потенційною загрозою є також збільшення тарифів на вантажні перевезення залізницею. Варіантом її вирішення є пільги для суб'єктів підприємництва чи підписання довгострокових договорів на перевезення, у випадку порушення яких можна буде застосовувати фінансові санкції.

Дії по забезпеченню економічної безпеки не повинні зводитися тільки до разових заходів по підвищенню продуктивності праці, скорочення витрат, пошуку нових ринків капіталу, розширенню чи звуженню асортиментних ліній, підвищенню якості продукції і менеджменту, реструктуризації активів і пасивів компанії, удосконаленню маркетингової політики тощо.

Усі ці задачі необхідно вирішувати постійно, незалежно від того, у якому положенні знаходиться суб'єкт підприємництва. Кризовий же стан вимагає від менеджерів проведення незвичайних і нетрадиційних (а іноді навіть і неприйнятних) для нормального стану заходів. Склад і набір таких засобів звичайно ж залежить від тих конкретних причин і помилок, що привели до фінансових труднощів. Однак основною відмінністю ефективних антикризових заходів є підвищений ризик проведення операцій, що не припустимо при звичайних умовах. Тому все ж таки, кращою антикризовою програмою буде недопущення кризових явищ на суб'єктах підприємництва.

В табл. 2.21 представлено типові критичні ризики, рекомендовані фінансові важелі та методи усунення ризиків для ПрАТ «Запоріжжкокс»:

Таблиця 2.21 – Критичні ризики і рекомендовані заходи для їх усунення

Критичні ризики	Рекомендовані фінансові важелі	Рекомендовані фінансові методи	
		З боку суб'єктів підприємництва	З боку держави
1	2	3	4
Значна залежність від кон'юнктури на зовнішніх ринках	Страхові платежі	Хеджування, ціноутворення	Державне замовлення
Зміни тарифів на вантажні залізничні перевезення	Ціна, фінансові санкції	Ціноутворення	Пільгове кредитування
Антидемпінгові та протекційні санкції з боку інших держав;	Пільги	Фінансове регулювання і планування	Пільгове оподаткування
Значна залежність від світових цін на енергоресурси	Податки, пільги	Оподаткування	Зовнішньоекономічна політика
Нерозвиненість внутрішнього ринку	Прибуток, пільги	Інвестування	Державні інвестиції

Продовження таблиці 2.21

1	2	3	4
Військові дії на території України	Ціна, фінансові санкції	Ціноутворення	Пільгове кредитування
Значна зношеність основних засобів	Кредити, прибуток	Планування, страхування і хеджування	Державні інвестиції
Залежність від постачання сировини та цін на неї	Страхові платежі, фінансові санкції	Ціноутворення, оподаткування	Зовнішньоекономічна політика
Проблеми з компенсацією ПДВ	Податки	Оподаткування	Реформа законодавства в сфері ПДВ

В сучасних умовах особливу роль відіграють зовнішні загрози. Серед основних причин їх виникнення, на нашу думку, варто виділити:

- розвиток процесу транснаціоналізації економічних зв'язків, інтеграцію національних фінансових ринків, інтернаціоналізацію світового господарства (що називають глобалізацією);
- військові дії та їх наслідки;
- розширення світової фінансової системи за рахунок входження у світову економіку країн, що розвиваються. Це призводить до зростання глобальної нестійкості;
- постійне збільшення значної маси капіталів (у тому числі і потоків між країнами), рухливість яких ускладнює ситуацію, висока концентрація фінансових ресурсів на макроекономічному рівні (бюджетні системи держав і міжнародних організацій) та рівні міждержавної економічної інтеграції;
- підвищення рівня автономії комерційних і фінансових конгломератів, що мають значну фінансову владу, зростання їх впливу на національні економіки окремих країн;
- зростання інтенсивності фінансових трансакцій, високий ступінь мобільності і взаємозв'язків фінансових ринків. Так, криза, що спочатку виникла на одному ринку, може швидко поширитися на інші і призвести до непередбачених наслідків для усієї світової фінансової системи;

- взаємопроникнення внутрішньої і зовнішньої політики держав та її залежать від світових фінансів;
- посилення конкуренції і протиріч між Україною й іншими державами в економічній та іншій сферах. Це призводить до втрати ринків збуту, дискримінації вітчизняних товаровиробників на світових ринках;
- збитки, заподіювані українському експорту застосуванням необґрунтованих дискримінаційних заходів;
- надмірну залежність національних економік від іноземного короткострокового спекулятивного капіталу, що призводить до нестійкості їх фінансових систем.

Задачею оцінки економічної безпеки підприємства є визначення складових, оцінка яких впливає на визначення рівня безпеки підприємства, а також визначення цільової функції, яка враховує оцінки всіх складових та в той же час адекватно характеризує рівень економічної безпеки підприємства в цілому.

З метою оцінки стану фінансової безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс» необхідним є адекватний вибір методики його оцінки та системи показників, яка б найбільш повно і об'єктивно відображала всі аспекти фінансово-економічної діяльності підприємства.

Проведемо аналіз фінансової безпеки підприємства за відносними показниками. Для визначення рівня фінансової безпеки використаємо інтегральний метод, зокрема розглянемо показники, які характеризують фінансовий стан підприємства (табл. 2.14).

Спочатку визначимо значимість кожного показника відповідно до стратегії підприємства чи головних цілей його діяльності, присвоївши показникам відповідний рейтинг. Відповідно до формули Фішберна [97] розрахуємо значимість факторів та занесемо результати в таблицю (табл 2.15):

$$r_i = \frac{2 \cdot (n-i+1)}{(n+1) \cdot n}, \quad (2.5)$$

де g_i – значимість відповідного фактора, n – загальна кількість факторів, i – місце в ранзі окремого показника.

Після цього перемножимо відповідне значення показника на його значимість для отримання інтегрального показника. Інтегральним показником є сума розрахованих величин за кожним фактором (табл. 2.22):

Таблиця 2.22 – Відносні показники для визначення стану фінансової безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»

Назва показника	Роки			Ранг	Значимість
	2018	2019	2020		
Коефіцієнт автономії	0,47	0,43	0,47	1	0,182
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,79	2,62	2,90	2	0,164
Коефіцієнт фінансової залежності	2,13	2,33	2,13	3	0,145
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	0,005	0,006	4	0,127
Коефіцієнт покриття	1,531	2,855	1,07	5	0,109
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	1,13	1,30	1,10	6	0,091
Коефіцієнт оборотності активів,	1,25	0,97	1,19	7	0,073
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,11	1,95	2,54	8	0,055
Коефіцієнт маневреності власних засобів	0,57	0,40	0,45	9	0,036
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	2,53	2,16	2,61	10	0,018
Інтегральний показник	1,123	1,507	1,377		

Однак, на нашу думку, доцільно було б враховувати для оцінки фінансової безпеки підприємства не лише внутрішні, але і зовнішні фактори, що сприятиме більш повній оцінці та підготовленості підприємства до кризових ситуацій на ньому.

Отже, ПрАТ «Запоріжжкокс» необхідно приділяти більше уваги безпеці підприємства в цілому та фінансовій безпеці зокрема. Особливу увагу необхідно приділити питанню оптимізації структури капіталу, оскільки коефіцієнт фінансування перевищує нормативні значення. Значну загрозу несе значення

коефіцієнту зносу, особливо тому, що він має тенденцію до зростання. У випадку значного зношення основних засобів можливі перебої у виробництві, що може призвести до зменшення обсягу реалізованої продукції, зростання обсягу неустойок та штрафів від контрагентів. Запропоновані заходи призведуть до покращення фінансового стану ПрАТ «Запоріжжкокс», збільшення його прибутковості та покращення рівня його фінансової безпеки.

2. Техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства має на меті створення та використання такої технічної бази, устаткування та основних засобів виробництва, таких технологій та бізнес-процесів, які посилюють конкурентноздатність підприємства та підвищують ефективність використання наявних ресурсів [31]. Для оцінки техніко-технологічної безпеки підприємства пропонується використовувати такі індикатори:

Таблиця 2.24 – Показники техніко-технологічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»

Показник	Формула		2018	2019	2020
Активна частина основних засобів:	$A_o = \frac{OЗ_m}{OЗ}$	ОЗ _м - первісна вартість машин та обладнання; ОЗ - середньоперіодична первісна вартість основних засобів.	0,77	0,8	0,81
Коефіцієнт зносу	$K_z = \frac{OЗ_{знос}}{OЗ}$	ОЗ _{знос} – знос основних засобів;	0,12	0,11	0,005
Коефіцієнт оновлення	$K_{он} = \frac{OЗ_n}{OЗ}$	ОЗ _н - сума основних засобів, що надійшли у звітному періоді;	0,31	0,05	0,36
Коефіцієнт вибуття основних засобів	$K_{виб} = \frac{OЗ_{виб}}{OЗ}$	ОЗ _{виб} – сума основних засобів, що вибули протягом звітного періоду з підприємства.	0,21	0,05	0,25

Для ефективного використання основних фондів підприємства оптимальним є переважання активної частини над пасивною. Рекомендується на підприємстві ПрАТ «Запоріжжкокс» провести поліпшення структури основних фондів, і

довести її до оптимальної для підприємства металургійної галузі.

Можна побачити зменшення коефіцієнту зносу впродовж 2018-2020 рр., що є позитивним. Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах.

Коефіцієнт вибуття показує інтенсивність вибуття основних засобів, тобто ступінь вибуття тих основних засобів, які або морально застаріли, або зношені й непридатні для дальшого використання. Позитивною в діяльності підприємства є ситуація, коли вартість введених у дію основних засобів перевищує вартість вибулих основних засобів. Виробничі фонди підприємства у 2018 р. характеризувались достатньою завантаженістю, про свідчить показник коефіцієнта вибуття (0,05), але підвищення цього коефіцієнту є негативною тенденцією. Рекомендується для підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» приділити увагу оновленню активної частини основних фондів.

Отже, за сукупністю індикаторів, можна зробити висновок про нестійкий стан техніко-технологічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс». Однак слід відзначити, що відсутній інтегральний показник та формалізовані критерії оцінки цієї складової економічної безпеки.

Правова безпека. Підприємства усіх форм господарювання та видів діяльності залежать від політичного становища в країні, особливостей державної політики в сфері регулювання підприємництва. З огляду на це діагностування рівня політико- правової складової економічної безпеки має важливе значення.

Основними загрозами політико-правової складової безпеки є:

- недостатня правова захищеність інтересів підприємства;
- порушення юридичних прав підприємства та його працівників;
- збільшення кількості судових справ, де фігурує підприємство;
- недоліки в законодавстві (наприклад, податковому, митному тощо);
- неефективне державне регулювання економіки;
- несприятлива політична ситуація в країні тощо.

Діагностику політико-правової безпеки за ступенем політичної стабільності та правового захисту підприємства доцільно здійснювати, використовуючи матричний підхід [98] (рис. 2.4):

		Правовий захист підприємства		
		низький	середній	високий
Політична стабільність	Низька	НН	НС	НВ
	середня	СН	СС	СВ
	висока	ВН	ВС	ВВ

Рисунок 2.4 – Матриця «Правовий захист підприємства – Політична стабільність»

На основі запропонованої матриці, що включає дев'ять полів, виділяємо 5 рівнів політико-правової безпеки підприємства: НН – кризовий рівень безпеки; СН, НС – передкризовий стан; ВН, СС, НВ – нестійкий стан; ВС, СВ – достатній рівень безпеки; ВВ – абсолютний рівень безпеки. Отже, впродовж 2018-2020 рр. маємо нестійкий стан політико-правової безпеки, що негативно відображається на загальній економічній безпеці ПрАТ «Запоріжжюкс».

Алгоритм розрахунку показників оцінки інтелектуально-кадрової, екологічної складових рівня економічної безпеки підприємства наведено у табл. 2.25:

Таблиця 2.25 – Показники оцінки інтелектуально-кадрової та екологічної складових економічної безпеки

Показник	Алгоритм розрахунку	Характеристика
Інтелектуально-кадрова складова		
$k_{лп}$ – коефіцієнт плинності кадрів	Відношення кількості звільнених до середньої чисельності працюючих	Відображає рух кадрів на підприємстві
$k_{п}$ – продуктивність праці	Відношення обсягу продукції та кількості праці, витраченої на її виробництво	Характеризує здатність робітників виробляти за одиницю робочого часу визначений обсяг продукції
$k_{ф}$ – фондоозброєність праці	Відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів до середньооблікової чисельності робітників	Характеризує рівень оснащення працівників основними виробничими засобами
$k_{квал}$ – коефіцієнт співвідношення кваліфікованих працівників	Відношення висококваліфікованих працівників до загальної кількості працівників	Характеризує рівень забезпеченості підприємства висококваліфікованими кадрами
$k_{ра}$ – коефіцієнт раціоналізаторської активності	Відношення кількості винаходів (раціональних пропозицій, ноу-хау тощо) до кількості працюючих.	Відображає частку пропозицій, які сприяють підвищенню продуктивності праці, що припадає на одного працюючого
Екологічна складова		
$k_{кив}$ – коефіцієнт перевищення нормативного обсягу викидів шкідливих речовин	Відношення сумарного показника забруднення сумішшю речовин до дозволеного сумарного гранично допустимого обсягу викиду шкідливих речовин	Характеризує ступінь перевищення реальних викидів шкідливих речовин в атмосферу над нормативними рівнями
$k_{люд}$ – коефіцієнт залюднення ареалу шкідливого впливу	Відношення щільності населення у межах ареалу шкідливого впливу підприємства до середньої щільності населення у межах ареалу шкідливого впливу підприємства	Характеризує ступінь заселеності ареалу шкідливого впливу підприємства, а отже, і потенційну небезпеку підприємства для населення.

Для зведення показників до порівняльного вигляду при розрахунку індикаторів рівнів складових економічної безпеки підприємства розрахуємо їх темпи змін. Виходячи з того, що наведені вище показники комплексно характеризують вплив факторів на рівень економічної безпеки підприємства,

необхідно провести їх виокремлення у розрізі характеру та напряму впливу на рівень економічної безпеки підприємства.

Нормативним значенням усіх описаних вище індикаторів рівня складових економічної безпеки є значення ≥ 1 , тобто лише за цієї умови рівень складової економічної безпеки вважається прийнятним.

Однозначність та адекватність оцінки економічної безпеки за запропонованим підходом забезпечується на завершальному етапі шляхом розрахунку узагальнюючого показника економічної безпеки підприємства (R):

$$R = K_{\phi} \cdot K_{\text{тт}} \cdot K_{\text{ік}} \cdot K_{\text{пп}} \cdot K_{\text{ек}} \quad (2.6)$$

Таким чином, якщо значення узагальнюючого показника (2.6) буде більшим за 1, то рівень економічної безпеки підприємства можна вважати задовільним, а якщо меншим, то рівень економічної безпеки вважається низьким, і в цьому випадку необхідно повертатися до оцінки кожної складової економічної безпеки і визначати, яка з них не відповідає нормативному значенню та шукати причини такого стану речей.

Проведемо оцінку складових економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс» із використанням рекомендацій фахівців [99], які на основі значного практичного досвіду аналізу економічної безпеки підприємств різних галузей економіки пропонують орієнтовні співвідношення питомих ваги функціональних складових економічної безпеки підприємства (табл. 2.26):

Таблиця 2.26 – Питома вага складових економічної безпеки

Функціональні складові	Галузі економіки			
	Промисловість	Сільське господарство	Торгівля	Фінансова сфера
Фінансова	0,2	0,2	0,3	0,2
Інтелектуальна і кадрова	0,2	0,1	0,1	0,2
Техніко-технологічна	0,2	0,3	0,15	0,1
Політико-правова	0,1	0,1	0,1	0,15
Екологічна	0,15	0,05	0,2	0,2

Інформаційна	0,1	0,2	0,05	0,05
Силова	0,05	0,05	0,1	0,1
Всього	1	1	1	1

Отже, користуючись таким підходом, розрахуємо значення складових економічної безпеки (враховуючи інформаційну та силову складові), та визначимо рівень економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс» (табл. 2.27)

Таблиця 2.27 – Інтегральна оцінка рівня економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»

Складові економічної безпеки	Роки		
	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Фінансова	1,12	1,51	1,38
Інтелектуальна і кадрова	1,18	1,58	0,29
Техніко-технологічна	1,01	1,36	0,25
Політико-правова	0,56	0,75	0,14
Екологічна	0,84	1,13	0,21
Інформаційна	0,56	0,75	0,14
Силова	0,28	0,38	0,07
Показник рівня економічної безпеки	5,62	7,54	6,89

Розрахунок свідчить про достатній рівень економічної безпеки на підприємстві.

Запропонований методичний підхід ґрунтується на формуванні системи оціночних показників, визначенні локальних показників для оцінки рівня певних складових економічної безпеки підприємства та узагальнюючого показника рівня економічної безпеки підприємства.

Узагальнюючи все вищевикладене, можна зробити висновок, що описаний методичний підхід дає можливість сфокусувати увагу на тих проблемних моментах у забезпеченні економічної безпеки підприємства, які повинні підлягати негайному усуненню і подальшому найдетальнішому аналізу задля запобігання повторенню подібних ситуацій у майбутньому. Це, в свою чергу, дозволить уникнути втрат підприємством частково або повністю економічної безпеки як у короткостроковому, так і у довготривалому періодах.

Для об'єктивного оцінювання фінансового стану підприємства з метою своєчасного виявлення факту його фінансової неспроможності, а також

запобігання злочинам, пов'язаним із фіктивним банкрутством, застосовується система обґрунтованих моделей діагностики ймовірності банкрутства як експрес-аналіз його економічної безпеки. До методів прогнозування та діагностики банкрутства підприємств належать математичні методи, такі як Z-рахунки Альтмана, Фулмера, Романа Ліса, Спрінгейта, Терещенко та ін.

З метою моніторингу та раннього виявлення ознак кризового розвитку господарюючого суб'єкта використовують систему експрес-діагностики банкрутства, яка дозволяє вжити оперативних заходів по їхній нейтралізації. При виявленні ознак кризового фінансового стану господарюючого суб'єкта експрес-діагностика повинна обов'язково доповнюватися системою фундаментальної діагностики, яка здійснюється на основі методів факторного аналізу й прогнозування.

Отже, економічну безпеку ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 рр. можна визначити як низьку. Тому підприємству необхідно вжити заходів щодо покращення економічної безпеки. Слід також зазначити, що ефективна система моніторингу економічної безпеки, при впровадженні на підприємство є потужним конкурентною перевагою. Використовуючи її, підприємство зможе більш виважено позиціонувати себе серед підприємств конкурентів, чітко і постійно відстежувати поточний рівень економічної безпеки і прогнозувати його на майбутнє, виявляти й усувати потенційні загрози, забезпечувати вироблення і прийняття оптимальних управлінських рішень з розвитку господарського суб'єкта і багато іншого [100].

Однак, необхідно наголосити на необхідності розробки універсального методичного забезпечення процесів забезпечення економічної безпеки підприємства, зокрема визначення рівня економічної безпеки.

Отже, більшість дослідників сходиться на думці, що конкурентоспроможність є складовою забезпечення економічної безпеки підприємства.

Для ПрАТ «Запоріжжкокс» порівняємо отримані оцінки рівня конкурентоспроможності та економічної безпеки (рис. 2.5):

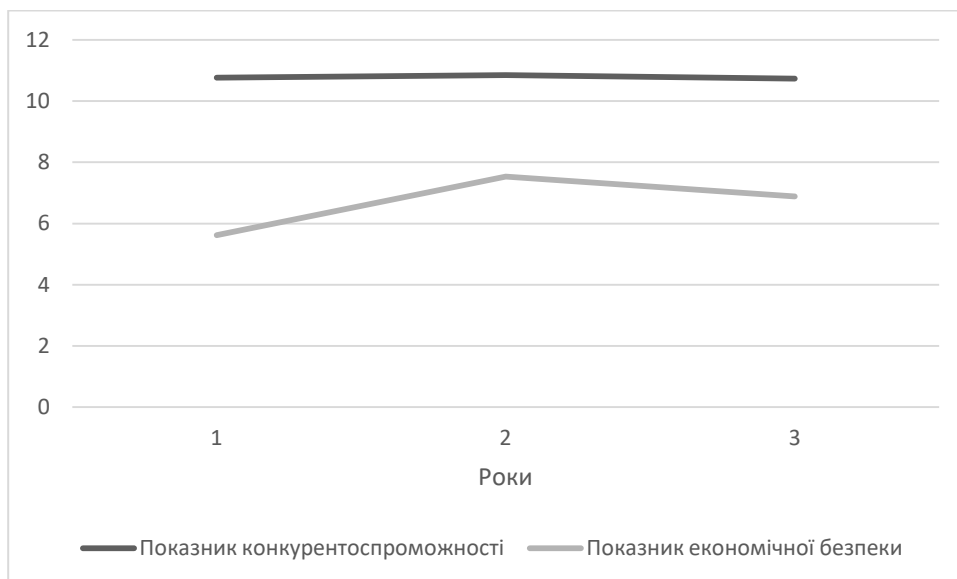

Рисунок 2.5 – Порівняння оцінки рівня конкурентоспроможності та економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»

Можна побачити наявність зв'язку між показниками конкурентоспроможності підприємства та його економічною безпекою. Отже, конкурентоспроможність підприємства є основою забезпечення економічної безпеки і є запорукою її міцного формування, що дозволяє підприємству утримувати стійкі позиції на ринку. Також слід розуміти, що забезпечення економічної безпеки залежить від забезпечення кожної зі складових, основною з яких є фінансова. Не менш важливим є той факт, що найповніше проблема взаємозв'язку зазначених понять розкривається через використання сучасних методів управління, а саме проектного підходу на підприємстві.

Висновки до розділу 2

ПрАТ «Запоріжжкокс» є одним із найбільших виробників коксу для металургії та один з найбільших експортерів хімічної продукції в Україні. Підприємство має повний технологічний цикл переробки коксохімічних

продуктів та виробляє близько 10% всього виробленого в Україні коксу. Підприємство експортує свою продукцію в більш ніж 20 країн світу.

У 2022 р. ПрАТ «Запоріжжкокс» знизив виробництво майже на 12% у порівнянні з 2021 р. до 737,4 тис. тон., що пов'язано з дефіцитом сировини через військові дії. За підсумками січня-червня 2023 р. збільшено виробництво доменного коксу на 30,8% у порівнянні з аналогічним періодом 2022-го – до 426,8 тис. т. У червні 2022 р. ПрАТ «Запоріжжкокс» завершив черговий етап капітального ремонту коксової батареї №2 загальною вартістю 120 млн грн.

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» дозволив зробити такі висновки:

Впродовж 2018-2020 р. відбулося зниження рівня ділової активності ПрАТ «Запоріжжкокс», про що свідчить зменшення величини активів підприємства на 24,2%, скорочення обсягу оборотних активів (на 44,9%) та поточних зобов'язань (на 74,4%).

Величина необоротних активів ПрАТ «Запоріжжкокс» у 2018-2022 рр. зросла на 1042,7 млн.грн і на 01.01.2021 р. складала 2636,2 млн. грн, головним чином за рахунок збільшення вартості основних засобів.

Можна відзначити погіршення майнового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 рр., про що свідчить зменшення суми господарських коштів, які є в розпорядженні підприємства з 8503,2 млрд.грн у 2018 р. до 6444,2 млрд. грн у 2020 р. (на 24,2%) та зменшення питомої ваги активної частини основних засобів на 0,09 п.в. Також негативним явищем є зростання коефіцієнту зносу основних засобів у 2020 р. в порівнянні з 2018 р. на 0,14 п.в. та зменшення коефіцієнту оновлення основних засобів за той самий час на 0,14 п.в.

Впродовж 2018-2020рр. зменшились показники ресурсовіддачі та матеріаловіддачі на 0,12 грн. Значення коефіцієнту завантаження погіршилося на 0,14 п.в. а значення показників рентабельності активів, рентабельності поточних активів та рентабельності власного капіталу погіршилися відповідно на 10,5, 11,8 та 16,4 п.в.

ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 р.р. не мало абсолютно ліквідного балансу, оскільки характерним є перевищення термінових зобов'язань (П1) над високоліквідними активами (А2). Впродовж 2019-2020 рр. довгострокові зобов'язання (П3) перевищували активи, що повільно реалізуються (А3).

Впродовж досліджуваного періоду відбулось зниження платоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Показано, що ПрАТ «Запоріжжкокс» має абсолютно стійкий тип фінансової стійкості. Більшість показників фінансової стійкості мають значення кращі за нормативні.

Впродовж 2018-2020 рр. суттєво погіршилися показники рентабельності ПрАТ «Запоріжжкокс», зокрема зменшилися значення коефіцієнтів покриття і навпаки, збільшилися значення коефіцієнтів окупності.

Фінансові результати ПрАТ «Запоріжжкокс» у 2020 р. є нижчими ніж у 2018 р., що негативно впливає на конкурентоспроможність підприємства та погіршує рівень економічної безпеки. Саме тому необхідним є пошук шляхів для покращення фінансово-економічної діяльності підприємства

Оцінку конкурентоспроможності підприємства здійснено методом, заснованим на теорії ефективної конкуренції. По результатах оцінки можна стверджувати, що підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс» є конкурентоспроможним.

Для дослідження конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс» використано метод PEST-аналізу, що дозволяє виявити фактори впливу, тенденції та події, що впливають із зовнішнього середовища на конкурентоздатність підприємства. Результат аналізу SPACE-матриці ПрАТ «Запоріжжкокс» показав необхідність впровадження захисної стратегії, тобто комплексу заходів, що дають змогу протидіяти конкурентам.

Розрахунок рівня економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс» свідчить про достатній рівень економічної безпеки на підприємстві.

Порівняння оцінок рівня конкурентоспроможності та економічної безпеки показало наявність зв'язку. Конкурентоспроможність підприємства є основою

забезпечення економічної безпеки і є запорукою її міцного формування, що дозволяє підприємству утримувати стійкі позиції на ринку.

2 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

ПрАТ «ЗАПОРІЖКОКС»

3.1 Удосконалення методики оцінки конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс»

Розвиток коксохімічної промисловості України, яка є невід’ємною складовою промислового комплексу, значною мірою залежить від ефективного функціонування й забезпечення умов формування конкурентоспроможності коксохімічних підприємств з урахуванням нестабільного ринкового середовища.

Зазначимо, що провідними підприємствами коксохімічної галузі в Україні є: Метінвест (Донецьккокс, Запоріжжкокс, Єнакіївський КХЗ), Донецьксталь (Макіївський КХЗ, Ясинівський КХЗ), АрселорМіттал, ІСД (Алчевський КХЗ), ЄВРАЗ Баглійкокс.

Коксохімічна промисловість характеризується досить високою концентрацією, при цьому існує значна нерівномірність у рівні забезпеченості власним коксом і коксівним вугіллям. Серед підприємств коксохімічної галузі провідні позиції займають підприємства Групи Метінвест (включаючи ПрАТ «Запоріжжкокс»). Слід відзначити, що для більшості підприємств коксохімічної галузі України характерний досить високий рівень зносу основних фондів. У зв’язку з цим, зростає потреба здійснення значних капітальних інвестицій для відновлення виробничих потужностей. Модернізація підприємств (зокрема ПрАТ «Запоріжжкокс») здійснюється як за рахунок власних коштів, так і за рахунок внутрішніх позик.

В таких умовах, враховуючи складнощі виходу підприємств коксохімічної галузі на зовнішній ринок капіталу, необхідним є використання інноваційних технологій задля істотного скорочення собівартості виробництва, що дозволить українському коксу зберегти конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Однак слід зазначити, що модернізація обладнання,

застосування інноваційних технологій в коксохімічному виробництві є достатньо витратним процесом.

Проаналізуємо внутрішні та зовнішні фактори ПрАТ «Запоріжжкокс», для чого проведемо SWOT-аналіз, який дозволить виявити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, можливості й загрози. Аналіз сильних та слабких позицій надасть об'єктивну оцінку ресурсів ПрАТ «Запоріжжкокс» в конкурентній боротьбі та дозволить здійснити заходи, які зміцнять виробничу складову та сприятимуть підвищенню ступеня конкурентоспроможності підприємства.

Основною проблемою підприємств коксохімічної промисловості є боротьба з конкурентами, які пропонують більш вигідні умови споживачам, більш якісну продукцію за досить низькими цінами. Для цього підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс» має постійно підвищувати якість продукції і знижувати ціновий фактор, роблячи свою продукцію конкурентоспроможною.

Розглянемо SWOT-аналіз підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – SWOT-Аналіз ПрАТ «Запоріжжкокс»

Сильні сторони	Слабкі сторони
– вигідне географічне розташування постачальників сировини; – членство у вертикально-інтегрованій структурі групі Метінвест; – багатопрофільність діяльності; – упровадження природоохоронних технологій; – виробництво коксу високої якості за рахунок доступу до високоякісного вугілля; – ефективна система якості продукції; – високий рівень кваліфікації працівників; – упровадження природоохоронних технологій; – позитивний імідж підприємства.	– залежність від кон'юнктури на світових ринках та валютних коливань; – висока енергоємність виробництва; – високий знос основних фондів – наявність старого, зношеного устаткування на підприємствах; – неповне використання виробничих потужностей.
Можливості	Загрози
– підвищення якості продукції за рахунок модернізації обладнання; – розширення асортименту; – підвищення частки продажів як на внутрішньому ринку та і на зовнішніх ринках.	– ризик перерозподілу грошових потоків на користь материнської компанії; – підвищення цін на сировину, природний газ та залізничні тарифи; – зменшення рентабельності – посилення конкуренції.

Примітка: розроблено автором на основі [94]

Підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс має знайти можливості покращення конкурентоспроможності, здійснити пошук нових резервів задля поліпшення якості продукції, що сприятиме збільшенню обсягів реалізації і прибутку, поліпшенню репутації підприємства і підвищенню конкурентоспроможності.

До сильних сторін ПрАТ «Запоріжжкокс» належать: забезпеченість вугільною сировиною, виробництво коксу високої якості за рахунок доступу до високоякісного вугілля, вигідне географічне розташування постачальників сировини; упровадження природоохоронних технологій.

Виходячі з загального SWOT-аналізу ПрАТ «Запоріжжкокс» можна розробити конкретні стратегії, які дозволять втілити існуючі можливості за рахунок сильних сторін, та запобігти можливих загроз за рахунок подолання слабких сторін. Проаналізуємо поля: «СМ» (сила і можливість); СЗ (сила і загроза); «СлМ» (слабкість і можливість); «СлЗ» (слабкість і загрози) (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Матриця SWOT–аналізу ПрАТ «Запоріжжкокс»

	Характеристика
СМ	– членство у вертикально-інтегрованій структурі – Групі Метінвест дозволить підвищити частку продажів як на внутрішньому ринку та і на зовнішніх ринках; – завдяки багатопрофільній діяльності можливо розширити асортимент продукції.
СЗ	за рахунок членства у вертикально-інтегрованій структурі –Групі Метінвест знизити конкурентний вплив інших країн
СлМ	– підвищення частки продажів як на внутрішньому ринку, так і на зовнішніх ринках дозволить в повному обсязі використовувати виробничі потужності; – розширення асортименту продукції дозволить в повному обсязі використовувати виробничі потужності; – підвищення частки продажів внутрішньому ринку дозволить підприємству бути менш експортно-орієнтовним; – за рахунок збільшення прибутку від продажу зробити заміну та оновлення обладнання, а також впроваджувати енергозберігальні технології.
СлЗ	за рахунок збільшення прибутку від продажу відбудеться оновлення та заміна основних фондів підприємства, що дозволить підвищити якість продукції та розширити асортимент, що в свою чергу зробить підприємство більш конкурентоспроможним та знизить вплив конкурентів; – використання стратегії зниження витрат виробництва.

Примітка: складено автором на основі [94]

Поле «СМ» – стратегія по використанню сильних сторін підприємства, для того щоб отримати віддачу від можливостей, які виникають у зовнішньому

середовищі. Поле «СлМ» – стратегія повинна бути спрямована на подолання слабких сторін підприємства за рахунок існуючих можливостей. Поле «СЗ» – стратегія повинна бути спрямована на використання сильних сторін підприємства для уникнення загроз. Поле «СлЗ» визначає стратегію, яка б дозволила позбутися від слабкостей та запобігти загроз.

Ефективність підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» оцінимо за рахунок аналізу конкурентоспроможності за факторами «4Р» (Концепція «4Р» – продукт (product); ціна (price); канали збуту (channels); просування на ринку (promotion) (табл. 3.3):

Таблиця 3.3 – Аналіз конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс» за факторами 4Р

Фактори конкурентоспроможності підприємства	Підприємство (ПрАТ «Запоріжжкокс»)	Конкуренти	
		ПАТ «Алчевський коксохімічний завод»	ВАТ «Дніпрококс»
1Р Продукт			
1. Надійність	3	4	3
2. Термін використання	3	2	3
3. Безпека	3	3	3
4. Торгова марка	2	3	2
5. Асортимент	3	3	3
6. Економічність	2	3	2
Сума	16	19	16
2Р Ціна			
1. Оптова	3	4	2
2. Роздрібна	3	4	3
3. Види знижок	2	2	2
4. Умови розрахунку	3	3	2
Сума	11	13	8
3Р Канали збуту			
1. Ступінь охоплення ринку	2	3	3
2. Регіони збуту	3	2	2
3. Ефектив. мереж збуту	2	3	3
Сума	9	8	5
4Р Рух на ринку			
1. Канали реклами	2	2	3
2. Бюджет реклами	2	2	2
3. Зв'язки з громадськістю	2	3	4
Сума	6	5	8
Сума значень рейтингів	42	47	39

Конкурентними перевагами ПрАТ «Запоріжжкокс» є: гнучкість реагування на зміни кон'юнктури на світових ринках; самозабезпеченість коксівним вугіллям; самозабезпеченість доменним коксом; значні запаси залізної руди з низькою собівартістю видобутку; надійні і диверсифіковані джерела високоякісного коксівного вугілля; кваліфікований персонал; тощо.

На основі аналізу конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс» можна зробити висновок, що конкурентні позиції підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» практично в усіх напрямках характеризуються середніми рівнями, і програють лідерам (зокрема ПАТ «Алчевський коксохімічний завод») за певними пунктами.

Розглянемо ключові фактори успіху (КФУ) ПрАТ «Запоріжжкокс», реалізація яких дозволяє поліпшити конкурентні позиції підприємства в галузі (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Експертна оцінка ключових факторів успіху ПрАТ «Запоріжжкокс»

КФУ	Коефіцієнт вагомості	ПрАТ «Запоріжжкокс»		ПАТ «Алчевський коксохімічний завод»		БАТ «Дніпрококс»	
		Оцінка	Загальне значення	Оцінка	Загальне значення	Оцінка	Загальне значення
Можливість своєчасно виконувати контрактні обов'язки	0,12	6	0,72	5	0,6	7	0,84
Забезпечення високої якості	0,09	6	0,54	5	0,45	6	0,54
Кваліфікований персонал	0,15	8	1,2	7	1,05	8	1,2
Налагоджені канали збуту сировини та матеріалів	0,08	7	0,56	6	0,48	8	0,64
Постійні канали збуту	0,2	6	1,2	5	1	7	1,4
Висока продуктивність праці	0,12	5	0,6	7	0,84	5	0,6
Швидка доставка	0,03	4	0,12	4	0,12	5	0,15
Вигідне місцезнаходження підприємства	0,15	6	0,9	8	1,2	6	0,9
Низькі витрати виробництва	0,06	5	0,3	5	0,3	5	0,3
Загалом	1		6,14		6,04		6,57

Примітка: складено автором на основі [94]

Кожний з показників оцінювали експертним методом по шкалі від 1 до 10 балів (1 бал означає слабку конкурентну позицію за визначеним показником, 10 балів – сильну). Отже можна зробити висновок, що ПрАТ «Запоріжжкокс» має середню конкурентну перевагу, лідер (ПАТ «Алчевський коксохімічний завод») має загальну оцінку КФУ вищу. Лідер має більше конкурентних переваг, володіє більшою часткою ринку та користується більшим попитом у споживачів.

Проведемо аналіз конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Запоріжжкокс» методом консалтингової агенції МакКінзі: доменний кокс, кокс горішок, коксовий дріб'язок, бензол, пеки електродні, нафталінова фракція, паливо котельне. Для цього визначимо узагальнену оцінку кожного показника шляхом визначення добутку вагомості показника та його рангу (табл. 3.5, табл. 3.6).

Таблиця 3.5 – Експертні оцінки привабливості продукції підприємства

Характеристики привабливості	Результати оцінювання експертами за десятибальною системою привабливості ринків з основних напрямків діяльності підприємства							
	Вага	1	2	3	4	5	6	7
Рівень конкуренції	0,25	4	6	7	8	8	5	3
Тенденції розвитку ринку	0,2	5	6	8	1	3	5	5
Бар'єри входу на ринок	0,15	8	2	9	3	5	7	2
Стійкість потреб споживачів	0,1	4	5	7	8	2	6	7
Державне регулювання	0,2	7	3	6	5	7	9	8
Залежність ринку від зовнішніх чинників	0,1	4	6	7	8	9	8	6
Загальна зважена оцінка	1	5,33	4,67	7,33	5,50	5,67	6,67	5,17

Примітка: розроблено автором на основі [55]

Таблиця 3.6 – Експертні оцінки конкурентних позицій бізнес-напрямків

Характеристики конкурентних позицій	Результати оцінювання експертами за десятибальною системою конкурентних позицій основних бізнес-напрямків діяльності підприємства							
	Вага	1	2	3	4	5	6	7
Якість продукції	0,2	10	4	6	8	9	7	5
Місце розташування	0,1	9	8	6	4	3	4	5
Виробничі потужності	0,2	9	5	7	8	9	5	6
Рівень обслуговування клієнтів	0,3	9	4	6	9	5	6	8

Прихильність споживачів до продукції	0,2	10	6	9	4	7	2	8
Загальна оцінка	1	9,4	5,4	6,8	6,6	6,6	4,8	6,4

Примітка: розроблено автором на основі [56; 57]

На основі зважених оцінок експертів, побудована матриця «привабливість-конкурентоспроможність» (рис. 3.1).

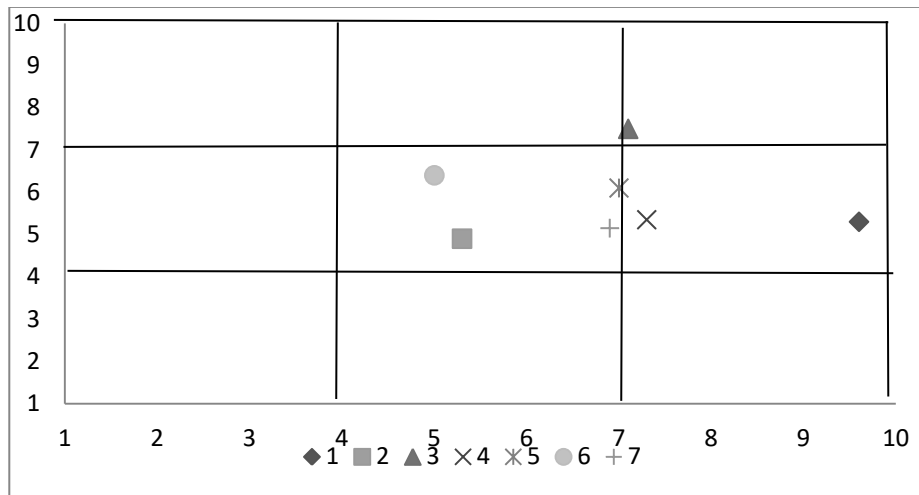

Рисунок 3.1 – Матриця «привабливість-конкурентоспроможність»

До зони середнього рівня привабливості та конкурентоздатності відносяться: нафталінова фракція, паливо котельне, бензол, пеки електродні. Тому слід впроваджувати стратегію вибіркового розвитку, що орієнтована на одержання максимального прибутку, а також на пошук шляхів для переходу в зону зростання. Обґрунтовано, що необхідно інвестувати кошти в ті продукти, які можуть бути найбільш прибутковими за мінімальних ризиків

До зони середнього рівня конкурентоздатності та високого рівня привабливості відносяться: кокс горішок, коксовий дріб'язок (продукти середньої конкурентоспроможності). Рекомендується утверджувати лідерство на ринку.

До зони високого рівня конкурентоздатності та високого рівня привабливості відноситься доменний кокс.

Підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс» має більшу частину продукції в зоні «вибіркового розвитку», тобто спеціалізується на перспективних сегментах та на сильних сторонах підприємства. Підприємству необхідно оптимізувати

інвестиційну політику, досліджувати бізнес-напрямки, проводити вивчення ризиків.

Аналіз якісних методик оцінки (SWOT-аналіз, GAP, LOTS «Мак-Кінзі» тощо) показав, що їх застосування для оцінювання конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс» є неповним через певну кількість недоліків та обмежень.

З іншого боку зазначимо, що в основному для оцінки рівня конкуренції підприємства застосовують кількісні показники, зокрема показники фінансового стану підприємства. Однак, на наш погляд, важливими також є якісні показники, які можна визначити за допомогою експертних оцінок по таким параметрам: імідж продукції, імідж підприємства; передпродажні послуги підприємства (їх наявність) тощо. Тому вважаємо, що кількісну оцінку конкурентоспроможності підприємства необхідно доповнити і аналізом якісних факторів.

Розрахуємо інтегральний коефіцієнт конкурентоспроможності продукції підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», який враховує показник якості ($I_{\text{як}}$), показник ціни ($I_{\text{ц}}$) та нецінові фактори ($I_{\text{н}}$) [104].

$$I_{\text{інт}} = I_{\text{як}} \cdot I_{\text{ц}} \cdot I_{\text{н}}. \quad (3.1)$$

Для цього продукція підприємства групується по основним видам номенклатури у групи та по кожній з них обчислюється окремо конкурентоспроможність з якості, ціни та нецінованих факторів. Рівень конкурентоспроможності з якості та ціни знаходиться шляхом співставлення певних характеристик продукції з товаром-конкурентом.

Виділимо групи номенклатури:

- 1 група: (середній рівень привабливості та конкурентоздатності): нафталінова фракція, паливо котельне, бензол, пеки електродні.
- 2 група: (середній рівень конкурентоздатності та високий рівень привабливості): кокс горішок, коксовий дріб'язок.
- 3 група (високий рівень конкурентоздатності та привабливості): доменний кокс.

Оцінку нецінових факторів проведемо методом експертних оцінок. Оцінка експертів проводиться за п'ятибальною шкалою. «5» – найважливіший фактор; «4» – важливий фактор; «3» – фактор середньої важливості; «2» – невелика важливість; «1» – фактор, що не має суттєвого значення.

Матриця балів, отриманих шляхом проведення експертної оцінки якісних факторів конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Запоріжжкокс» наведена в (табл. 3.7) [104].

Таблиця 3.7 – Матриця балів

Фактори	1	2	3	4	Сума балів	Середнє значення бальної оцінки
Імідж продукції	2	3	5	3	15	3,25
Імідж підприємства	3	2	2	2	9	2,25
Витрати на обслуговування	5	5	3	5	18	4,5
Витрати на ремонт	4	4	4	4	16	4,0
Перепродажні послуги	1	0	3	2	6	1,5
Установка обладнання	0	1	0	1	2	0,5
	15	15	17	17	64	

Отже, найбільшу суму балів за результатами оцінки експертів мають фактори витрати на обслуговування (x_3) та імідж підприємства (x_4). Найменшу суму балів має фактор x_6 - установка обладнання. Для подальшого аналізу табл. 3.7 перетворимо у матрицю рангів, причому при порівнянні важливості факторів, найбільш важливим є фактор з найменшим значенням суми рангів (табл.3.8).

Таблиця 3.8 – Матриця рангів

Фактори	Експерти				Сума рангів
	1	2	3	4	
1.Імідж продукції	4	4	3	4	15
2.Імідж підприємства	1	3	4	3	11
3.Витрати на обслуговування	3	1	1	1	6
4.Витрати на ремонт	2	2	2	2	8
5.Передпродажні послуги	3	4	5	6	18
6.Установка обладнання	6	5	6	5	22

Можна побачити наявність у матриці рангів зв'язаних рангів у першого та другого експертів, тому для проведення аналізу методом ранжування, факторам з однаковими рангами потрібно присвоїти стандартизовані ранги (табл.3.9).

Таблиця 3.9 – Стандартизовані ранги (Експерт 1 та Експерт 2)

Номера місць у порядковому ряду	Перший експерт						Другий експерт					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Знаходження факторів по оцінці експертів	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
	x ₁	x ₄	x ₃	x ₅	x ₂	x ₆	x ₃	x ₄	x ₁	x ₂	x ₅	x ₆
Нові ранги	1	2	3,5	3,5	5	6	1	2	3	4,5	4,5	6

На основі даних табл. 3.9 побудуємо нову матрицю рангів (табл.3.10).

Таблиця 3.10 – Нова матриця рангів

Фактори	Експерти				Сума рангів	Середній ранг
	1	2	3	4		
1.Імідж продукції	4	3	1	3	11	
2.Витрати на обслуговування	3	4	5	4,5	16,5	
3.Витрати на обслуговування	1	1	3,5	1	6,5	
4.Витрати на ремонт	2	2	2	2	8	
5.Передпродажні послуги	5	6	3,5	4,5	19	
6.установка обладнання	6	5	6	6	23	
Сума	21	21	21	21	84	

Для оцінки важливості окремих факторів визначимо показник частоти максимально можливих оцінок, який може приймати значення в межах від 0 до 1, причому важливість j-го фактору збільшується при зміні K_{maxj} від 0 до 1.:

$$K_{maxj} = M_{maxj} / M_j . \quad (3.2)$$

Розрахуємо середню вагу кожного фактора (нормована оцінка) (табл. 3.11).

Таблиця 3.11 – Нормована оцінка факторів

Фактори	Експерти				Wj
	1	2	3	4	
1.Імідж продукції	0,133	0,2	0,297	0,176	0,20
2.Імідж підприємства	0,2	0,133	0,118	0,118	0,16
3.Витрати на обслуговування	0,333	0,333	0,176	0,294	0,28
4.Витрати на ремонт	0,267	0,267	0,235	0,235	0,25
5.Передпродажні послуги	0,067	0	0,176	0,118	0,09
6.Установка обладнання	0	0,067	0	0,059	0,03

Можна побачити, що за нормованою оцінкою важливості найбільшою значимістю характеризуються фактори: є імідж продукції, витрати на обслуговування і ремонт відповідно (0,20; 0,28; 0,25).

Однак, слід зауважити, що оцінки факторів значно відрізняються одна від одної, тому вважаємо за доцільне обчислити розбіг оцінок кожного фактора:

$$La = C_{j\max} - C_{j\min}, \quad (3.3)$$

де La – розбіг оцінок, j -го фактору, балів; $C_{j\max}$, $C_{j\min}$ – максимальна та мінімальна оцінки j -го фактору окремим експертом відповідно.

Також розраховується коефіцієнт активності експертів (K_{aj}) по кожному фактору, що визначає кількість експертів, які вважають себе компетентними в оцінюванні i -го напрямку досліджень [104]:

$$K_{oj} = \frac{m_j}{m}, \quad (3.4)$$

де m_j – кількість експертів, що оцінили j -й напрямок; m – загальна кількість експертів.

Отже, розраховані показники вагомості факторів зведемо в табл. 3.12.

Таблиця 3.12 – Показники порівняльної важливості факторів

Найменування показників	Фактори					
	1	2	3	4	5	6
1.Сума рангів	11	16,5	6,5	8	19	23
2.Середній ранг	2,75	4,125	1,625	2,0	4,75	5,75
3.Середнє значення в балах	3,25	2,25	4,5	4,0	3,0	1,0
4.Частота максимально можливих	0,25	0	0,5	0	0	0

оцінок,						
5.Середня вага	0,20	0,16	0,28	0,25	0,09	0,03
6.Розбіг оцінок	3	1	2	0	3	1
7.Коефіцієнт активності експертів	1,0	1,0	1,0	1,0	0,75	0,5

При порівнянні найбільш важливими слід вважати фактори, які характеризуються найменшим значенням середньої величини рангу (S_j).

Оцінка показників відносної важливості факторів нецінової конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Запоріжжкокс» показує, що група експертів віддала перевагу в основу першому, третьому та четвертому факторам і менш схильна вважати доцільним включення п'ятий та шостий фактори. Разом з тим, особливого розбігу в оцінках експертів не спостерігається. За показником частоти максимально можливих оцінок найбільш важливим є перший та третій фактори, а показник активності експертів характеризує обґрунтованість факторів: всі фактори, крім п'ятого та шостого.

Отже, найважливішими факторами для розрахунку нецінової конкурентоспроможності є імідж продукції (x_1), витрати на обслуговування (x_3) та витрати на ремонт (x_4). Інші фактори (імідж підприємства, передпродажні послуги та витрати на установку обладнання) можна вважати неважливими для розрахунку коефіцієнта нецінової конкурентоспроможності.

Таким чином, для подальшого розрахунку коефіцієнта конкурентоспроможності продукції, визначимо коефіцієнт конкордації, тобто показник рівня узгодженості думок експертів стосовно відносної важливості сукупності всіх запропонованих до оцінювання об'єктів. Статистичну істотність коефіцієнта конкордації перевіримо за критерієм Пірсона (χ^2) [104].

Для випадку, що розглядається, коефіцієнт конкордації (W) дорівнює 0,8, який свідчить про наявність високої погодженості думок експертів. Обчислене значення критерія Пірсона (χ^2) (15.47) порівнюємо з табличним значенням для числа ступенів волі $n-1=5$ (рівень значимості $\alpha=0,05$).

Оскільки розрахункове значення критерія Пірсона (χ^2) більше за табличне, $(15,47 > 11,07)$, то коефіцієнт конкордації є не випадковою величиною, і отримані результати можуть бути використані для подальших розрахунків.

Обчислимо показники вагомості факторів, для чого по кожному фактору обчислимо величини, зворотні сумі рангів. Це необхідно для того, щоб привести у відповідність зміст сум рангів коефіцієнтами вагомості (табл 3.13).

Таблиця 3.13 – Коефіцієнти вагомості факторів

Фактори	Величини, зворотні сумі рангів	Коефіцієнт вагомості (питома вага) факторів (R_j)
X1	0,09	0,18
X2	0,06	0,12
X3	0,15	0,29
X4	0,12	0,23
X5	0,05	0,10
X6	0,04	0,10
сума	0,51	1,00

Індекс нецінової конкурентоспроможності розрахуємо за формулою:

$$I_k = \sum C_{ij} \cdot R_j, \quad (3.5)$$

де C_{ij} - середнє значення i -го фактора в балах.

В якості прикладу розрахуємо індекс нецінової конкурентоспроможності (I_n) для трьох груп номенклатури продукції ПрАТ «Запоріжжкокс» та визначимо інтегральний показник конкурентоспроможності продукції підприємства за формулою (3.1) (табл.3.14).

Таблиця 3.14 – Розрахунок інтегрального коефіцієнта конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Запоріжжкокс»

Номенклатурні групи продукції	$I_{як}$	$I_{ц}$	I_n	$I_{int} = I_{як} \cdot I_{ц} \cdot I_n$
1 група	1,0	1,2	2,27	2,72
2 група	1,1	1,11	2,27	2,77
3 група	0,9	1,25	2,27	2,55
Середнє значення	1,0	1,15	2,27	2,68

Зазначимо, що врахування фактора нецінової конкуренції за запропонованою методикою, і особливо його дослідження в динаміці та порівняння із продукцією підприємств-конкурентів дозволяє об'єктивніше оцінити поточне становище продукції підприємства на ринку.

Процес управління конкурентоспроможністю підприємства включає моніторинг конкурентного середовища; оцінку конкурентної ситуації в галузі; діагностика конкурентоспроможності підприємства та основних конкурентів.

Блок-схема організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю являє багатокomпонентну систему, що складається з комплексу взаємопов'язаних блоків із врахуванням низки чинників. Зазначені блоки є взаємопов'язаними, кожен із них забезпечує розв'язання певних питань, та включає необхідні складові (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Блок-схема організаційно-економічного механізму системи управління конкурентоспроможністю підприємства ПрАТ «Запоріжжюкс»

Блок-схема механізму управління конкурентоспроможністю підприємства є сукупністю підсистем, які відображають комплекси дій по підвищенню конкурентних можливостей підприємства..

Наступним кроком після розробки блок-схеми системи управління конкурентоспроможністю підприємства є впровадження заходів щодо її підвищення, тобто реалізувати соціально-мотиваційні, організаційно-економічні, фінансово-інституційні, економічно-ресурсні інструменти (табл. 3.4) [101-103].

Таблиця 3.15 – Напрямки та інструменти підвищення конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжюкс»

Фінансово-інституційний	– капіталізація системи та посилення фінансової складової конкурентоспроможності – формування та ефективне використання стратегічного конкурентного потенціалу інструментами фінансового інжинірингу – забезпечення зростання частки власного капіталу задля отримання конкурентних переваг через оптимізацію витрат їх обслуговування – інституалізація системи процесно-орієнтованого управлінського обліку та бюджетування витрат операційної діяльності
Економічно-ресурсний	– підвищення активності використання та оновлення необоротних активів – удосконалення асортиментної структури і диверсифікація товарної пропозиції – реалізація комплексу заходів з активізації продажу товарів у системі дистрибуції – функціональна і територіальна концентрації комерційних об'єктів
Організаційно-економічний	– переорієнтація організаційної структури та системи управління на формування і використання конкурентних переваг – узгодження особливостей торгово-технологічного процесу з вимогами споживачів та суб'єктів ринку – забезпечення раціональної територіальної розбудови та організації функціонування комерційної мережі – стратегування розвитку на засадах бренд-менеджменту
Соціально-мотиваційний	– преміювання персоналу за розробки та пропозиції щодо зміцнення конкурентоспроможності – підвищення рівня інтелектуально-кадрової складової конкуренто-

	спроможності через забезпечення соціальної підтримки, соціального захисту персоналу, формування конкуренто-спроможних робочих місць
	– забезпечення нематеріальної мотивації персоналу за фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства являє систему досягнення конкурентоспроможності підприємства і складається із комплексу інструментів і засобів реалізації методів та функцій управління, що формують важелі впливу на процеси в середині підприємства та індикатори, які дають змогу оцінити цей вплив для досягнення ним поставленої мети [103].

Фінансово-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства ґрунтується на використанні набору фінансових інструментів, пошуку, формування, розподілу, перерозподілу та використання фінансів підприємства за фондовою спрямованістю, що сприяє не тільки зростанню конкурентоспроможності за рахунок фінансово-економічних резервів, а й забезпеченню підприємства необхідними фінансовими ресурсами.

Слід зазначити, що для розробки ефективної стратегії конкурентоспроможності необхідною є співпраця функціональних структур підприємства щодо пошуку джерел фінансування заходів з підвищення конкурентоспроможності, забезпечення конкурентоспроможності на основі підвищення фінансових можливостей підприємства тощо (рис. 3.4) [101].

функціонування ,
покращення передумов та
оновлення функціональних
стратегій розвитку

конкурентоспроможно
сті підприємств

виробничий, кадрово-
компетентнісний,
нормативно- правовий

Рисунок 3.4 – Фінансовий механізм забезпечення конкурентоспроможності

Структуру організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» наведено на рис. 3.5.

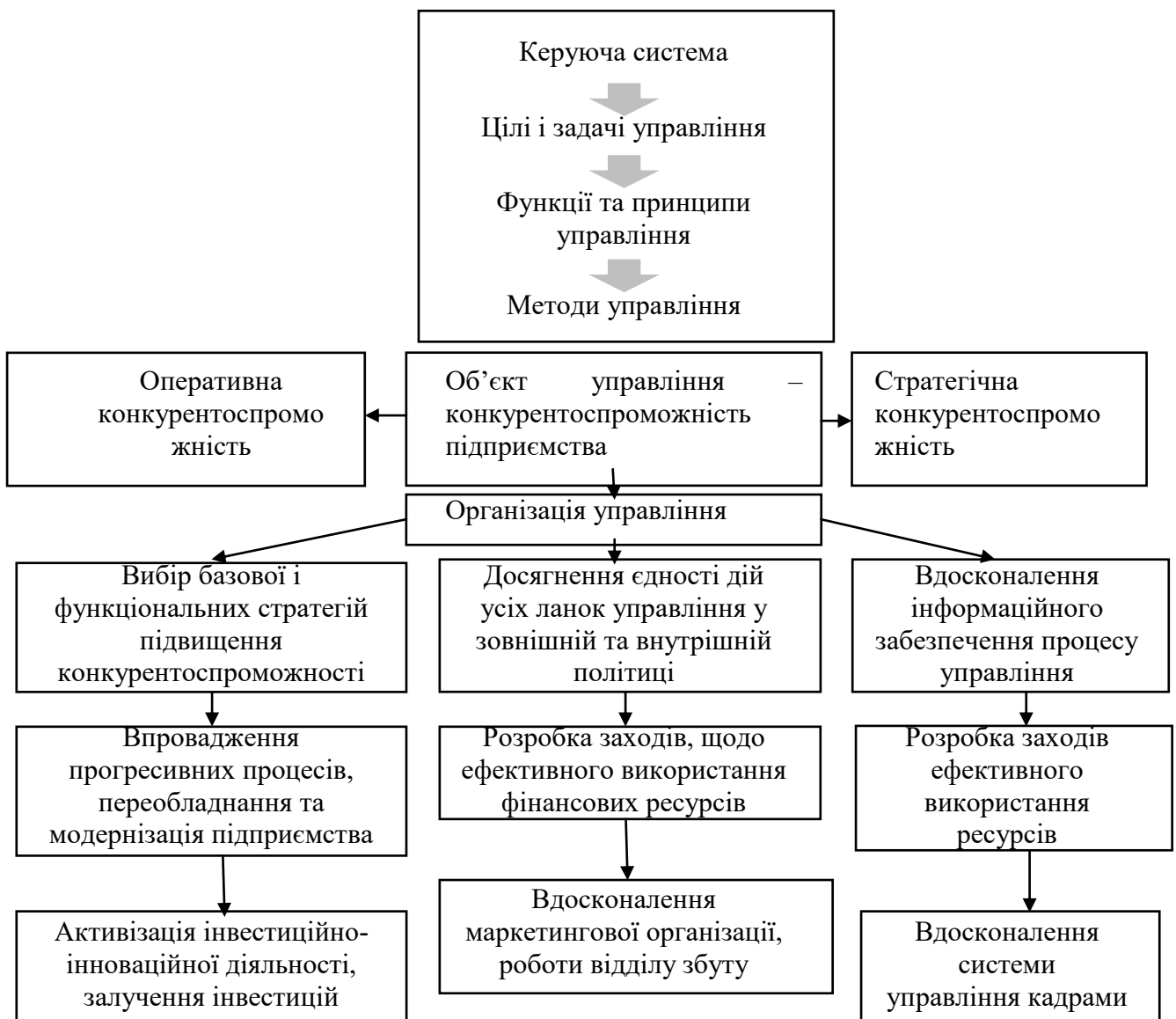

Рисунок 3.5 – Структура організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс»

Отже, запропонуємо наступні шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства в фінансовому аспекті:

- оптимізація кількості та змісту бюджетних програм фінансування науково-технічних робіт, що спрямовані на розроблення та впровадження матеріало-, енерго- та ресурсозберігаючих технологій та устаткування;
- підтримка енергозберігаючих проектів у коксохімічній промисловості шляхом використання передбачених податкових пільг при закупівлі сучасного енергозберігаючого обладнання;
- укладання угод щодо отримання податкового кредиту на частину прибутку, що спрямовується на інвестування енергозберігаючих технологій;
- відкриття спеціальних кредитних ліній у вітчизняних банках для фінансування реконструкції та модернізації обладнання;
- відповідність всім нормам та стандартам для задоволення потреб клієнтської бази;
- збільшення ефективності використання наявного потенціалу підприємства;
- зростання рівня мотивації персоналу підприємства як запорука підвищення ефективності та результативності праці;
- оновлення матеріально-технічної бази у різних формах та на основі різних джерел фінансування;
- впровадження ефективної підприємницької стратегії на основі удосконалення організації виробництва та впровадження концепції маркетингу; підвищення ефективності державної підтримки та державного регулювання ризикового за своєю природою і водночас стратегічно важливого коксохімічного виробництва.

Отже, процес забезпечення конкурентоспроможності є відображенням ефективності господарського механізму діяльності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Слід зазначити, що основні складові та елементи процесу забезпечення конкурентоздатності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» є об'єктом вимірювання і прийняття оптимальних управлінських рішень з метою використання конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

3.2 Застосування проектного підходу до управління конкурентоспроможністю ПрАТ «Запоріжжкокс»

Ефективним з точки зору забезпечення конкурентоспроможності як складової економічної безпеки підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» є застосування проектного підходу.

Конкурентоспроможність є важливим елементом системи стратегічного управління підприємством. Тому, вважаємо, що доцільно розглядати підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства саме як проект, тобто тлумачити дану категорію з позицій проектного підходу.

Проектний підхід передбачає можливість вирішення певної проблеми за умов достатності ресурсів, однак в практичній діяльності спостерігається дефіцит одного або декількох ресурсів, що, в свою чергу обумовлює необхідність розвитку інструментарію цього підходу [104].

Сутність управління проектами полягає у реалізації проекту з максимально можливою ефективністю із врахуванням обмежень в часі, фінансовим та матеріальним ресурсам, а також високих вимог до якості кінцевих результатів проекту. Зазначимо, що змістом проекту є конкурентоспроможність підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», цільовою складовою проекту є досягнення певного рівня конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», класичними обмеженнями – час та ресурси.

Враховуючи сказане вище, визначимо основні ознаки проекту «Конкурентоспроможність підприємства»:

1. Мета проекту – досягнення певного рівня конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».
2. Необхідність дотримання фінансових та тимчасових обмежень проекту під впливом зовнішніх та внутрішніх загроз.
3. Унікальність кожного проекту визначається його цільовою складовою (вихід із кризи, підвищення окремих показників, досягнення оптимального рівня).

4. Цілеспрямоване переведення системи з існуючого стану в деякий бажаний стан.

Оптимальне та ефективне використання інструментів проектного управління спрямоване на створення комплексної методології впровадження даного підходу в діяльність ПрАТ «Запоріжжкокс».

Переведення підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» на проектну модель управління передбачає створення або модернізацію фізичних об'єктів, технологічних процесів, технічної та організаційної документації для них, матеріальних, фінансових та інших ресурсів, а також управлінських рішень і заходів щодо їх реалізації.

Фінансовий результат проекту часто є результатом прибутку / доходу, значним результатом є новий чи перебудований капітал (актив) або придбання та використання фінансових інструментів чи нематеріальних активів із подальшим надходженням доходу. Проект як система діяльності існує рівно стільки, скільки потрібно для отримання остаточного результату. Проте концепція проекту не може суперечити стратегічній концепції компанії, має бути сумісною з нею. Крім того, проект часто стає основною формою всієї ділової активності.

Невід'ємними складовими управління проектом «Конкурентоспроможність» ПрАТ «Запоріжжкокс» є планування та моніторинг реалізації всіх заходів. Для чіткого виконання проектних робіт та успішного завершення проекту необхідне детальне опрацювання плану. Моніторинг реалізації робіт на підприємстві ПрАТ «Запоріжжкокс» дозволяє контролювати хід проекту та вносити необхідні коригування відповідно до цілей та поточних можливостей підприємства.

Чіткість планування на ПрАТ «Запоріжжкокс» безпосередньо залежить від розуміння структури плану та всіх його елементів. При плануванні проекту необхідно визначити його початок та закінчення. Завершення проекту означає досягнення всіх його цілей чи розуміння неможливості їх досягнення. Принципово важливою умовою є кінцівка проекту незалежно від його тривалості.

Забезпечення конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» представляє собою процес досягнення та підтримання стану максимально ефективного використання ресурсів для запобігання загроз та забезпечення стабільного функціонування.

Ефективність застосування проектного підходу для підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» зумовлює актуальність впровадження проектного управління як метод організації та управління виробництвом. Проаналізуємо співвідношення традиційних етапів та процедур проектного підходу (табл. 3.16).

Таблиця 3.16 – Співвідношення традиційних етапів та процедур проектного підходу

Етап	Зміст	
	Традиційний підхід	Проектний підхід
1.	Ідентифікація підприємства – об'єкта моніторингу.	Ідентифікація проекту «Конкрентоспроможність підприємства».
2.	Формування системи техніко-економічних показників оцінки конкурентоспроможності із врахуванням специфіки його функціонування	Визначення порогових значено детермінтів в системі конкурентоспроможності підприємства.
3.	Збір та підготовка інформації, яка характеризує стан об'єкта моніторингу.	Аналіз показників конкурентоспроможності підприємства.
4.	Визначення факторів, які характеризують перспективні напрямки розвитку підприємства.	Визначення загроз конкурентоспроможності проекту.
5.	Моделювання та формування сценаріїв та стратегій розвитку підприємства.	Сценарний розподіл фінансових та часових ресурсів.
6.	Розрахунок техніко-економічних показників на всю глибину прогнозного періода.	Розрахунок вартості заходів з протидії загроз конкурентоспроможності на основі методів критичного шляху.
7.	Проведення аналізу показників конкурентоспроможності підприємства.	Аналіз показників конкурентоспроможності.
8.	Розробка пропозицій із попередження та нейтралізації загроз.	Мережеве планування виробничих систем. Оптимізація фінансових та часових ресурсів підприємства.

Застосування проектного підходу спрямоване на досягнення певного рівня конкурентоспроможності, тобто конкретний перехід із одного (поточного) стану до іншого (цільового, оптимального). Для цього спочатку розробляється план заходів, що здійснюється в обмежені терміни до досягнення певного,

необхідного цільового (оптимального) рівня. Коли результат досягнуто, система конкурентоспроможності переходить у процесний режим, оскільки підтримка необхідного рівня конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі - це операційна діяльність. Таким чином, до операційної діяльності підприємства, у тому числі управління конкурентоспроможністю можна застосувати методики проектного управління. У такому разі виконання поточних операцій, в тому числі щодо розробки заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності на конкретний проміжок часу, визначаються як окремий проект.

Для опису, аналізу та оптимізації проекту «Конкурентоспроможність» доцільно застосувати методи мережного планування. З метою відображення логічної реалізованості заходів, виділення взаємозв'язків та оцінки тривалості застосуємо методи графічного моделювання. Далі проведемо оптимізацію отриманої мережевої моделі «за двома базовими для проектного підходу критеріями, такими як:

- мінімізація часу реалізації заходів за заданої вартості проекту;
- мінімізація вартості заходів за заданого часу виконання проекту.

У теорії мережевого планування управління проектами та їх оптимізація будуються на застосуванні PERT аналізу. Цей метод дозволяє оцінити тривалість завдань, необхідних для виконання проекту, та розрахувати мінімальний час реалізації проекту – визначити його критичний шлях.

Використання методу критичного шляху (МКШ) є найважливішою частиною аналізу, що полягає у побудові мережевого графіка з урахуванням тривалості реалізації всіх проектних заходів та внутрішньої логічної мережевої структури [104].

Методологія моніторингу загроз економічній безпеці організації на основі мережевого планування виробничих систем включає наступні основні етапи:

1. Декомпозиція генерального плану заходів на поодинокі роботи. Деталізовані роботи заносяться до мережного графіка з урахуванням усіх тимчасових характеристик та порядком реалізації.
2. Визначення відповідальних реалізацію заходів.

3. Логічна реалізованість: облік обмежень при планованому порядок реалізації заходів у часі.

4. Побудова мережових графіків.

5. Тимчасовий аналіз: розрахунок та аналіз тимчасових характеристик реалізації заходу у мережевому графіку.

6. Ресурсний аналіз фізичних потреб з урахуванням обмеженості готівкових чи доступних ресурсів для кожного заходу та проекту в цілому.

7. Досягнення позитивного балансу коштів.

8. Оптимізація генерального плану заходів плану на основі мережевої моделі.

Мережеве планування повністю відповідає принципам проектного підходу: керованими факторами у мережній моделі є час реалізації заходу та потреба в ресурсах, необхідних для реалізацію проектних робіт.

Проект спрямований на досягнення поставленої мети за певний період часу за обмежених ресурсів. Планування передбачає визначення спектру робіт, необхідні досягнення результатів проекту, розрахунок потреб у матеріально-технічному та кадровому забезпечення, а також логічне узгодження часу проведення проектних робіт та використання конкретного обладнання в кожний часовий період.

Для опису, аналізу та оптимізації проекту «Конкурентоспроможність підприємства» доцільно застосовувати мережеву модель у формі орієнтованих графів. Використаємо мережеву модель з роботами у вузлах, в якій роль вершин графа виконують роботи, а дуги показують переходи від закінчення роботи до початку іншої.

Таким чином, можна виділити основні складові проектного плану: завдання, ресурси та призначення.

Завдання є заходом, що проводиться в рамках проекту для досягнення певного результату. Для зручності відстеження плану завдання поєднують у фази, сукупність яких складає життєвий цикл проекту. Після завершення

проектної фази проводяться аналіз результатів, виправлення помилок, коригування плану проекту.

Під ресурсами слід розуміти всі необхідні для реалізації плану компоненти: виконавців, обладнання, витратні матеріали тощо.

Планування потреби ресурсів у мережевих моделях зводиться до складання календарного плану поставок ресурсів, необхідні реалізації планованих заходів. Необхідні для реалізації проекту ресурси мають певну вартість їх використання у проекті. Для реалізації проектних заходів потрібні певні ресурси.

З метою уникнення затримок поставок та простоїв обладнання та персоналу на основі методу критичного шляху здійснюється процес призначення та вирівнювання ресурсів у мережній моделі.

Моніторинг процесів призначення та вирівнювання ресурсів здійснюється менеджером за допомогою відповідного програмного забезпечення, що формує реальний розклад з урахуванням потреби в ресурсах та їх фактичної наявності у кожний момент часу.

Слід зазначити, що гнучкість планування дозволяє кожній наступній фазі починатися до закінчення попередньої при допустимому рівні ризику.

Будь-який проект має кінцеву генеральну мету. У той же час, для її досягнення необхідно вирішити деяку кількість допоміжних завдань, що дозволяють досягти певних проміжних цілей, які називаються завершальними завданнями або віхами.

На кожну задачу потрібно відвести певний час, за який вона буде вирішена.

Враховуючи складний характер процесів, спрямованих на досягнення мети проекту, слід врахувати і можливі взаємозв'язки та взаємозалежність між проектними завданнями.

Найчастіше одне завдання не може початися до завершення іншої через задіяння тих самих виконавців або обладнання, тому важливо відзначити всі зв'язки на плані, щоб уникнути ситуацій, коли один виконавець чи обладнання

здіянні одразу у двох паралельних роботах. Система зв'язків та залежностей у мережевій моделі позначає логіку дій та формує послідовність реалізації проектних заходів.

З метою взаємозв'язку конкретних завдань та необхідних їй реалізації ресурсів використовують призначення, що дозволяє вирішити такі завдання планування:

1. Визначення відповідальних виконання завдань.
2. Розрахунок загального обсягу часу проект.
3. Розрахунок загального обсягу ресурсів на проект та їх загальну вартість.
4. Управління термінами виконання за рахунок виділення (скорочення) обсягів ресурсів завдання.

На сьогоднішній день метод «критичного шляху» широко використовується у повсякденній практиці управління та дозволяє вирішувати питання планування, організації, моніторингу реалізації проектів, а також їх матеріально-технічного, фінансового та кадрового забезпечення, оцінки інвестиційної привабливості. Визначення критичного шляху мережевої моделі проекту є відправною точкою організації управління всіх проектних робіт.

Жорсткий контроль календарних термінів виконання критичних робіт спрямовано на запобігання втрат внаслідок затримок їх завершення. Заходи некритичного шляху можуть мати певний тимчасовий запас, і при необхідності можуть бути відкладені на період, що не перевищує даний запас.

Для забезпечення необхідної гнучкості при прийнятті управлінських рішень проектного менеджера необхідно розуміти, від яких факторів залежить реалізація кожного заходу, наскільки критичні затримки та простой, які відкладати не можна.

Мережеве моделювання дозволяє менеджеру зрозуміти та оцінити можливу затримку для кожного заходу, не порушуючи при цьому термінів реалізації проекту на основі розрахунку повного резерву часу виконання роботи.

Якщо перед проектним менеджером стоїть мета завершити проект у найкоротші терміни, то важливим показником буде вільний резерв часу

виконання роботи, що характеризує ранні терміни початку всіх подій кожного заходу.

При плануванні поставок ресурсів та їх призначеннях буває корисним розуміння можливості розпочати реалізацію кожного заходу пізніше зазначеного раннього часу виконання роботи, для цього розраховується незалежний резерв часу виконання роботи.

Співвідношення основних складових економічної безпеки організації та процедур проектного підходу наведено в табл. 3.17.

Таблиця 3.17 – Співвідношення основних складових економічної безпеки організації та процедур проектного підходу

Складові	Процедури, які відповідають проектному підходу	Зміст проекту «Конкурентоспроможність підприємства»
Рівень конкурентоспроможності підприємства	Початок проекту (SU).	Визначення відхилення фактичного рівня конкурентоспроможності від цільового.
2 Фактори, які негативно впливають на конкурентоспроможність підприємства		Виявлення факторів, які негативно впливають на конкурентоспроможність підприємства
3 Критерії, показники, індикатори конкурентоспроможності, порогові значення показників	Планування проекту (PL).	Розрахунок сценарних варіантів співвідношення: а) високий бюджет, короткостроковий період; б) середній бюджет, середньотерміновий період; в) низький бюджет, довгостроковий період.
4 Засоби протидії негативним факторам	Управління проектом (DP).	Складання плану заходів – графік Ганта на три періода (короткотерміновий, середньостроковий, довгостроковий)
5 Механізм протидії	Контроль стадій (CS). Контроль границь стадій (SB). Управління виробництвом продукту (MP).	Рішення задачі оптимізації фінансових та часових ресурсів на основі метода критичних ланцюжків
6 Моніторинг	Завершення проекту (CP).	Визначення несприятливих факторів у відповідності із ключовими детермінантами

Матриця відповідальності за проектом підвищення конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс», яке, зокрема, включає в себе розширення виробничих потужностей ПрАТ «Запоріжжкокс» наведена в табл. 3.18.

Таблиця 3.18 – Матриця відповідальності за проектом розширення виробничих потужностей ПрАТ «Запоріжжкокс»

Фаза	Відповідальний за проектом			
	Керівник проекту	Менеджер проекту	Контролер проекту	Маркетолог проекту
Аналіз проблем розвитку фірми				
Пошук обладнання				
Купівлі обладнання				
Оснащення обладнання				
Навчання персоналу				
Розвиток виробництва				
Запуск проекту				

Позначення:

	особа, яка затверджує документ
	особа, яка виконує основну роботу
	особа, яка приймає участь в управлінні.

Джерело: складено автором

На рис. 3.6 схематично наведено діаграму Ганта за проектом розширення виробничих потужностей ПрАТ «Запоріжжкокс».

Розробка векторів розширення виробництва					
Аналіз сучасного стану виробничих потужностей					
Оцінка потенціалу ринку					
Визначення потенційних постачальників обладнання, сировини та матеріалів					
Пошук персналу					
Пошук обладнання					
Придбання обладнання					
Навчання персоналу					
Впровадження виробництва					
Закупка сировини					
Запуск проекту					

Рисунок 3.6 – Діаграма Ганта.

Джерело: складено автором

Отже, за результатом аналізу економічного стану ПрАТ «Запоріжжкокс» за 2018-2020 рр. та з врахуванням особливостей проектного підходу до забезпечення конкурентоспроможності, актуальним є реалізація проекту підвищення конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс» з метою забезпечення його сталого розвитку.

Висновки до розділу 3

Проведений SWOT-аналіз дозволив виявити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, можливості й загрози, та дозволив здійснити оцінку власних ресурсів в конкурентній боротьбі. Визначено конкурентні переваги підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», показано, що рівень конкурентних позицій за факторами «4Р» характеризуються середнім рівнем.

Фінансово-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс» ґрунтується на використанні набору фінансових інструментів, пошуку, формування, розподілу, перерозподілу та використання фінансів підприємства за фондовою спрямованістю, що сприяє не тільки зростанню конкурентоспроможності за рахунок фінансово-економічних резервів, а й забезпеченню підприємства необхідними фінансовими ресурсами. Визначено основні напрямки фінансового механізму забезпечення конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс».

Відповідно до результатів оцінювання привабливості та конкурентоспроможності підприємства можна стверджувати, що підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс» має більшу частину продукції в зоні «вибіркового розвитку», тобто підприємство спеціалізується на перспективних сегментах та на сильних сторонах підприємства. Це зумовлює доцільність вкладання інвестицій в визначені напрямки, з урахуванням рентабельності та ризику. Для вдосконалення оцінки конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс» запропоновано застосування методики оцінки з врахуванням якісних факторів з використанням методу експертного оцінювання.

Виходячи із специфічних особливостей коксохімічної галузі та ресурсів, що використовуються у виробництві, виділено основні напрямки підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Запропоновано застосування проектного підхода до забезпечення конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», визначено основні риси проекту.

ВИСНОВКИ

По результатам роботи можна зробити такі висновки:

Конкурентоспроможність є здатністю господарюючого суб'єкта конкурувати. Потенціал конкурентоспроможності визначається як сукупність наявних можливостей підприємства, які залежать від наявного рівня людського, фінансового та організаційного потенціалу, ефективність управління якими впливає на забезпечення певної ринкової частки підприємства.

Важливим питанням для підприємств в сучасних умовах господарювання є питання оцінки конкурентоспроможності та визначення факторів впливу. При оцінці конкурентоспроможності підприємств застосовуються різні підходи.

Конкурентоспроможність підприємства є необхідною передумовою економічної безпеки; конкурентоспроможність та економічна безпека є нероздільними, і разом є гарантією ефективної діяльності підприємства.

ПрАТ «Запоріжжкокс» є одним із найбільших виробників коксу для металургії та один з найбільших експортерів хімічної продукції в Україні.

Впродовж 2018-2020 р. відбулося зниження рівня ділової активності ПрАТ «Запоріжжкокс», про що свідчить зменшення величини активів підприємства та поточних зобов'язань.

Можна відзначити погіршення майнового стану ПрАТ «Запоріжжкокс» впродовж 2018-2020 рр., про що свідчить зменшення суми господарських коштів, які є в розпорядженні підприємства та зменшення питомої ваги активної частини основних засобів. Також негативним явищем є зростання коефіцієнту зносу основних засобів у 2020 р. в порівнянні з 2018 р. та зменшення коефіцієнту оновлення основних засобів за той самий час.

Впродовж досліджуваного періоду відбулось зниження платоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс».

Показано, що ПрАТ «Запоріжжкокс» має абсолютно стійкий тип фінансової стійкості. Більшість показників фінансової стійкості мають значення кращі за нормативні.

Впродовж 2018-2020 рр. суттєво погіршилися показники рентабельності ПрАТ «Запоріжжкокс», зокрема зменшилися значення коефіцієнтів покриття і навпаки, збільшилися значення коефіцієнтів окупності.

Фінансові результати ПрАТ «Запоріжжкокс» у 2020 р. є нижчими ніж у 2018 р., що негативно впливає на конкурентоспроможність підприємства та погіршує рівень економічної безпеки. Саме тому необхідним є пошук шляхів для покращення фінансово-економічної діяльності підприємства

Оцінку конкурентоспроможності підприємства здійснено методом, заснованим на теорії ефективної конкуренції. По результатах оцінки можна стверджувати, що підприємство ПрАТ «Запоріжжкокс» є конкурентоспроможним.

Розрахунок рівня економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс» свідчить про достатній рівень економічної безпеки на підприємстві. Порівняння оцінок рівня конкурентоспроможності та економічної безпеки показало наявність зв'язку. Конкурентоспроможність підприємства є основою забезпечення економічної безпеки і є запорукою її міцного формування, що дозволяє підприємству утримувати стійкі позиції на ринку.

Визначено конкурентні переваги підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, можливості й загрози. Визначено основні напрямки фінансового механізму забезпечення конкурентоспроможності ПрАТ «Запоріжжкокс».

Запропоновано застосування проектного підхода до забезпечення конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Запоріжжкокс», визначено основні риси проекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богацька Н. М., Цинкобур Д. Р. Сучасні методики оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 599-603.
2. Лизенкова П. Ю. Підходи до визначення сутності конкурентоспроможності підприємства. URL : <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/7671/1/%D0%9B%D0%B8%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0> (дата звернення 12.08.2023).
3. Кукіна А. О. Методи оцінки конкурентоспроможності діяльності сучасних підприємств. URL : <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/1454/1/%D0%9A%D1%83%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0>. (дата звернення 12.08.2023).
4. Маринич І. А. Конкурентоспроможність фірми та її продукції як важливі показники оцінки діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. URL : <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення 12.08.2023). (дата звернення 12.08.2023).
5. Цв'юк Д.Р., Яворська Н.П. Формування конкурентних переваг підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 5(61). С. 141-146.
6. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., Романко О.П. Конкурентоспроможність підприємства: планування та діагностика. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2011. 180 с.
7. Крючкова Ж.В. Сутність конкуренції і конкурентоспроможності аграрних підприємств як економічних категорій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 49-55.
8. Леонт'єва Ю.Ю., Рудакова К. А. Дослідження сутності поняття «конкурентоспроможність». URL : <https://eprints.kname.edu.ua/29637/1/60.pdf>. (дата звернення 12.08.2023).

9. Осипов В.М., Кукош М.С. Конкурентоспроможність міських агломерацій: світові тренди та перспективи формування в Україні. *Економічні інновації*. 2014. Вип. 57. С. 283-296.

10. Геращенко І.О., Шмадченко О.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 50. URL : <https://core.ac.uk/reader/161786860>. (дата звернення 12.08.2023).

11. Левицька А. О. Дослідження еволюції визначення та трактування конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 3, Т. 3. С. 200-208.

12. Злидень І.М. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Економіка: проблеми теорії і практики*. 2014. Вип. 213: Т. І. С. 75-81.

13. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / С. М. Клименко, Т. В. Омеляненко, Д. О. Барабась. Київ : КНЕУ, 2008. 516 с.

14. Журба І. О., Коляденко Ю.М. Сутність і значення конкурентоспроможності підприємства. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52304/7>. (дата звернення 12.08.2023).

15. Денисенко М.П., Гречан А.П., Шилова К.О. Методика кількісної оцінки конкурентоспроможності підприємства швейної галузі. *Економіка та держава*. 2005. №8. С. 36-38.

16. Фісуненко П.А. Підходи до визначення конкурентоспроможності підприємства: сутність та еволюція поняття. *Бізнес-навігатор*. 2020. Випуск 2 (58). С. 152-161.

17. Іванов Ю.Б., Орлов П.А., Іванова О.Ю. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток. Харків: ІНЖЕК, 2018. 352 с.

18. Яремченко Л.М. Конкурентоспроможність підприємства: економічна сутність та чинники впливу. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти

конкурентоспроможності підприємств : монографія / за ред. О.Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2017. С. 57-66.

19. Романчик Т. В. Конкурентний потенціал підприємства: сутність поняття / Т. В. Романчик, Є. В. Павленко // Економіка. 2017. Випуск № 1(1). URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/36734/4/2017_Romanchyk_Konkurentnyi_potentsial.pdf. (дата звернення 15.03.2020 р.)

20. Варга В.П. Конкурентний потенціал як основа стабільності підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7750> (дата звернення: 06.10.2023).

21. Кривоберець М.М. Потенціал конкурентоспроможності підприємства та його роль в ринкових умовах господарювання. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Випуск 50-2. С. 49-52.

22. Беляєва Н. С. Методи оцінки та роль ланцюжка цінностей при формуванні конкурентного потенціалу промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2013. Випуск №4, Т. 2. С.43-52.

23. Лаврова Ю. Оцінка конкурентного потенціалу підприємства. *Економічний аналіз*. 2013 рік. Випуск 12. Частина 3. С. 231-235.

24. Харчук Т. В., Ресурсний підхід в економічному управлінні конкурентним потенціалом машинобудівних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск № 2, частина 3. С.88-92.

25. Бабій І. В. Теоретичні аспекти розвитку конкурентного потенціалу кластерів в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. Випуск №2, Том 2. С. 130-135. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/5537/1/10.pdf> (дата звернення 15.03.2020 р.)

26. Якименко-Терещенко Н. В., Ніколаєш Я. Р. Сутність та принципи розвитку конкурентного потенціалу економічної системи. *Економіка та*

держава. 2018. Випуск № 2. С. 32-35. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/2_2018/10.pdf (дата звернення 15.08.2023р.).

27. Карачина Н., Перцата Л. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства. *Економічний простір*. 2014. №. 86. С. 164-172.

28. Матвеев В. Сутність стратегічного управління конкурентним потенціалом підприємства. *Молодий вчений*. 2015. № 2(2). С. 179-184.

29. Кузнєцова К. Економічне обґрунтування оптимізації ресурсного забезпечення потенціалу конкурентоспроможності енергогенеруючих підприємств. *Бізнес-Інформ*. 2015. № 11. С. 157-161.

30. Демчук Н.І., Донських А.С., Ясинський В.М. Економічна сутність конкурентоспроможності підприємства та шляхи її підвищення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск # 13. С. 424-427.

31. Мельник О.І. Теоретичні аспекти понять «конкурентоспроможність підприємства» та «конкурентоспроможність аграрного підприємства». URL : <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/melnyk-2.pdf>. (дата звернення 12.08.2023).

32. Мануйлович Ю.М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 4. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO. (дата звернення 12.08.2023).

33. Кадирус І. Г. Конкурентоспроможність підприємства та фактори, що на неї впливають. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_5_104.

34. Чумак Л.Ф. Фактори впливу на формування конкурентоспроможного потенціалу підприємств. *Економіка та управління*. № 1. 2013. С. 62-69.

35. Сарай Н.І. Система факторів впливу на конкурентоспроможність підприємств регіону. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2018. Випуск 23. С. 40-44.

36. Заремба О.В. Фактори конкурентоспроможності підприємства / О.В.Заремба // URL : <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/33658/%D0%97%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D0%B0.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 06.10.2023).

37. Fuior E., Zavatki T., Maxim I. Competitiveness of the enterprise: the essence and methods of evaluation. URL : <https://ideas.repec.org/a/zan/ygzier/v28y2019i1p33-50.html>. (date of access 12.08.2023).

38. Xie C. The Source of the Enterprise Competitiveness: Theoretical Review with Four Viewpoints. URL : <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=112145>. (date of access 12.08.2023).

39. Jantoń-Drozdowska E.E. International Competitiveness of the Enterprise. URL : <https://researchportal.amu.edu.pl/info/article/>. (date of access 12.08.2023).

40. Cong L. C., Thu D. A. The competitiveness of small and medium enterprises in the tourism sector: the role of leadership competencies. *Journal of Economics and Development*. 2020. November. URL : <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JED-06-2020-0080/full/html>. (date of access 12.08.2023).

41. Casson M. Enterprise and Competitiveness A Systems View of International Business. URL : <https://global.oup.com/academic/product/enterprise-and-competitiveness-9780198289579?cc=ua&lang=en&> (date of access 12.08.2023).

42. Гончарук Т. І. Методологія конкурентоспроможності: досвід теорії та теорія досвіду. *Вісник Української академії банківської справи*. 2010. № 2. С. 3-10.

43. Касьянова Н.В. Потенціал підприємства: формування та використання. К. : ЦУЛ, 2014. 248 с.

44. Литвинюк О.П. Основні чинники впливу на конкурентоспроможність підприємств хлібопекарської галузі. *Вісник*

Запорізького національного університету. Економічні науки. 2015. № 2 (18). С. 56-63.

45. Гончарук П.А. Конкурентоспроможність – необхідна умова функціонування підприємства. *Держава та регіони.* 2014. № 2. С. 62-65.

46. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення / за заг. ред. О.Г. Янкового. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.

47. Жовновач Р. І. Теоретико-методологічні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.* 2011. С. 106-113. URL : http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_19_ekon/stat_19/14.pdf. (дата звернення 12.08.2023).

48. Довбуш Р.А., Зозуля А.Л. Управління конкурентоспроможністю підприємств. Харків : Основа, 2011, 280 с.

49. Савчук В.І. Системи управління конкурентоспроможністю. Харків : Основа, 2008

50. Дашко І.М. Фактори впливу на конкурентоспроможність підприємств. *Причорноморські економічні студії.* 2017. Випуск 13-2. С. 80-85.

51. Шапурова О.О. Методи оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств. *Вісник ХДУ: Серія Економічні науки.* 2018. Випуск 31. С.155-160.

52. Бондаренко С.М., Невмержицька А.А. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. *Технології та дизайн.* 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2014_2_15. (дата звернення 12.08.2023).

53. Марчук Т.С. Економічна оцінка конкурентноздатності будівельних організацій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. К., 2010. 17 с.

54. Шкуратов О.І. Оцінка конкурентного потенціалу лісгосподарських підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2013. Вип. 23.03. С. 309-314.

55. Кириченко О. М., Мігдальський А. В. Методи оцінювання конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5428>. (дата звернення 12.08.2023).
56. Левицька А.О. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства: вітчизняні та закордонні підходи до класифікації. *Механізм регулювання економіки*. 2013. № 4. С. 155-163.
57. Кузьмін О.Є., Чернобай Л.І., Романко О.П. Методи аналізування конкурентоспроможності підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Випуск 21.10. С. 159–166.
58. Богацька Н.М., Христич С.Г. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. *Молодий вчений*. Харків. 2019. №11. С. 455-458.
59. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення. Львів, 2012. 386 с.
60. Кузьменко О. М. Економічна безпека підприємства: зв'язок з іншими категоріями та поняттями. URL : http://thesis.at.ua/publ/bezpekoznavstvo_teorija_ta_praktika/kuzmenko_o_m_ekonomichna_bezpeka_pidpriemstva_zv_39_jazok_z_inshi_mi_kategorijami_ta_ponjattjami/4-1-0-172. (дата звернення 12.08.2023).
61. Свекла К. А., Кузнецова І. О. Конкурентоспроможність та економічна безпека підприємства. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Економіка: реалії часу і перспективи». Одеса: ОНПУ, 2014. Т. 2. С. 64-65.
62. Пилипенко Н. М. Конкурентоспроможність як невід'ємна складова забезпечення економічної безпеки підприємства. URL : <http://www.reu.chteiknteu.cv.ua/?p=1283>. (дата звернення 12.08.2023).
63. Фальченко О. О., Токарь Н. Б. Конкурентоспроможність як складова економічної безпеки підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2013. №67 (1040) С. 156-158.

64. Довбня С.Б., Гічова Н.Ю. Діагностика економічної безпеки підприємства як інструмент визначення напрямків його інноваційного розвитку. *Економічний вісник НГУ*. 2012. Вип. 3. С.36-42.

65. Христенко Л. М., Михайліченко А. І. Зв'язок конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства. URL : http://thesis.at.ua/publ/2014_r_bezpekoznavstvo_teorija_ta_praktika_15_03_15_04/khristenko_l_m_mikhajlichenko_a_i_zv_jazok_konkurentospromozhnosti_ta_ekonomichnoji_bezpeki_pidpriemstva/10-1-0-326. (дата звернення 12.08.2023).

66. Рзаєв Г.І. Оцінка конкурентоспроможності підприємства в контексті його економічної безпеки. *Збірник наукових праць. Луцький НТУ. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2010. Вип. 7 (26). Ч. 3. С. 67-77.

67. Ткаченко О. М. Конкурентоспроможність та економічна безпека кондитерських підприємств України: взаємозв'язок в умовах політичної та соціальної нестабільності країни. *Формування ринкових відносин в Україні*. №4 (167). 2015. С.157-162.

68. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с.

69. Білоус Я.У. Аналіз підходів до визначення поняття «система економічної безпеки». *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2011. №23 (III). С.241-247.

70. Рекун І. І. Трансформація системи економічної безпеки підприємств залізничного транспорту: монографія. Дніпропетровськ: ДНУЗТ. 2015. 358 с.

71. Яременко О. Ф. Механізм управління економічною безпекою машинобудівного підприємства : автореф. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» . Хмельницький, 2009. 20 с.

72. Корчевська Л. О. Методологія синергетичного управління економічною безпекою підприємства. Херсон : Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2016. 468 с.

73. Череп А. В., Лясковець О. В. Сутність економічної безпеки як складової частини діяльності підприємства та сучасні підходи до її трактування. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. №31. Том 1. С. 27-34.

74. Ігнашкіна Т. Б., Шатохін А.Л. Економічна безпека підприємства та її трактуван-ня у наукових працях. URL : http://mevhnua.com/load/2013/3_zabezpechennja_ekonomichnoji_bezpeki_virobnichikh_sistem_za_umov_rozvitku_konkurenciji/33-1-0-176. (дата звернення 12.08.2023).

75. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Львів, 2011. 380 с.

76. Белоусова І.А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства. К.: Дорадо-Друк, 2010. 432 с.

77. Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.Ш. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство. Х., 2006. 240 с.

78. Тюха, І. В., Вовченко М. Л. Управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішньому ринку. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2019. № 25. С. 232-240.

79. Черкасова С.О., Філіппова С. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління процесом зміцнення економічної безпеки інноваційно-активних підприємств. Одеса. ОНПУ, 2014 р. 198 с.

80. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності: економіко- правовий аспект. К.: Атіка, 2005. 432 с.

81. Бондаренко С. М., Невмержицька А. А. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. *Технології та дизайн*. 2014. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2014_2_15 (дата звернення: 06.10.2023).

82. Лукін В. О. Системний підхід до визначення поняття "економічна безпека. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2004_3_3_51. (дата звернення 12.08.2023).

83. Косата І. А. Ресурсний підхід до визначення конкурентоспроможності інтегрованих структур бізнесу. *Проблеми економіки*. 2015. № 3. С.129-134.
84. Красняк О. П., Мицик В. О. Конкурентоспроможність і конкурентні переваги підприємства в сучасних ринкових умовах. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7383> (дата звернення: 06.10.2023).
85. Лупак Р. Л, Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства. Львів : Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
86. Касич А.О., Черняховська М.В. Теоретичні основи дослідження ключових чинників конкурентоспроможності підприємства. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/14_2017_ukr/24.pdf. (дата звернення: 06.10.2023).
87. Dzhezdzhula V., Yepifanova I. Methodological bases of concept formation and choice of innovative business strategies. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. № 3. P. 51-59.
88. Бечко П., Голобородько Я. Теоретичні засади сутності економічних категорій «конкуренція» та «конкурентоспроможність». URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4191>. (дата звернення: 06.10.2023).
89. Ладунка І.С., Братанов М.І. Дослідження факторів впливу на конкурентоспроможність вітчизняних підприємств. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/34.pdf. (дата звернення: 06.10.2023).
90. Радева М.М., Маслов П.М. Комплексне оцінювання конкурентоспроможності підприємства. *Держава та регіони*. 2004. №3. С. 176-180.
91. Дуб Б. С. Поняття економічної безпеки підприємства в контексті розвитку сучасної української економічної науки. *Вісник Черкаського університету*. 2016. № 4. С.63-72.

92. Лоханова Н. О. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку. *Економіст*. 2005. №2. С. 52-56.

93. Христенко Л.М., Михайліченко А.І. Зв'язок конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства. URL : thesis.at.ua/publ/2014. (дата звернення 12.08.2023).

94. ПрАТ «Запоріжжкокс»: офіційний сайт URL : <https://www.zaporozhcoke.com/> (дата звернення 15.08.2023).

95. ПрАТ «Запоріжжкокс»: підсумки виробництва у квітні 2023 р. URL : <https://www.zaporozhcoke.com/novini/prat-zaporizhkoks-pidsumky-vyrobnytstva-u-kvitni-2023-r/> (дата звернення: 06.10.2023).

96. «Запоріжжкокс» у першому півріччі збільшив виробництва коксу на 31% р./р URL : <https://gmcenter.com.ua/news/zaporizhkoks-u-pershomu-pivrichchi-zbilshiv-virobnictva-koksu-na-31-r-r>. (дата звернення: 06.10.2023).

97. Ряд пріоритетів. Перша формула Фішберна URL : <https://library.if.ua/book/132/8826.html> (дата звернення: 06.10.2023)

98. Кирилюк Є.М., Дуб Б.С. Матричні методи оцінювання економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз*. 2018. №2. С. 270-272.

99. Єрмолаєв П.В. Функціональний профіль економічної безпеки підприємства: методичні та прикладні аспекти. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2013. №1(45). С. 26-33.

100. Кулаженко В. В. Система моніторингу економічної безпеки підприємства як чинник формування його конкурентоспроможності. *Ефективна економіка*. 2016. №8. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5127&p=1>. (дата звернення: 06.10.2023)

101. Фещур Р. В., Лебідь Т. В., Самуляк В. Ю. Методи оцінювання конкурентоспроможності підприємств. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 4. С. 27-32.

102. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5610> (дата звернення: 06.10.2023).

103. Партута Т. О., Фесенко Т. В. Конкурентоспроможність підприємства та механізм її забезпечення. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2012/25.pdf/ (дата звернення 01.10.2023).

104. Сікетіна Н.Г. Удосконалення методики оцінки конкурентоспроможності продукції. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/161785965.pdf>. (дата звернення 02.09.2023)

105. Лазаренко В. Є., Сардак Я. І. Проектний підхід в організації зовнішньоекономічної діяльності як засіб підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 12. С. 93-99.

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Формальні моделі дослідження окремого виду діяльності (бізнесу) підприємства [55]

Метод Аналізу	Переваги	Недоліки	Доцільність Застосування
Модель конкурентної переваги (М. Портера)	Дає можливість визначити всебічний вплив зовнішніх сил на конкуренцію	За наявності особливої позиції на ринку, відомо як досягнути переваги над конкурентами; концентрація тільки одному виді стратегії	Можливе та необхідне
Модель продукт-ринок (І.Ансоффа)	Дозволяє оптимізувати розподіл ресурсів підприємства і визначити характеру його дій на ринку	Для проведення аналізу потрібні кваліфіковані кадри зі спеціальною підготовкою; можуть виникати проблеми зі збиранням даних	Можливе та необхідне
Модель накопиченого досвіду	Дозволяє оцінити закономірність формування затрат залежно від питомого обсягу виробництва, дає можливість порівняти витрати конкурентів, які діють на одному і тому ж ринку, і виявити необхідність зміни стратегії	Для секторів економіки і ринків з низькими темпами розвитку збільшення виробництва з метою зменшення витрат може привести до перевиробництва продукту.	Можливе для окремих секторів економіки
Модель життєвого циклу товару	Знання стадій життєвого циклу товару дає можливість планувати та оцінювати затрати, прибутки та інвестиції підприємства	Ускладнюється визначення фази, в якій перебуває попит на той чи інший товар у випадку коли модель є нетрадиційною (при відсутності окремої фази)	Можливе для формування прогнозів еволюції первинного попиту в конкретній стратегічній зоні господарювання

Продовження ДОДАТКУ А

Таблиця А.2 – Матричні (портфельні) методи [55]

Метод аналізу	Переваги	Недоліки	Доцільність Застосування
1	2	3	4
Метод Бостонської консалтингової групи (БКГ).	Висока придатність для вироблення стратегій; можливість деталізації стратегічних проблем підприємства; є основою для аналізу взаємодії між різними напрямками діяльності і різних стадій розвитку кожного напрямку діяльності	Оцінка стратегічних позицій бізнесу, стратегічних економічних елементів здійснюється лише за двома характеристиками; темп зростання ринку не завжди адекватно оцінює привабливість ринку;	Можливе нечіткість рекомендацій; важко визначити важливість факторів; різні підходи до оцінки СПБ;
Метод (модель) МакКінсі	Широка сфера застосування порівняно з матрицею BCG; диференційована оцінка підприємства; детальний аналіз привабливості ринку і за рахунок збільшення кількості оціночних факторів	Не враховується можливість активного впливу підприємства на зовнішнє оточення;	Можливе
Модель компанії Шелл (модель Shell/DPM)	Застосування стратегії системи якісних і кількісних показників дозволяє обґрунтувати стратегічний вибір; забезпечує можливість підтримки балансу між надлишком і дефіцитом коштів шляхом розвитку перспективних СПБ підприємства; позиціонування на різних фазах ЖЦП	Застосування (здебільшого) в капіталомістких галузях промисловості; відсутність критерію відбору показників оцінки параметрів матриці; суб'єктивність визначення вагових коефіцієнтів для оцінки показників; неточність результатів порівняння СЗГ, які належать до різних галузей	Можливе, але Обмежене
Метод ADL	Конкретизація стратегічного аналізу; можливість визначення призначення, ринків, позиції та внесків кожного сегменту бізнесу підприємства в його господарський портфель; отримання багатоваріантної моделі опису портфеля підприємства, яка дозволяє розглядати усі конкретні стратегії для окремих напрямів	Проблематичність визначення відрізка шляху реальної траєкторії ЖЦ кожного конкретного бізнесу в умовах динамічного розвитку ринку; алгоритмічність і схематичність що може спонукати до механічного прийняття поверхневих помилкових рішень; ігнорування інноваційних стратегій	Можливе

бізнесу підприємства

Продовження таблиці А.2

1	2	3	4
Модель Hofer/Schendel	Дозволяє здійснити позиціонування існуючих видів бізнесу, визначити та сформулювати ідеальний набір із цих видів бізнесу	Основні стратегії в моделі відповідають одночасно декільком клітинкам матриці. Не розглядаються відмінності між сильними, середніми та слабкими видами бізнесу	Можливе
Метод PIMS	Завдяки використанню емпіричного матеріалу можна скоротити розрив між абстрактним (теоретичним) і конкретним (Модель дозволяє виміряти відносну якість продукту	Об'єктом дослідження здебільшого є організації, які вже завоювали певні позиції на ринку, тому цей метод не можна застосовувати у високотехнологічних галузях,	Можливе, але Обмежене

Продовження ДОДАТКУ А

Таблиця А.3 – Методи, які характеризують рівень фінансово-економічної діяльності підприємства [55]

Метод аналізу	Переваги	Недоліки	Доцільність застосування методу на вітчизняних підприємствах
Методи фінансово-економічного аналізу	За допомогою моделей та систем показників, інтегральних показників дається об'єктивна та повна характеристика сильних та слабких сторін підприємства; є можливість побудови ринкового рейтингу підприємства; простота та доступність у використанні	В повній мірі не враховуються елементи (індикатори) системи менеджменту та маркетингу підприємства	Застосування доцільне та необхідне
Методи прогнозування фінансового стану підприємства	Прогноз фінансового стану підприємства дозволяє оцінити фінансову ситуацію з позиції її відповідності стратегії розвитку підприємства з урахуванням зміни внутрішніх та зовнішніх умов	В повній мірі не враховуються елементи (індикатори) системи менеджменту та маркетингу підприємства	Застосування доцільне та необхідне
Екстраполяція	Дозволяє визначити потребу в чистому оборотному капіталі	Враховано лише обсяг продажів, тоді коли рівень потреби залежить від терміну оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості та інших чинників	Застосування можливе, але обмежене
Метод термінів Оборотності	Дозволяє прогнозувати величину чистого оборотного капіталу	Оскільки терміни оборотності не є нормативними, а змінюються під впливом різних факторів, то вони потребують додаткового прогнозування	Застосування можливе, але обмежене
Метод бюджетування	Дозволяє визначити розміри надлишку чи недостатності готівкових коштів в обороті підприємства	Реальність прогнозів надходження і витрат коштів залежить від ступеня їхньої невизначеності	Застосування доцільне та необхідне
Метод складання прогнозної звітності підприємства	Результати прогнозування дозволяють вносити корективи у виробничу та фінансову стратегії підприємства	Ступінь ймовірності одержаних результатів	Застосування доцільне та необхідне

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС"	Дата (рік, місяць, число)	2019	01	01
Територія	ЗАПОРІЖКА	за ЄДРПОУ	00191224		
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	2310136600		
Вид економічної діяльності	Виробництво коксу та коксопродуктів	за КОПФГ	230		
Середня кількість працівників	961	за КВЕД	19.10		
Адреса, телефон	вулиця Діагональна, буд. 4, Заводський р-н, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЖКА обл., 69600		400-42-32		
Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)					
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):					
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку					
за міжнародними стандартами фінансової звітності					

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2018 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	4 958	5 212
первісна вартість	1001	11 972	14 343
накопичена амортизація	1002	7 014	9 131
Незавершені капітальні інвестиції	1005	419 280	687 855
Основні засоби	1010	799 195	873 568
первісна вартість	1011	1 267 654	1 446 401
знос	1012	468 459	572 833
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	18 446	26 906
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізичні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 241 879	1 593 541
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	484 777	1 191 222
Виробничі запаси	1101	334 556	458 191
Незавершене виробництво	1102	63 455	59 692
Готова продукція	1103	85 857	32 641
Товари	1104	909	640 698
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5 842 823	5 399 212
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	19 147	10 524
з бюджетом	1135	116 824	226 183
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 569	28 860
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	9 019	27 866
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	9 019	27 866
Витрати майбутніх періодів	1170	11 785	25 790
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження ДОДАТКУ Б

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	468 970	-
Усього за розділом II	1195	6 955 914	6 909 657
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	8 197 793	8 503 198

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 193	1 193
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	227 840	195 853
Додатковий капітал	1410	87 771	87 771
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	12 366	12 366
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 309 070	3 451 086
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	2 638 240	3 748 269
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	219 912	236 635
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	4 196
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань		-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	219 912	240 831
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	957	1 182
товари, роботи, послуги	1615	4 297 511	3 930 322
розрахунками з бюджетом	1620	156 103	66 241
у тому числі з податку на прибуток	1621	148 471	58 312
розрахунками зі страхування	1625	2 265	2 190
розрахунками з оплати праці	1630	8 489	8 397
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	8 447	9 360
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	2 248	2 248
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	20 351	19 867
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	843 270	474 291
Усього за розділом III	1695	5 339 641	4 514 098
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	8 197 793	8 503 198

Керівник

ЛИЖИНА ОЛЕНА ВАЛЕРІЙВНА

Головний бухгалтер

КЛЮКА МАРИНА БОРИСІВНА

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження ДОДАТКУ Б

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС" (найменування)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2019	01	01
			00191224		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2018 р.

Форма N2 Код за ДКУД 1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9 208 474	8 585 404
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Єобівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7 755 143)	(7 140 283)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	1 453 331	1 445 121
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	2 330 788	1 124 950
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(89 669)	(68 951)
Витрати на збут	2150	(33 986)	(21 919)
Інші операційні витрати	2180	(2 266 056)	(1 158 898)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	1 394 408	1 320 303
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	383	-
Інші доходи	2240	8 007	4 515
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(27 707)	(24 339)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(13 158)	(8 412)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження ДОДАТКУ Б

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	1 361 933	1 292 067
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(243 648)	(233 284)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1 118 285	1 058 783
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(10 067)	(65 670)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(10 067)	(65 670)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(1 812)	(11 821)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(8 255)	(53 849)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1 110 030	1 004 934

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	8 120 414	6 750 169
Витрати на оплату праці	2505	273 573	205 675
Відрахування на соціальні заходи	2510	56 853	7 731
Амортизація	2515	119 436	99 864
Інші операційні витрати	2520	354 510	402 196
Разом	2550	8 924 786	7 465 635

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	119325280	119325280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	119325280	119325280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	9,37174	8,87308
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	9,37174	8,87308
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

ЛИЖИНА ОЛЕНА ВАЛЕРІЙВНА

Головний бухгалтер

КЛЮКА МАРИНА БОРИСІВНА

ДОДАТОК В

Додаток I
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку I "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС"	Дата (рік, місяць, число)	2020	01	01
Територія	ЗАПОРІЖКА	за ЄДРПОУ	00191224		
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	2310136600		
Вид економічної діяльності	Виробництво коксу та коксопродуктів	за КОПФГ	230		
Середня кількість працівників	812	за КВЕД	19.10		
Адреса, телефон	вулиця Діагональна, буд. 4, Заводський р-н, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЖКА обл., 69600	2839210			

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за міжнародними стандартами фінансової звітності	v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2019 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	5 212	3 754
первісна вартість	1001	14 343	14 803
накопичена амортизація	1002	9 131	11 049
Незавершені капітальні інвестиції	1005	687 855	422 479
Основні засоби	1010	873 568	2 407 564
первісна вартість	1011	1 446 401	2 524 246
знос	1012	572 833	116 682
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	26 906	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 593 541	2 833 797
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 191 222	392 663
Виробничі запаси	1101	458 191	336 286
Незавершене виробництво	1102	59 692	46 976
Готова продукція	1103	32 641	8 753
Товари	1104	640 698	648
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5 399 212	2 241 285
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	10 524	10 768
з бюджетом	1135	226 183	66 321
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	48 507
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	28 860	896 082
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	27 866	23 321
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	27 866	23 321
Витрати майбутніх періодів	1170	25 790	38 792
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження ДОДАТКУ В

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	40 795
Усього за розділом II	1195	6 909 657	3 710 027
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	8 503 198	6 543 824

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 193	1 193
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	195 853	1 013 384
Додатковий капітал	1410	87 771	87 771
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	12 366	12 366
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 451 086	3 625 369
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	3 748 269	4 740 083
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	158 134
Пенсійні зобов'язання	1505	236 635	343 750
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	4 196	2 578
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань	1532	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1533	-	-
резерв незароблених премій	1534	-	-
інші страхові резерви	1535	-	-
Інвестиційні контракти	1540	-	-
Призовий фонд	1545	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	240 831	504 462
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 182	1 011
товари, роботи, послуги	1615	3 930 322	1 138 238
розрахунками з бюджетом	1620	66 241	7 548
у тому числі з податку на прибуток	1621	58 312	-
розрахунками зі страхування	1625	2 190	2 233
розрахунками з оплати праці	1630	8 397	8 179
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	9 360	893
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	2 248	2 248
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	19 867	13 977
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	474 291	124 952
Усього за розділом III	1695	4 514 098	1 299 279
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду			
	1800	-	-
Баланс	1900	8 503 198	6 543 824

Керівник

Лижина Олена Валеріївна

Головний бухгалтер

Клюка Марина Борисівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження ДОДАТКУ В

Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС"** (найменування) Дата (рік, місяць, число) **2020 01 01** за ЄДРПОУ **00191224**

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за **Рік 2019** р. Форма N2 Код за ДКУД **1801003**

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12 365 901	9 208 474
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премій підписані, валова сума	2011	-	-
премій, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(12 003 258)	(7 755 143)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	362 643	1 453 331
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	460 272	2 330 788
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(98 860)	(89 669)
Витрати на збут	2150	(86 527)	(33 986)
Інші операційні витрати	2180	(489 558)	(2 266 056)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	147 970	1 394 408
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	2 425	383
Інші доходи	2240	8 501	8 007
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(32 567)	(27 707)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(8 712)	(13 158)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження ДОДАТКУ В

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	117 617	1 361 933
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(20 948)	(243 648)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	96 669	1 118 285
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1 189 704	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(96 194)	(10 067)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	1 093 510	(10 067)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	198 365	(1 812)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	895 145	(8 255)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	991 814	1 110 030

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	8 768 349	8 120 414
Витрати на оплату праці	2505	197 665	273 573
Відрахування на соціальні заходи	2510	43 276	56 853
Амортизація	2515	214 935	119 436
Інші операційні витрати	2520	811 364	354 510
Разом	2550	10 035 589	8 924 786

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	119325280	119325280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	119325280	119325280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,81013	9,37174
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,81013	9,37174
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Лижина Олена Валеріївна

Головний бухгалтер

Клюка Марина Борисівна

ДОДАТОК Д

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Територія	ЗАПОРІЗЬКА	за ЄДРПОУ	2021 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	00191224
Вид економічної діяльності	Виробництво коксу та коксопродуктів	за КОПФГ	2310136600
Середня кількість працівників	1 756	за КВЕД	230
Адреса, телефон	вулиця Діагональна, буд. 4, Заводський р-н, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЗЬКА обл., 69600		19.10
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)	2839210		
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку			
за міжнародними стандартами фінансової звітності			

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	3 754	2 127
первісна вартість	1001	14 803	15 572
накопичена амортизація	1002	11 049	13 445
Незавершені капітальні інвестиції	1005	422 479	444 483
Основні засоби	1010	2 407 564	2 189 639
первісна вартість	1011	2 524 246	2 677 377
знос	1012	116 682	487 738
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі			
інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	2 833 797	2 636 249
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	392 663	330 808
Виробничі запаси	1101	336 286	290 874
Незавершене виробництво	1102	46 976	34 566
Готова продукція	1103	8 753	5 368
Товари	1104	648	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 241 285	2 910 521
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	10 768	264 850
з бюджетом	1135	66 321	102 054
у тому числі з податку на прибуток	1136	48 507	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	896 082	127 641
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	23 321	30 425
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	23 321	30 425
Витрати майбутніх періодів	1170	38 792	41 623
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:	1181	-	-
резервах довгострокових зобов'язань			
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження ДОДАТКУ Д

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	40 795	-
Усього за розділом II	1195	3 710 027	3 807 922
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	6 543 824	6 444 171

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 193	1 193
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	1 013 384	815 841
Додатковий капітал	1410	87 771	87 771
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	12 366	12 366
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 625 369	3 875 449
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	4 740 083	4 792 620
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	158 134	107 760
Пенсійні зобов'язання	1505	343 750	386 575
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 578	1 870
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	504 462	496 205
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 011	1 207
товари, роботи, послуги	1615	1 138 238	867 755
розрахунками з бюджетом	1620	7 548	27 781
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	20 093
розрахунками зі страхування	1625	2 233	2 217
розрахунками з оплати праці	1630	8 179	8 007
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	893	4 352
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	2 248	98 917
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	13 977	15 825
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	124 952	129 285
Усього за розділом III	1695	1 299 279	1 155 346
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	6 543 824	6 444 171

Manoilova
Mariya

Манойлова Галина Андріївна

Клюка Марина Борисівна

Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження ДОДАТКУ Д

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЖКОКС" (найменування)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2021	01	01
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за Рік 2020 р.			00191224		
		Форма N2 Код за ДКУД	1801003		

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 191 403	12 365 901
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
премії підписані, валова сума	2011	-	-
премії, передані у перестрахування	2012	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5 811 125)	(12 003 258)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	380 278	362 643
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	20 204	460 272
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(91 349)	(98 860)
Витрати на збут	2150	(18 270)	(86 527)
Інші операційні витрати	2180	(51 994)	(489 558)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	238 869	147 970
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	251	2 425
Інші доходи	2240	1 181	8 501
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(37 322)	(32 567)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(8 712)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження ДОДАТКУ Д

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	202 979	117 617
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(36 543)	(20 948)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	166 436	96 669
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(1 566)	1 189 704
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	(19 447)	(96 194)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(21 013)	1 093 510
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(3 782)	198 365
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(17 231)	895 145
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	149 205	991 814

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	5 667 410	8 768 349
Витрати на оплату праці	2505	196 121	197 665
Відрахування на соціальні заходи	2510	42 612	43 276
Амортизація	2515	390 282	214 935
Інші операційні витрати	2520	475 848	811 364
Разом	2550	6 772 273	10 035 589

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	119325280	119325280
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	119325280	119325280
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,39481	0,81013
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,39481	0,81013
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Manoilova
Melnyk

Манойлова Галина Андріївна

Клюка Марина Борисівна

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Рєзанов Едуард Олександрович, студент 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 073 Менеджмент, освітня програма «Управління фінансово-економічною безпекою», адреса електронної пошти: rez.ed@ukr.net, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Оцінка конкурентоспроможності як основного чинника забезпечення економічної безпеки ПрАТ «Запоріжжкокс»» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

Рєзанов Е.О.

ПБ (студента)

Дата _____

Підпис _____

Крилов Д.В.

ПБ (наукового керівника)